John Carter Brown Library

Purchased with the assistance of the
MARY ANN LIPPITT
BOOK FUND

EX LIBRIS
PHARMA-
COPOEA
E.GRENDEL

PICA
NASI.
J: Schÿnvoe. del: et. fec.
AMSTELODAMI,
Excudit Johannes Ooſterwyk.
MDCCXVI.

RPJCB

DISSERTATIO SATYRICA

PHYSICO-MEDICO-MORALIS

DE

PICA NASI,

SIVE

TABACI STERNUTATORII

Moderno abuſu, & noxâ.

AUTHORE

JOANNE HENRICO COHAUSEN

Hildeſienſi. M. D.

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM OOSTERWYK.

CIϽ IϽCCCXVI.

Fr. Ant. Cohausen. M. D.

AD ZOILUM.

Naſutus ſis uſque licet, ſis denique Naſus,
  Quantum noluerit ferre rogatus Atlas*.
Permittes tamen, ut ſale ſic mordace fricetur,
  Quò Camarina tuis naribus atra fluat.
Nè perdas operam Naſum ſtimulante tabaci
  Pulvere, ſat ſatyræ cuſpide punctus erit.
Sternue nunc, & nare fragor tonet altus obeſâ:
  Ipſe ego quàm dixi, dicere plura nequis.

KPJCB

EPIST-

EPISTOLA DEDICATORIA

VIRO

Ornatiſſimo & Doctiſſimo

D°. HENRICO GRASPERO

AMSTELODAMENSI

THEOLOGO ET ARTIUM MAGISTRO,

Suo, & inprimis Ιατρικῆς,

AMICO MAGNO

COHAUSENUS. M. D.

Salutem & Hygæiam.

CUm hactenus nobis longo licet terræ mariſque intervallo diviſis, de variis in Rep. literariâ novis familiares literæ frequentius colloquium fecerint, nunc etiam aliquando hac Te paginâ publicè affari adlubeſcit. Significaveram nuper inter cœteros meos calami vix unquam otioſi fœtus, dum *Neotheam* jam

 ulti-

ultimis nundinis lipſienſibus in lucem emiſſam parturirem, etiam Diſſertationem de Picâ naſi horis ſubciſivis mihi eſſe ſubnatam, quæ vexatiſſimos tabacophilorum naſos ſât multo ſale defricaret. Placuit ſic Tibi quidem *Neothea* argumenti novitate & utilitate, ut eam pro bono publico in uſum patriæ tuæ è Germanico in Belgicum idioma operâ ſanè Herculeâ, quæ publicum hìc meretur elogium, transferre nunc ſedulus allabores. Nec minus ſic arriſit & materiæ & tituli novitate hæc de Pica Naſi Diſſertatio, ut in temetipſo Picam concitatam eſſe reſcripſeris; non illam qnidem prurientis naſi, ſed curioſæ mentis, hujuſce morbi, ſive phyſicum ſive moralem dixeris, indolem ac conditionem pro eo, quo in res Phyſico-Me-

di-

dicas ferris affectu & ſtudio, pleniùs cognoſcendi. Verùm mi Amice, æquane iſta tua eſt Picæ meæ orexis? Eſt tibi naſus terſiſſimus, eſt defæcatiſſimum cerebrum, ut ejuſmodi non indigeant everriculis. Scripta hæc dica eſt obæſis naribus, quibus infeſtus eſt veritatis odor, quo tibi nil jucundius gratiuſque. Attamen, candidé fateor, placuit mihi ſummoperè tuus iſte appetitus, quem nolim te appellare Picam, niſi hanc meam Diſſertationem inter res quoque maximè abſurdas velis collocare. Illum igitur ne, quod aliàs fieri amat, rei deſideratæ longiori remorâ permittam elangueſcere, hac confeſtim ſubmiſſâ viſum eſt non tam ſatiare quàm delinire.

En igitur illam traditam curæ tuæ,
Quin dedicatam Nomini tuo accipe,

 Pro-

Prodire confeſtim hanc jube in lucem
rogo,
Quò prurientis pluribus naſi auferat
Picam juvenibus, & puellis, & viris,

Accipe Vir literatiſſime munuſculum hoc ingenio tuo, Doctrinæque, imò ſingulari erga Medicinam affectui debitum, ceu amicitiæ noſtræ teſſeram. Nolim tamen Picam hanc Satyricam muſis tuis ſeverioribus obſtrepere. Satis eſt, ſi eam in Bibliothecæ tuæ perelegantis angulo mutam reſiſidere, & ad alios, quos Satyræ delectant Camænæ, per eruditi Belgii Provincias, ſat loquacem quantocyus àbire permittas. Vale Muſarum Ocelle, non valetudine tantùm felici, ſed & ipſâ felicitate dignus. Vredenæ Weſtphalorum Pridie Nonas Junii. MDCCXVI.

T A-

TABAC-ENTHUSIAS-TICON.

L*Ector adeſto. Tuum Naſum volo. Porrige. Forſan*
Obſtructus nimium, forſan obeſus erit.
En Naſi Medicum; Picæ *qui pharmaca promit,*
Pharmaca purgandis naribus apta tuis.
Omne feret punctum nares purgando. Times ne?
Et quo pungat habet, quoque titillet habet
Re Medicâ Cous, *Satyrâque alter* Juvenalis
Ingenio Plato, Roſcius *eloquio.*
Expertus curam Naſus niſi ſit bene punctus
Purgatuſque, latron dic, licet, eſſe malum.

Clar. Viro Amico ſuo integerrimo de Picâ Naſi differenti poſuit Tabacum captans Naſale non tamen Picans Amicus notus anagrammate.

GERMANUS DONO HUNNINCINUS.

AMICI

INTIMI APPLAUDENTIS

DE

PICANASI

VATICINIUM.

Rurſus Amice paras nunc ſtrictus nunc pede liber
Grande quid, & quod vel Naſus prægrandis anhelet?
Jam laxas video nares trepidare; ſubintrant
Dum ſtimuli, atque acri punguntur cuſpide Veri.
Os populi meruiſti, Naſo adverſa locutus.
Quis populi ſermo? Quis? fæda Catharmata Naſi
Petophili ſiſtenda, minus quoque nunc per avaros
Ungues iturum Tabacum. Vis tanta libelli eſt.
Callidus excuſſo populum ſuſpendere Naſo
Multorum tranſibis ubique per ora Virorum.
O quot hic auriculas capiet liber, undique tritus
Et crebris maculis ſignaturiſque notatus?
Vir leget & Juvenis, leget & Lectiſſima Virgo
Quos ſale pungenti licet ipſe fricaveris, omnes
Ingenio compulſa tuo præconia dicent:
Aſt nec ego meritas deſiſtam promere Laudes.

Amicus ex intimis
intimus

HENR. PAR L'HERBE.

PRÆ-

PRÆLOQUIUM
AD
LECTOREM.

RES mephyti plena eſt movere camarinam. Res plena periculo uncos irritare nares. Fateor, utrumque facio, dum Satyrâ naſalem perſtringo pulverem, & in uliginoſis plurium naribus jam fracidas tabaci ſordes moveo. Fateor excutitur

Turbidus hìc Cœno vaſtâque voragine gurges. Virg. 6. Æn.

Naſus inquam tot naſutiſſimorum, in quo à multis jam annis *nigro turbida limo colluvies immota jacet.* Luc. 4. Pharſ. Et primus quidem, quod ſciam, hoſce datâ veluti operâ irrito crabrones. Quid ni metuam ibi & ipſe ſordidari, hìc pungi? Verùm jacta eſt alea. Spargo & diſſipo pulverem. Furio-

rioſæ apes turmatim involantes injecto pulvere conſueverunt ſubſidere. Forſitan ſors eadem manebit Naſutulos. Neque mihi motæ camarinæ nocebit putor, qui me veritatis munivi pharmaco. Qui inquam rectæ rationis & experientiæ, veriſſimorum quoque exemplorum ſcuticâ pravum illum ſexu virili jam à duobus fere ſeculis inveteratum, in fæmineo autem novitium tabacini pulveris per nares captandi morem generoſè caſtigo; nullius tamen injurioſè proferens aut laceſſens nomen, ſed innocuis ludens ſalibus & Naſi humani carpens modernam Picam. Acriter fateor utriuſque ſexûs tango nares. Sed Hellebori potu opus erit eoque ſanè meraco ei, qui ſe tactum dixerit:

Adeſte ergo, quibus jam pridem aut intra nares ex luto tabacino concrevêre cruſtæ, aut etiam illius ſtimulis acrius emunctæ ſunt nares. Non celo

vos, cupio, ſi fieri poteſt, loqui propitiis naribus, & auribus veſtris, ſin minus; dicam & iratis. Dicam quod paſſim fit, dicam quod non invita juſſit minerva, ſive hic tacito naſo miretur, ſive ille rigido indignetur. an liberè propalata veritas *Tongilianis*, *qui nil præter naſum habent*, placeat diſpliceatve, parum ſollicitus ſum, qui ut culpam vitarem, vera ſcripſi & læſi neminem. Martial. l. 12. Epig. 89.

Acrimonia ſtyli ſi fortè quem offendat, (quantumvis illa rerum certè utilium amænitate ſit temperatus) is meminerit, Tabacum utcunque acre non lædere pungendo. Hæc ſatyra punget multos, non lædet. Etiam puncturis curantur morbi, puncturis evacuantur ſubcutanei vapores. Puncturis exantlatur vitioſus ſanguis. Tentandum & mihi, an his puncturis, quæ nullam tamen ſanguinis ſtillam evocabunt, multorum queam

cor-

corrigere morem ſanitati perniciosum. Pungam quidem plurimos ad vivum, ſed qui inde dolorem injuſtè ſentiunt, recordentur verborum Romani Sapientis : *Nunquid æger laudat Medicum ſecantem ? Tacete, favete, & præbete vos curationi. Etiamſi exclamaretis, non aliter audiam, quàm ſi ad tactum vitiorum veſtrorum ingemiſcatis. Teſtari vultis attendere vos, moverique rerum magnitudine ? Sanè liceat, ut quidem judicetis & feratis de meliore ſuffragium, quid ni permittam.*

Epiſt. ad Lucil. 52.

Verùm neſcio, quam medelæ fortunam hìc mihi mens præſaga promittat. Inæquales ſunt temporum, affectuum animorumque vices. Fortè quod carpis hodie primâ lectione, cras laudabis imitatione; & Naſo modum ſtatues prurienti. Sin minus; per me licet, pixidem tuam tabacariam baſia, rebaſiaque, & narium *levi rimoſa cubilia limo* Hiſpaniæ latè inducas. Sed

Virg. 4. Ge.

Sed iterum alios nec fortè vano, hìc auguror ſtrepitus. Etiam ſexus infirmior, ſive ſi appellationem hanc ægrè ferat, pulchrior híc ſubmittendus eſt curæ. Nam & ille Tabaci ſic ineſcatus eſt lenociniis, ut ex aſſiduis ejus contrectationibus & Naſinſertionibus (Nemo me criminis læſæ latinitatis reum ad Ariſtarchi tribunal deferat, ſi verbo interdum ad novi hujus moris exigentiam novo utar) non vereatur ſordidari, nec pœdorem inde metuat, neque contrahat pudorem. Vidi ſæpe & obſtupui, tacituſque mecum riſi informes iſtas ex tabaci pulviſculo fæminis ductas in ore & ſub naſo notas. Sæpe de his nonnullas monu .

— *Ne ſtercore fœda* tabaci
Atria diſpliceant oculis venientis amici. Juvenal. Sat. 14.

Sæpe tamen plures monere ve-

tuit

tuit ſexûs dignioris reverentia. Quibus ſuavior erit pro verbis litera. Saltem non eum incutiet ruborem ſcripta, quàm præter exſpectationem vivâ voce facta reprehenſio. Neque enim hanc illamve in ſpecie, niſi ſub alieno & ficto nomine, ſed univerſim omnes Nicotianæ tanget amaſias. Quarum oculis tabaci in naribus & fumi in ore fæminæ fœditas ſic objicietur, ut quantum à ſexûs ſui decore abeant, ſemetipſas in hoc veluti ſpeculo ad vivum repræſentatas conſpicientes intelligant. Nemo dixerit me ſurdis narrare fabulam, hunc laceſſendo ſexûs imberbis morem Eruditorum idiomate, quod non intelligunt. Certè erit horum illis interpres. Non deerit, qui explicabit imò fortaſſis, niſi ipſe præſtitero, qui hæc in linguam transferre vernaculam operæ pretium judicabit. Viſum tamen fuit hanc ob cauſam hìc pluribus in locis eſſe bilinguem.

Cum

Cum enim innumeras ſaltem per Weſtphaliam Bataviamque reperias, quæ linguam callent gallicam, pro illis hinc inde quædam interſpergere lubuit Acroamata; licet certus ſim, illarum mihi haud conciliatura favorem, quem tamen Divæ Veritatis gratiæ longiſſimè poſtpono. Hìc igitur nil amplius eſt, quod moratur, imò ne malignus quidem *Papili* naſus, quin telam inceptam pertexam. Præloquio igitur hìc terminum ſtatuo, cui monitum *Juvenalis* inſcribo. Scilicet, dum aliquando Petophilus ad neceſſitatem tabaco ſternutatorio utitur, ſaltem ejus

Ne perfuſa luto ſit, porticus. Sat. 14. l. 5.

☞ *Si quoſdam artis Terminos in Picâ Naſi occurentes Lector quiſpian forſan non intellexerit, conſulat Appendicem.*

DISSERTATIONIS SATYRICÆ

DE

PICA NASI,

SUMMARIUM.

PARS PRIMA.

De Tabaci ſternutatorii moderno abuſu.

§. I. *Explicatur, & defenditur Diſſertationis titulus de picâ naſi.*

§. II. *Prima Origo & anſa pulveris ſternutatorii.*

§. III. *Uſus illius utilis hodie pravo more & conſuetudine in peſſimum abuſum mutatus.*

§. IV. *Tabaci ſternutatorii uſus per omnes ſtatus hodie paſſim obvius & familiaris.*

§. V. *Mos pulverem tabaci naribus attrahendi etiam ſexui fœmineo hodie uſitatus.*

§. VI. *Pulveris Tabaco-Naſalis capiendi varii prætextus.*

§. VII. *Pulveris tabacini inordinatus ac intempeſtivus uſus.*

§. VIII.

§. VIII. *Immenſa pulveris tabacini Diſpendia.*

§. IX. *Pulveris tabaci Naſalis Variæ ſpecies.*

PARS SECUNDA.

De Tabaci ſternutatorii Noxâ.

§. I. *Odoratus abuſu ſternutatorii in multis valde imminutus, in pluribus penitus ſublatus.*

§. II. *Tabaci Naſalis abuſus vocis tollit gratiam.*

§. III. *Pulvis tabaci longâ aſſuetudine quam Naſo tribuat conſtitutionem.*

§. IV. *Viſus nimio pulveris tabaci uſu planè amiſſus.*

§. V. *Auditus pulvere tabaci narino-ferino omnino abolitus.*

§. VI. *Pulveris tabaci abuſus cerebro inprimis noxius.*

§. VII. *Tabaci pulvis pectori & pulmonibus pernicioſus.*

§. VIII. *Hiſtrioni Comico ad tabaci elogium reſpondetur.*

§. IX. *Diſſuadetur adoleſcenti abuſus tabaci ſternutatorii.*

§. X. *Diſſuadetur corporis aridioris ſeni Tabaci ſternutatorii uſus.*

§. XI. *Tabaci ſternutatorii uſus ſexui fæmineo inutilis ac probroſus ſiſtitur.*

§. XII. *Pro coronide ſexui fæmineo etiam fumatio tabaci diſſuadetur, imò certo ſenſu ſuadetur.*

DIS-

DISSERTATIO SATYRICA
DE
PICA NASI.
PARS I.
De tabaci ſternutatorii moderno abuſu.

§. I.
Explicatur & defenditur titulus.

MIrandum Symptoma PICA eſt, & depravatus, nedum aliquando brutalis appetitus, quo quis inſigni voluptate & deſiderio in res ſæpè abſurdiſſimas fertur. Affectus quidem ex ſtomachi vitio, inprimis circa orificium ſuperius laborantis, ſed in quo ſimul afficitur & phantaſia, & guſtus, & odoratus. Laborat phantaſia, cui rerum etiam peſſimarum ideæ ſub ſpecie boni, jucundi, aut

utilis repræſentantur. Non enim ſtomachus ſed phantaſia eſt, quæ appetitum ad iſta determinat. Afficitur guſtus, dum res non rarò deteſtandi ſaporis, ut terra, cineres, pix, axungia curulis & vel ipſa hominum animaliumque excrementa ſerviunt pro cupediis. Afficitur odoratus, dum ſummo fœtore aliis moleſta ſuperare videntur balſamum, & præ Arabum placent thymiamate. Et hanc Picam revera naſo quoque advenire teſtantur Medicorum Ephemerides. Salmuthus exemplum affert Virginis picantis, quæ veterum librorum à tineis blattiſque eroſorum ſituque prorſus corruptorum fœtore ita delectabatur, ut naribus per totos dies in illos immiſſis odorem maximè, ut dicebat, ſuavem hauriret. Borellus aliud recenſet exemplum puellæ picantis, cui odor corii inſtar balſami ita ſuavis eſt viſus, ut quo hunc perciperet, illud ſemper in ore detinuerit, & maſticaverit. Calceos vetuſtiſſimos ſic deperiit, ut eorum odorem fœtidiſſimum moſcho & ambræ compararet. Notant porrò medicorum Principes, iis præcipuè hunc contingere affectum, quibus debiliores ſunt animæ, & in proprias paſ-

Conf. Ephem. Germ. Cur. Dec. 2. An. 5. App p. 16.

Cent. 2. Obſ. 63.

Cent. 4. Obſ. 2.

paſſiones mentis exile eſt imperium, ac volupe potius & præcipuum exercitium, linguæ & irrationalis ventriculi motibus auſcultare.

Quibus omnibus penſitatis perpetuum illum pulveris tabaci ſternutatorii appetitum meritò & ſat aptè Picam Naſi appellare videor. Afficitur enim primùm quidem naſus, dum nervi ejuſdem ſenſorio implantati perpetuis quaſi Criſpationibus Nicotianæ odorem anhelant. Laborat Phantaſia, dum ejus cum delectamento ſæpiùs ſumptæ ideæ ſolitâ nervoſarum & membranoſarum intra nares fibrillarum vellicatione ita primo ſenſorio, ubicumque tandem ſtabuletur, aut menti potius offeruntur, ut pertinaciter ejus attractioni indulgere ſit neceſſum. Qui quidem appetitus aliquando ita inordinatus eſt, ut quo ad hunc plures ſatis deliri videantur. Quis enim neſcit melancholiâ affectos circa unum fortè alterumve objectum planè delirare, cœtera aliàs prudentiſſimos. Itali hominem inſanum idiomate ſuo *intabaccato* appellant, aptiſſimâ ſanè hìc, ſi alicubi, applicatione. Quis enim pulveris tabaci fatuâ captos orexi & inſatiabili picâ, non appellet *intabaccatos*,

id eſt mente, aut naſo ſaltem non ſatis ſapientes?

Pica producit rei abſurdæ appetitum, & jucundam, frequentem copioſamque aſſumptionem. Eadem progenerat *Tabacorexis*. Licet peſſimi ſit odoris ſaporiſque, appetitur tamen ardenter, capitur abundanter, & nunquam eo naſus ſatiatur. An putas verò hos ſatis paſſionibus dominari, qui tantum â ſe non obtinent, ut naſo imperent? Tam profunda eſſe conſuevit naſalis hujus appetitûs impreſſio, ut ne alia quidem externa objecta, & ne maxima quidem rerum agendarum multitudo ejus motum & inſtinctum ſupprimere valeant. Ubi namque & alia plurimum urgent negotia, hic interim non ceſſat ſtimulare. Sua quidem ſiti, ſua fami ſunt tempora, ſed Picæ naſi nullum eſt determinatum, quando omne eſt opportunum. Quanta ſit Orexis tabacinæ violentia, exemplis infra pateſcet, quæ adeo ſæpè quidem intenditur, ut jure Tabacomania dici poſſit, nec morbo nec mortis ipſius ferè articulo illi frænos injiciente.

Varii dantur in foro medico appetitus. Datur *Cynodes Orexis*, appetitus caninus. Datur *Bulimia*, appetitus bovi-

bovinus. Sed *pica* apppetitus eſt inprimis fæmininus quamvis ſæpè viri ac juvenes illo corripiantur. Et certè hodie fœminæ quoque Picâ naſi laborant, ceu eam inferius vivis coloribus depingam. Mulieres gravidas, infeſtari picâ ſtomachi, quam cittam vel malaciam appellant, tranſeat cum cœteris ſexûs, in illo ſtatu erroribus: Innuptas quoque puellas rerum abſurdarum aliquando teneri deſiderio, excuſet ad id diſponens humorum ſaburra, & Blas uteri deſpoticum. Sed quod utræque corpore ſanæ, ſolâ incitante aut voluptate, aut malâ conſuetudine, aut novo *Galanteriæ* more (Liceat Eruditorum veniâ huic verbo donare Romanam Civitatem:) naſi Picâ detineantur, neſcio an mentis ſatis ſanæ ſit indicium. Viros autem, quos natura ſic conſtituit, ut pathematum ſuorum valeant eſſe domini, ad viliſſimam Naſi ſervitutem abjectos eſſe, numquid aliud eſt quàm ultronea inſania?

Definio igitur Picam Naſi, quod ſit inordinata citra neceſſitatem, & nullâ habitâ aut temporis aut loci ratione, ſub vario ſæpè prætextu, tabaci ſternutatorii naribus ingerendi cupiditas, utrique ſexui hodie communis, &

difficulter, ubi ſemel invaluerit, curabilis. De hoc igitur morbo, ſive phyſicum velis ſive potius morale, præſens Diſſertatio aget. Addo quicunque es lector

Iraſci noſtro nolis Naſute libello,
Eſt Naſus, non eſt vita, reprênſus eo.

§. II.

Prima Origo & anſa pulveris ſternutatorii.

NEceſſitas inventionum mater, ptarmicorum uſum reperit jam multa ante ſecula. Narium naturalis iſta eſt conformatio, ut & à cavitate oſſis frontalis ductum excretorium, & ab auribus aquæ ductum ad narium confinia exporrectum, tum ductum lacrymalem nerveum punctis lacrymalibus continuum, tum denique plurima vaſa excretoria ab interiori tunicâ glandulosâ poſſideant. Per quos tubulos & cerebrum & aures oculique excrementum quoddam ſive aqueum viſcoſumve ſive ut nonnulli quoque credunt, vaporoſum naturaliter tranſmittunt & evacuant, ut id clarè oculis ſubiicit Ana-

Anatome, & celeberrimi *Nicolai Stenonis*, *Julii Caſſerii* aliorumque induſtria detexit. Quando igitur hi canales à lymphâ craſſiori, mucove viſcidiore, quod non rarò accidit, obſtruuntur, utiliter in uſum vocantur ptarmica ſive pulveres ſternutatorii, qui ſubtili & volatili ſale & ductus aperiant, & impacti muci coagula reſolvant, & ſuâ acrimoniâ fibras tunicæ narium maximè ſenſibilis irritantes violentum ſternutationis motum ad remoras iſtas excutiendas concitent. Obſ. Anat. App. d. Nat. Var. Pentæſth. I. 3, S. I. c. 18.

Priuſquam Nicotianam Orbis Europæus conſpexerat, noſtrates herbæ cephalicæ acriores, Majorana, Betonica, Origanum, flores Liliorum Convallium, Helleborus uterque pluresque ejus ſortis aliæ pulveribus ptarmicis materiam præbebant, ad uſum providæ antiquitatis parcum & duntaxat neceſſarium. Poſteaquam verò *Columbus* remotiſſimas novo ſub ſole terras quæritans, in alium veluti Columba Noæa orbem evolans, non oleæ quidem ramum, ſed exotica tabaci folia ore (nam id de iis ad fumandum accenſis aptè dici poteſt.) ſecum detuliſſet, fortè nautæ & milites, & aſſidens Verna triremibus caſu experti

 ſunt,

ſunt, eorum in navi reconditorum exſpirantem pulviſculum naribus exceptum excitare ſternumina; quibus & mucoſa adduceretur illuvies, & ſub humidiori frigidiorique aurâ caput levaretur. Vix caſus hic genuerat experimentum, à turba nautica deinceps primò in uſum deductum, mox, ut nova aſſolent ex peregrinis terris allata omnia, ad Hiſpanos, Anglos, Batavos, demum & ad Italos, Gallos, & Germanos, aliaſque nationes provolavit ſat celeri progreſſu, in uſum prius utilem, mox in ſupervacuum, tandem etiam in voluptuarium abiens. Nunquid enim, ô rem riſu dignam! etiam nunc intra nares Voluptati parentatur? Dico parentatur, in quibus cumulos & quaſi tumulos conſtruunt Nicotianæ amatores, quibus odoratui aliiſque ſenſibus funera faciunt, certè non juſta, injuſta maximè. O miſeros ſui Veſpillones intabaccatos, qui ante deſtinata corpori fata ejus ſenſoriis immaturam necem inferunt, & ceu ille apud Martialem *Pincens* ſuos dentes, hic oculos, aures, alioſque ſenſus ad tumulum quaſi præmittunt, ut infra latiùs exemplis oſtendetur.

L. 8. Epigr. 57.

§. III.

§. III.

Uſus Tabaci ſternutatorii utilis hodie pravo more & conſuetudine in peſſimum abuſum mutatus.

ITa nempe jamtum inoluit mos ille novus naſales prenſandi pulveres, ut hodie apud innumeros illo nihil ſit antiquius, quos tamen nec invitat utilitas, nec cogit neceſſitas, ſolius conſuetudinis ſaltem imperio obſecundantes. Prô hominum fidem! quæ in tabaco ſunt illecebræ, ut ejus pixidem, tamquam Amaſiam Venuſtulam etiam depereant prudentes? etiam efflagitent magnæ mentes? Videtur illud *Loto* ſimillimum eſſe Homericæ, quam qui ſemel deguſtârant, ſui quaſi immemores ab illâ Regione recedere non poterant. Prô quanta pravæ conſuetudinis eſt tyrannis, cui qui ſemel, colla ſubdidit, nequit impoſterum retrahere! mira ſunt Nicotianæ præ omnibus mundi herbis fata, dum vertitur in abuſum. Sumitur minutim, carptim, raptim, mane ſtatim, ore & nare trahitur certatim, à multis vix interpolatim, conſumitur unciatim, & vel

ab uno homine ad plures libras annuatim. Hic mos eſt paſſim. Farciuntur nares ubertim, glomeratim, & preſſim, deſideratur efflictim, captatur vix diſcretim; pauciſſimi ſunt, qui contemptim habeant. Certa hodie in eo quæritur Civilitatis ſpecies. Vix quisquam haurit ex pixide, quin eam ad lævam dextramque præſentet. Pixis tabacaria liberales facit. Gratiſſimum conſuevit eſſe beneficium, quod paratum eſt, facile occurrens, ſine mora acceptum & ſine accipientis verecundiâ. Tale profectò hic pulvis eſt, qui etiam antecedit deſiderium cujuſque, & adeſt antequam rogetur. Non exſpectatur amici poſtulatio, ultro offertur, neque etiam, ſi ad rogandum os concurrit, rubor petenti aut danti ſuffunditur. In ſocietatibus & conventiculis paſſim nil familiarius eſt, quàm carptim diripere aliquoties intra horam, & præſentibus dividere herbam hanc, Bonum Communicabile. Nec facilè quisquam ad eam nares corrugat. Præſentatur exiguum munus, gratum tamen. Non abhorretur ne intra templum quidem, ne intra ſepta ſacrorum, ut vetus habet paræmia, quaſi malum ubique, domi, foriſque neceſſarium. Sunt qui-

quibus ne in ſella quidem Patrocliana & Cloacinæ ſacello ab eo ſint feriæ. Moleſtus interpellator Venter eſt, ſed fame urgente. Verùm & hodie eſt Naſus, nullâ tamen neceſſitate premente. Verè apud Homerum dixit Ulyſſes:

Non eſt improbior res altera nare moleſtâ,
Quippe vel invitum meminiſſe ſui jubet, etſi
Valde animo crucieris & angat pectora mœror.

Prô quanta eſt inveteratæ conſuetudinis tyrannis! quanta ſervitus etiam in Dominis! Nuper Nobilis *Naſidienus* in rheda mihi viæ comes, naſi hoc pabulo in ejus pixide, neſcio quo caſu, deficiente, identidem id ex mea capſula, qualem tamen me nunquam geſtare jam aliquoties monueram, exigebat. Inanem igitur ſuam continuò olfaciebat avidis naribus, quaſi ex eâ venaturus extremam animam. Riſum diſſimulare non potui, & cauſam rogatus recitavi illud Phædri: Fabul. XL.

Anus jacere vidit epotam amphoram
Adhuc falerna fæce & teſtâ nobilem,

Odo-

Odorem quæ jucundum latè ſpargeret;
Hunc poſtquam totis avida traxit naribus,
ô ſuavis anima, qualem te dico bonam
Antehac fuiſſe, tales cum ſint reliquiæ?
Hoc qui pertineat, dicet qui me noverit.

Arriſit Naſidienus, & rem quoque non aliter cum pixide tabacariâ ſe habere faſſus eſt, ut non inficetè quis eam appellaverit *Eburneam pixiduncu-lam, domum bene olentis animæ recreandis naribus.* Poterat profectò ille cum anu Plautinâ pauculis mutatis repetere, & ſic ludere cum ſuâ vacuâ pixide:

Curcul. Act. I. Sc. 2.

Flos veteris Tabaci meis naribus objectus eſt.
Ejus amor cupidas has prolicit ad pixidem.
Ubi, ubi eſt? prope me eſt. Evax! habeo. Salve Anime mi,
Narium lepos. Ut ego pulveris tui cupidus ſum?
Nam omnium unguentûm odor præ tuo nautea eſt,
Tu mihi ſtacte, tu cinnamomum, tu roſa,
Tu crocinum, & caſia es & bdellium. nam ubi
Tu profuſus; ibi ego me pervelim ſepultum.

Sed

Sed quùm adhuc naſo odor ſubſequu-
tus es meo;
Da viciſſim meis naribus pulviſculum.
Nihil ago tecum. Ubi eſt ipſus? ipſum
expeto
Tangere, invergere in me odores tuos
Sine confeſtim. Sed heu abiit!

Ita paſſim naſus Comædus eſt cum ſuâ *Tabacchierâ:* (ignoſcite verbo novo, ſed è latio deducto:) ut ex omni ſtatu petſonæ hanc verè ludicram cum naſo ſcenam agere hodie non erubeſcant, ceu jam ſpectabimus.

§. IV.

Tabaci ſternutatorii uſus per omnes ſtatus hodie paſſim obvius & familiaris.

Tandem Nicotiana *omnibus in terris quæ ſunt à Gadibus uſque auroram & Gangen* communis eſt. Juvenalis. Tandem abiit à Triariis ad ipſas Tiaras, ex haris ad aras, è caſtris ad raſtra & roſtra. ubique aditum obtinet vel fumo placens vel pulvere, Præpotens hæc Orbis Braſiliani Dea, Verginiis in arvis ſata & nata, Regni vegetabilis Regina, per mundi tractus univerſos Domi-

na

na hodie deſpotica, cui tot ſerviunt omnium nationum ora fumigantia, tot famulantur myriades manuum, fiſtulas pixides & capſulas fabricantium, tot mancipantur tributarii naſi ante faciem omnium populorum; cui plura indies fiunt fumi & ſacrificia, quàm magnæ olim Deûm Matri *Cybele*; Heroïna inter viros latè dominans, nec minus inter fœminas pro more novo imperans; Hygeiæ mater dicam an noverca; morborum tacita dicam Confæderatrix, an Victrix; individua Ciniflorum & fumivendulorum comes; otiorum & negociorum fidelis ſocia; in aulis principum, in caulis ruſticorum contubernalis; Togatæ & Sagatæ Palladis aſſecla.

Qui gloriam Agoniſticam indipiſci volebant, hos dicebat Vates Lyricus *Colligere pulverem Olympicum*, ſcilicet *non indecoro pulvere ſordidus* diſcedebat è palæſtra luctator. Hos nunquid imitari dicemus ſordidulos illos Nicotianæ pullos, qui in pulverulento hoc ſtadio tam ſtrenuè decurrunt? nunquid rurſum cum Vate dici poteſt?

Quales extiterint pueri innuptæque puellæ

Atque

Atque adoleſcentes in olympico
Pulvere. ——

Tales & hodie verſari in naſali? intra Palladis Orchæſtram, & Philomuſos videbis nullo non tempore prenſare hæc libamina, è naſo non diu poſt recidua. O formoſulos Apollinis filios! hodie ut cum Scitiſſimo Thorio loquar,

Non ſatis eſt pueris ſalebroſa in nare magiſtri
Eminus extantes oculo numerare pyropos,

ſed & fas eſt eum aſperſo ſordidum pulviſculo mirari.

Intra curias. Adi politicorum & Civilis ac publici Juris Conſultorum conſeſſus. Conſpicies in tantâ negotiorum, quâ ſæpè obruuntur, copiâ non intermittere, ſed quaſi, imo verè, aliud agentes hunc pulverem continuò prodigere. Nicotiana non fugit faſſes Conſulares, non ſuperba clamoſi jurgia patroni exhorreſcit. *Baſſus* licet ſedeat in alto tribunali, & jura dicat partibus, carpit tabacum; & jejunus capit & comedens; ambulans capit & ſedens: capit & cacans. Semper in prom-

promptu eſt. Sed quî emunctæ naris eſſe poteſt, qui ſemper eam habet oppletam tabaco? Vereor, ne plures naribus nimiùm perpetuò obſtructis odorem Veritatis capiant. Thraſymachus apud Platonem Socrati optat nutricem, quæ nares emungat. Nolim quibuſdam Judicibus, & cauſarum Arbitris tales aptare nutrices, ne iis ſtuporem videar objicere, quòd eo pulvere abutantur; optârim tamen ſic eodem defæcari illis cerebrum, ut in perveſtigandâ rerum varietate & veritate longè eſſent ſagaciores.

L. 1. de Rep.

Ita eſt. Tabaci quotidiano contactu etiam ſapientiæ ſtudioſi contaminantur, ut verbis utar perſpicaciſſimi *Lipſii*. Et ſanè, quis non miretur Viros prudentes, aliàs rebus in omnibus juſtam ſervantes mediocritatem, in pulvere naſali non rarò tam enormiter excedere? quid huic conſuetudini prætexant infrà videbimus.

L. 2. Manud. Diſſ. 21.

Verùm id fortè facilè condonabimus Viris majoris abollæ, ſed cui ſplenem non moveat, quod etiam Vernula cuſtos eſt capſæ tabacariæ, quod &

—— *Hoc piloſus*
Hircoſis petat naribus colonus

Mart. l. 12. Epigr. 59.

Hoc

Hoc carpat quoque textor, fullo;
Et ſutor modò pelle baſiatâ,
Et menti Dominus pediculoſi,
Et cœcis oculis; & ipſe lippus.

Mehercle omni ſtatui & ætati hodie arridet Nicotiana naſalis, ut de ſe ipſâ videatur loqui:

Me juvenes prenſate: omnis mihi convenit ætas.
Nare decet pueros carpere, nare ſenes.

Nè mirare, me quoque huc accerſiſſe colonos. Etiam è corte ruſtica protractis, & odorandæ curruum Axungiæ aſſuetis nares olent Hiſpanicè.

—— Luſcus Pelias; geniique ſagacis
Idmon, Cœrulei ridendus tubere naſi.

Amant nares piloſas irritare peto, & grandes inficere alas. Nè fabulam me narrare putes. Refert *Roſinus Lentilius* Ducis Wurtenbergici Archiater famigeratiſſimus in Deſcriptione Curlandiæ, hujus Regionis ruſticos Nicotianæ pulvere tam mirificè delectari, ut propemodum minùs quàm ipſo pane carere poſſint. *Salutationis*, inquit Eph. Germ. Cur. Dec. 2. Ann. 16. in App.

quædam apud ipſos ſpecies, dum ruſtico ruſticus fit obviam, ut Nicotianæ ſuam quiſque thecam ſibi viciſſim offerant, quod ni fiat, incivile prorſus habetur. Ita eſt. Etiam curvi moderator aratri retuſâ nare amat hanc inſpirare herbam. Immenſa hæc tabaci naſalis libido non ad voluptatem tantùm eſt, ſed eâ in parte comitatis, & penè diſciplinæ; ſive hujus oblati pretio captetur benevolentia, ſive pravæ conſuetudinis quærantur comites, ſive urbanitatis hoſpitibus ſociiſve exprimantur ſigna, ubi mutuis oblatis pulviſculis nares infarciri non abnuunt.

Myriades dixi manuum Nicotianæ famulantium. Quæ enim illi non deſtinantur capſulæ & pixides? quâ non formâ & figurâ? audi Satyricum:

Bald. Sat. c. Tab.

Vaſcula propterea ducuntur lævia torno
Pulvereum tereti ſervantia ventre tabacum
Ex ebore ac cedro: variantur forma capacis
Alveoli. Tu rêre librum, diſcumve trochumve,
Erras, non trochus eſt, ſed odora & myſtica pixis
Quam cupis ex omni numero? Nam plurima proſtat.

Lynx,

Lynx, lupus, agna, draco, tygris, vagina, phaſelus
Nonne vides crepidam pygmeæ Virginis? una
Una refert ocreas lento ductas argento.
Intus acuta latent calcaria. Sume parumper
Et ſtimulis aſinus validè ſe ſentiet ictum,
Sternutamentis ſuſpenſus in ilia crebris
Argutumque caput quatiet, brevibuſque micabit
Auriculis, totumque Mydam pertollet in altum.

Quantâ varietate his deſtinatur materia? Ut de pretioſiſſimis metallis, cornubus, teſtis, oſtrocodermis nil dicam, ſpectatur Gratianopoli in Epiſcopali Gazophylacio Pixis tabacaria ex duobus tantùm conflata Carbunculis, valens 50000 francorum pretio, ut teſtis eſt *Beſoldus*. Ipſe vidi pretioſam ex auro pixidem, triginta facilè Carbunculis majoribus in ambitu fulgentem, cujus operculi arca encauſto artificioſiſſimè picta Martis Veneriſque notam ex Naſone fabulam oſtentabat, næ oculis curioſis periculoſam. Taceo jam iſtas juvenum capſulas, va- Theſ. Pr. Lit. E. No. 2.

variâ cupidinis, aut amatoriæ imaginis cœlaturâ aut picturâ infames, quas vel *Ariſtidis* vel *Nicophanis* labores putares, ut ita non tantùm puellarum nares, ſed & incauti oculi animique injectis quaſi ſtimulis irritentur. Nam & quæ curioſiores ſunt, aut etiam prudentiores videri amant, lubentes ejuſmodi Emblematum explicationem, & juvenum in pictura votum aure avidâ accipiunt. Tantâ ſubtilitate texit ſuos caſſes cupido. Cavete Virgines inſidioſum munus, & pixidem Pandoræ reputate.

Omni ævo fæmina objectum Satyræ fuit, & poſt ſexcentos erit annos ſemper nova de illâ loquendi ſuppetente materiâ, cùm omni ſeculo ſui ſunt mores & ſua vitia. Magna equidem ſequioris ſexûs, ſunt merita, & multa erga illum mihi eſt devotio, cui domeſtica eſt prudentia, cui propria virtus, cui familiaris continentia, quæ vel ſine defenſore faciunt pro illo Apologiam. Abſit hunc laceſſere. Non ferient eum, quæ contrà huic penitus diſſimilem liberior hìc fortè crena effundet, & nunc graphicè veritatis tamen ac decentis modeſtiæ ubique ductis lineamentis adumbrabit.

§. V.

§. V.

Mos tabaci pulverem naribus attrahendi etiam ſexui fœmineo hodie uſitatus.

INdigna hæc affectatæ novitatis vanitas etiam tranſiit ad fæminas, quis hic *Maronis* voce non exclamet:

Nulla ferè novitas quâ non & fæmina ſeſe,
Induat. En illud Varium ac mutabile Dido!

O mira genii muliebris inconſtantia, & magis mira ſi à rectâ ratione deflectat! Etiam acria, amara, ſordida hodie deperit: video, erubeſco dicere,

——Paſſim poſitoque pudore
Virgineis Tabaci ſordes in naribus hærent. Ad Imit. Ovid. 7. Met.

Video *Flaviam*, Virginem nobilem, *quam juvat nudâ manu captâſſe* naſi pulverem. Ergo non ſatis erat, quod viris Tabaci Hiſpanici lanugine nares ſordeſcerent, &, ut Naſo loquitur, *Barbæ color aureus eſſet?* Etiam ſuperat, ut nares & ora aliàs ſat delicata Sen. in Hipp.

fæminarum Nicotiana fædaret? Proſtant exempla, nec adeo odioſa quia nunc paſſim trivialia. Accerſor nuper ad *Galatheam*, Domicellam nobilem, thoro reclinem, qui nec ipſam dedecuiſſet venerem, dum ad eam Mœchus Lemnius acceſſit. Conqueritur de Cephalalgia, & à me exigit remedium, quod tam citò proſit, quàm Vulpes Pyrum comeſt. Sed quis mihi à ſpectaculo improviſo ſtupor? Cypariſſi hæc de gente Nepotula Nicotianulam identidem Naſulo

Virg. Æneid. L. 7. *Objicit, & noto nares contingit odore.*

Remedium quantocyus præſcribo privativum, nempe ut hanc ſui mali cauſam actutum removeat. Noluit parere, ne videretur malè egiſſe. An ſaltem, ſi aliàs, hìc rectè & prudenter egerit, judicent ejuſdem farinæ, ut dicitur, ſociæ. *Multa in bellis inania* vetus habet adagium, & nunquid etiam in formoſis, quas bellas appellamus? *manum habere in ſinu*, ocioſas indicat phraſis batava, an manum continuò habere in pixide, negotioſas indicabit? Niſi quis Negotianam potiùs quàm Necotianam cum *Simone*

Pauli

Pauli velit appellare. Multæ nunc, quod olim unum habebant in malis bonum, perdiderunt verecundiam, laudantes & uſurpantes id, ex quo olim erubuiſſent. Imò illiùs abuſu & quidni vitio ſæpè gloriantur. Sic nec reſurgere quidem adoleſcentiæ licet, cùm honeſtus turpi abuſui titulus acceſſit.

Ingredior nuper Arcanius *Fauſtinæ* cubiculum, omnis elegantiæ & mundi muliebris diverſorium, paſturus ſedulæ mentis curioſitatem, quod in more habeo ſubiens Virorum Principum domos. In conſpectum mox venit ex Ebeno tabulatum (*toilette* appellant.) variis luxûs ſpoliis aureis gemmeiſque dives, in quo ex margaritiferâ conchâ, & polito pecudis indicæ dente pixides elegantiæ exquiſitiſſimæ, & inter illas capſulam offendo ſingulari artificio & teſtudine fabrefactam, aureâque fimbriâ ambitioſè cinctam, qui, quidem non vulgaris cortex rariorem medullam pollicebatur. Aperio liberius incautiori dexterâ; in faciem involat Nicotianæ Hiſpanicæ ſubtiliſſimum Alcohol. Cerno ex jaſpide cor fictum: interiora ſcrutaturus recludo. Invenio *coup de bois*. Ubi mox mihi in memoriam venit illud Romani morum

 ma-

Conſ. ad Marciam. magiſtri : *Naturam malignè cum muliebribus ingeniis egiſſe, & virtutes illarum in arctum retraxiſſe.* Sapiens hìc virtutem appellat *pulverulentam*, qualem & *Fauſtinæ* dixeris. Mulieribus Romanis olim ſui erant cinerarii, ſeu ciniflores, id eſt ſervi coſmetici apparitores pulverum pro colorandis crinibus. Nunquid & hodie pluribus opus eſt fabricatore pulverum, quibus ſibi quaſi barbulas ſub Naſo fingant. Forſitan ſe iis in meliorem ſortem aſſertas arbitrantes? ô quantus cachinnus tollendus eſt ad harum ſpectaculum? Certè non minor illo, quem in Theatro Italico Phœnix extulit, dum quandam hujuſce tribûs ſociam in medium protractam acuto dente ſic laceſſit. *Le fait de ſon merite conſiſte à Sçavoir remplacer par d'amples Sillons de Tabac d'Eſpagne la mouſtache que la nature prudente luy a refuſée.* Id eſt actiones meriti illiùs in eo conſiſtunt, quod ſciat largis Tabaci Hiſpanici ſtriis ſibi ponere miſtacem, quem prudens natura illi negavit. De pluribus hodie fæminis licet illud Juvenalis repetere. *Præterea multa in facie deformia.* Quid enim? & fucum videas cretatum, & atratas muſcarum, ut vocant, umbras. Et

L. d. Vit. beat. c. 7.

Th. Ital. Gerh. Tom. 3.

Et quid nunc? etiam Naſum tabaco attritum, & mediis in naribus ingentem ejus cumulum, & ſemper ſtillantes nares, & ſub his barbulam. O faciem dignam *Mœvia!*

Ariſti filiola puſa quantilla eſt? Tamen & tabaco jam fricat nares tenellas, interdum eas rurſum peniculo ſeu ſpongiolâ abſtergens. Nil mirum. Matris trahitur exemplo, id aliquando largiori pollice intruſura. Nempè non aliter cum tabaco ac cum vino ſe res habet. Eleganter Vates:

—— Fugiente primùm
Vina quæ libat modicè labello, Bald. Sylv. L. 3. Od. 4.
Major ad trullam veteris ſedebit
Spongia Bacchi.

Ita filiarum finguntur nares, concinnatur ingenium, formantur mores ad matris exemplum. Seculi noſtri Alemannides audire amant *Al'modiſſæ*, quid ni & earum filiæ? Grandis & novus mos eſt frequens Naſo offerre poppyſma. Hoc fœminas decere putant & puellas. Audi ut cantillent:

La grande mode de Tabac a priſe par
tout ſa place,

On prend aujourd'huy tabac de bonne
grace.
Et des qu'en Compagnie un Monſieur
le veut rendre,
De ſon côté la dame eſt prête de le
prendre.
Chacun trouve en tabac de quoi ſe ſa-
tisfaire,
Sa menue poudre a le ſecret de plaire.
Les filles le trouvent auſſi bien agrea-
ble & doux,
Comme s'il étoit d'un plus exquis ra-
gouts.
C'eſt le gouſt general; les fous & les
ſages
Même ſont enfin tombés dans ſon uſage.
Tous les hommes ont l'appetit & l'art
de le prendre,
Et les femmes mêmes n'ont pas celui
de ſe deffendre.

Quod pro iis, qui hoc idioma, haud callent, ſic liceat reddere:

Mos grandis tabacum prenſandi regnat
ubique,
His hodie foliis gratia magna viget.
Hæc modò præſentet juvenis libamina
Naſi,
Quo capiat promptâ fæmina præſto
manu eſt. Quo

Quo ſibi quiſque ſatisfaciat, tenet herba tabacum,
Quo placeat minimus, credite, pulvis habet.
Virgineos tali recreat dulcedine Naſos,
Non aliter quàm ſi ſummus ineſſet odor.
Guſtus ubique idem eſt. Tandem ſapientibus æquè
Ac fatuis uſu perplacet ille ſuo.
Prenſandi tenet omnis homo Picamque modumque,
Fæmina quin captet nec moderamen habet.

Verùm enim verò ſi omnibus benè ſapiat oleatque tabacum, lubenter fateor me non habere ſenſum communem. Cantillent ut volent, ſurdaſter ſum. Audi ut de illis viciſſim graviori ſono canat prædictus Vates:

Virginum multæ ſibi nomen aptant,
Virginum mores aliis relinquunt,
Uberis ſexûs quota ſe fatetur
Teutone natam?
Teutonum fortes properate retro
Nam retro virtus veterumque fama
Ceſſit, & morum tenues in auras
Gloria fugit.

Sed

Sed quid mirum? Alemannides variæ lunæ fæminæ, & aliarum nationum ſimiolæ rerum gaudent novitate. Invenias in Germaniâ Gallo- & Italo-Germanas. Invenias, quibus jam Teutonum ſermo diſpliceat, jam habitus, jam inſeſſus. Optarent ſe molles pedibus referre Iones, & pictis cuperent ire cothurnis. Scilicet peregrinarum gentium mores & veſtes & ſimul vitia induimus, quaſi degeneres à majoribus eſſe non poſſemus, niſi & addidiſſemus hanc celeberrimæ mixturam dementiæ, ut ora & Naſos exoticâ herbâ & barbaro ritu paſceremus.

Sed hem! quænam illa *rubicundula totum Oenophorum ſitiens?* Oenopolæ uxor eſt. Sed num & petum olet? Certiſſimè. Aſt quale? Profectò ferinum. Aliter enim longè catuli olent, aliter ſues, ut eſt in proverbio.

Ad imit. Juvenal. Sat. 6. l. 2.

Quis non fœtentis videt atra ergaſtula Naſi,
Quem fricat aſſiduis digitis tabacoque laceſſit?
Atque omnes implet numeros, digniſſima prorſus
Florali matrona tubâ, niſi ——
Quem præſtare poteſt mulier tabacata pudorem,

Quæ

Quæ fugit à ſexu? Tabaci nam quanta voluptas?
Quale decus rerum?

Hæc quid Naſo ſuo prætexat, neſcio. Prædictas verò tum naſcendi ſors, tum maritorum aut parentum dignitas à plebis conditione removit, ut ſibi ſuperbis, nobilibus, locupletibus aliquid putent deberi prærogativæ, quâ à civium fæminis & filiabus diſtinguantur, hanc in tabaco quærentes gloriolam. Quibus tamen etiam reſponſo infra ſatisfiet. Hoc verò cui non bilem aut potiùs ſplenem moveat, quod etiam ſexus proletarius in tabaci pulviſculis ponat gratiæ aucupium. Prææmemoratus vates Satyræ non minus ſale mordaci quàm faceto acutiſſimus integrum talium manipulum in medium adducit his nominibus: L. c. §. 23.

Quod ſtupeas nullo teneri diſcrimine ſexûs,
Sumitur hæc crambe. Sumit Chriſtilla Trebati,
Sumit Barſennæ Laurentia, ſumit Aſella.
Sumunt Fabullæ ſoror utraque, & utraque neptis.

Mer-

Mergiſſæ. Sumit Catharinæ filia Calpæ,
Sumunt Teucheriæ nurus, & Creſcentia textrix,
Claraque & agneti Blonchæ Vicina Miriſca,
Quæque forum ſemper raphanis Ceſſennia replet.
Et Mycale lotrix & Petronella.——

Egregia hercle tribus, etiam de fœce populi, quam plena atomis tabacinis toreumata olim delectabant. Sed hæ Bojugenæ erant; à Saxoniæ noſtræ Weſtphaliæ Bataviæque oris remotæ. Licet haud difficile negotium ſit etiam in hiſce longè majorem hodie conſcribere exercitum illarum ex trivio, quæ Tabaco vel accenſo vel pulveriſato deliciantur. Una duntaxat hìc nobis pro exemplo ſufficiet, nè plurium recenſione nauſeam delicato lectori excitemus.

Lippa *Philenis* ex illarum eſt numero, quæ iſtos vanitatis turritos apices ex capitis faſtigiato ornatu gloriam accupanti ſexui novâ quaſi profeſſione erigunt. (Netrice certò haud digniorem æſtimaveris.) Huic & ſua ſemper comes eſt pixis, ſed myſtica. Non enim acus continet aut artis netricis Inſtru-

Inſtrumenta, ſed tabaci atrati pulverem. Quo ſtagna in naribus fœtentia identidem excitat. O grande ſexûs propudium! *Iſthoc mulieris Naſo non lutum eſt lutulentius.* Bene dixit olim ſapiens, nunquam melius olere fæminam, quàm cum non olet. Hodie plures quid olent? Non de meſſe ſabæa, quod fortè minus foret reprehendendum, collectas ſegetes, non Plaut. in Pœn. Act. I. Sc. I.

Quod myrtus, quod meſſor arabs, quod ſuccina trita Mart. l. 3. E. 65.
Pallidus Eoo thure quod ignis olet.

Sed tabaci verè ferinum odorem; potius dignum Adelphaſio, *quæ olet ſtabulum, ſtatumque & tellam & ſeſſibulum merum*, quàm honeſtæ indolis & educationis fæminâ & puellâ. Fugite hinc vos delicatæ nares, ne fœtens mulierculæ anima vos exanimet. Quæ nares continuò tabaco nutrit aut etiam os fumo, non magis bene olere poteſt, quàm quæ in culina habitat. Pl. l. c. Sc. 2.

Collige ſarcinulas dicit libertus, & exi, Juvenal. Sat. 6. l. 2.
Jam gravis es nobis, & ſæpè emungeris, exi
Ocyus & propera: ſicco venit altera naſo.

Phi-

Phileni tamen ſuus eſt prætextus. Lipientis oculi cupit exacui obtuſam aciem à Naſo Medicaſtro. Sed & hìc immane fætet. hinc abeamus.

Ingenioſior ſanè eſt *Liſandra*, cujus nuper in *Neotheâ* quoque memini. Hæc ut Virginis longè prudentioris & delicatioris ſubeat ſpeciem, ſuâ in pixide, cui lemma *mixtus odore decor*, variegatam ex florum pulvere aſſervat miſcellam. Florilega eſt, & ipſamet ſibi hunc ex delicatæ Floræ Sylvâ collectat pulverem. Sed & hìc ſagacis Naſi luſus eſt. Non enim tam tabaci iſthæc fucato colore quàm odore delectatur, & cujuſcumque promiſcuè naſalis Alcool, ſi quod ipſi offerunt Adonides, gratioſa eſt captatrix. Nempè iſte ſexus ubique larvas amat. Utinam magnæ virgines; ſi virgines; æmularentur iſtam *Iſabellam* Scenicam in Theatro Italico. Rogat hanc *Columbina*. *Prenés vous du tabac quelquefois? j'en ay, qui fait honte à l'ambre.* Id eſt; nunquid aliquando capis tabacum? Habeo, quod cum ipſâ ambrâ odore certet. Cui illa: *Quelle groſſiereté! du tabac à des femmes!* Qualis ſtupiditas! etiam tabacum fæminis! Excuſat ſe columbina hoc reſponſo confuſa. *C'eſt pour vous montrer;*

Th. Ital. tom. I. p. 390.

trer, que je n'ay point de reſerve avec vous. Egregius ſanè prætextus, non eſt hoc ait niſi ut demonſtrem, nil eſſe quod mihi reſervem. Ità neminem facilè videris Picâ Naſi infatuatum, qui non orexis ſuæ cauſam noverit ſpecioſè prætendere, quod non ingratum erit hìc patefacere.

§. VI.

Pulveris Tabaco-Naſalis capiendi varii prætextus.

SIc eſt. Vel ipſi hodie Viri Principes ac Domini naribus non imperant. Promiſcuè omnes hæc tangit urtica. Videamus igitur, quos dapſilis hæc narium ſagina prætextus habeat.

Phyſignato Hypochondriacorum anteſignano, tabaco nunquam ſatur eſt naſus. Crepat ſibi hoc pulvere diſſipari atras cerebelli fuligines, diſpelli melancholiæ nebulas, & capiti conciliari ſudum. O miſeram capitis conditionem, quod talibus ſcopis indiget! Sed Amice ad Anticyras. Ex hiſce forſitan promptior erit medela. Interim tibi ceu non medico libenter

hunc errorem condonamus, nam & *dulce eſt deſipere in loco*, ut ait Horatius. Modò brevis ſit ſtultitia.

4. Ca. O. 12.

Rinarchus Mercator prædives tabaci utilitatem jactitat, quòd loco antliæ ſibi ſerviat naſus inſignior hoc ſubdito ſtimulo ad deplendos ex encephalo Catharros, quos ex vapore debilioris ſtomachi ſurſum elato genitos in pectus depluere, & phtiſeos metum ſibi incutere conqueritur. Verùm apage *nugas meras*. Antiqua hæc Catharri Stomachico-Cephalici deliramenta, dudum monente, hancque fictitiam Catharrorum geneſin demonſtrante Helmontio prudentiores exploſerunt.

Petemius Vir Patritius, cui identidem *ſordidas naſus vomit ore fœces plenus amurcâ*, gloriatur ſe tabacini pulviſculi beneficio redditum eſſe lyncem, qui antea fuerat per diem noctua. O nobilem oculis cotem Nicotianum! Elenchus cauſæ non cauſæ plures Naſo ducit. Quam ex abuſu tabaci moram contraxerint plurium oculi, infra oſtendetur.

Matho Cauſidicus *æqui in paucis petique tenax* eſt. Ecce ut manus illa, manus tot litium promoconda continuò ſeſe motitet, & tremulo feriat in-

indice naſum. Heſperiis Atomis plenam indies evacuat pixidem. Sic enim ſibi arbitratur ſubtiliari ſpiritus ad perſpiciendos Juris vix viſibiles apices, quò dexterius cereum legibus naſum, ceu dicitur poſſit effingere.

Phataſius vix interpolatâ tabaci naſinſertione ingenii quoque ſibi aciem credit intendi, & cum Arlequinio dicit aut ſaltem ſibi imaginatur. *Je ſuis, je ſuis la Quinteſſence des Academiciens, des Peripateticiens, des Stoïciens, des Pyrrhoniens, des Platoniciens, des Electiques. J'ay une tabatiere, qui eſt pleine de l'eſprit de tous les grands Philoſophes mis en poudre, comme de Thales, d'Anaximandre, d'Hypocrates, d'Anaxagore, de Teleſius, d'Archelaus, de Carneades, de Lucrece.* Id eſt: Sum, imo ſum quinta Eſſentia Academicorum, Peripateticorum, Stoicorum, Pyrrhonenſium, Platonicorum, Electicorum. Pixidem poſſideo tabacariam plenam ſpiritu omnium magnorum Philoſophorum redacto in pulverem, nempe Thalis, Anaximandri, Hippocratis, Anaxagoræ, Teleſii, Archelai, Carneadis, Lucretii. Sed nugæ! quiſquis amat, ſibi ſomnia fingit.

Gerhard. Th. Ital. tom. 2. p. 521.

Nonne hìc ſplene opus eſt ſaliente & naribus uncis,
Et Helle- Stultorum- boro?

Gaſtrimargus inveteratâ conſuetudine hanc ſibi ait contractam alteram naturam, quæ ſubſiſtere nequeat, niſi quotidiano hoc ſuſtentata narium alimento. *Eſt* inquit *naſus atrox, illius œſtro ſi quatior, non datur impari contra tendere tantum naſi vorticis impetum. Nuper ſemel flagranti nare abſtiti, ſed totum corpus occupavit languor, donec aſſuetæ naſus redderetur auræ.* Egregius prætextus!

Petronius juvenis, ut videatur eſſe juxta Phraſin gallicam *du bel air & galant homme.* Quod quid ſit, ne ipſe Cicero propriè verbis tam conciſis dixerit, tabacchieram continuò verſat reverſatque manibus, ut oblato ex illâ pulviſculi munuſculo à puellis vel Gelaſinum vel oculi videntis nictum venetur. O ingenioſum gratiarum aucupium! Verùm dicam ego, quæ iſtius pulveris hodie abuſus ſubſit apud plurimos juvenes ratio, tametſi fortaſſe eam ſibi ita publicè nolint ſervire pro prætextu.

Obſ. c. 100. Narrat *Benivenius* Philippum quen
dam

dam ſuum amicum vermem palmam manûs magnitudine referentem nare emiſiſſe, qualem quoque puella apud *Hollerium* emunctione ejecit. Alteri apud *Foreſtum* Vermis Curculioni ſimilis duram matrem obſederat, pro ut perforato & aperto cranio eſt repertus. Innumeri porrò Medici & inter illos in primis *Bartholinus*, *Tulpius*, *Kerckringius*, *Fabritius*, *Hildanus* fidem faciunt in cerebro poſſe generari vermes. Peritiſſimus Anatomicus Antonius Nuckius etiam vermem in ſpongioſo narium oſſe deliteſcentem oſtendit *Stalpartio*. Ita & vermis eſt homo & ipſe verminat. Profectò quibus identidem nares in tabaci pulverem pruriunt, niſi vermem in cerebro aut naſo phyſicum habeant, (: nam & Naſi pruritus in infantibus vermium ſeu lumbricorum ſolet eſſe certum indicium :) Saltem habent moralem. Utinam hunc tandem emungerent? ſed quid dicemus? Etiam ad ipſos medicos ſerpſit hæc contagio. Vera queror. *Narimannus* Poliater, quem ſanioris diætæ præambulum jubet eſſe Hippocrates, non tantùm ſtrenuus fumipota eſt, ſed & inceſſanter tabaci pulvere nares defricat, ſcilicet ne fætida ægro-

L. 1. de Int. Off. Schol. C. 54.

L. 9. d. Rar. Cap. Dol. Sch. Obſ. 4.

Obſ. Rar. XIII. Cent. 1. p. m. 64.

tantium anima eas oppugnet. Bonum factum, niſi & à Clinicis remotus identidem citra neceſſitatem hoc caperet prophytacticum.

Turpe eſt, Doctorem cum culpa redarguit ipſum.

Verùm quis tandem ô fœmina tuo ſexui in peti quoque delicias impetus? Quis in id nimium quantum hodie Sat. 6. l. 2. prurienti prætextus? Hìc certè rurſum exclamaret Juvenalis:

Dic aliquem ſodes hìc Quintiliane colorem,
Hæremus: dic ipſa.

Etiam hoc deerat vultui ô novitatis Amaſiæ, quem variis muſcarum inſectorumque larvulis interſtinguitis, ut ſqualentem lanuginem naſo ſubderetis? Quid tibi formoſula, tenella, comphila, tota de pixide *Animthe* negotii cum capſula tabacaria, quam ubique ducis comitem? Non eſt ornamentum modeſtæ virginis hæc ſcatula. Non naſi nobilis decus hìc puluis. Si Catullus te hodie videret, repeteret ſubſannans illud ſuum: *Illa turpicolo puellæ*

puella naſo. Quid ad te fœtens naſus? potius tuæ formæ elegantiæ convenit,

Naſus Arabs, naſuſque Cilix, naſuſque Sabæus. Bald. Sylv. L. IX. Od. 20.

Sed ecce jam intumeſcit *Aminthe* facies perfuſa rubore. An iſte pudor eſt, an ex bile jam irâ bulliente genis ſuffuſus color? Sed hem! Rumpit ſilentium impatientia, & garrulam ira facit eloquentem. Quid? tune ait, in mundo hoſpes es, ut qui ſit ſeculi moderni genius, qui mores, cum ignorantiſſimis neſcias? Non diffiteor, mos iſte novus eſt. Sed hìc noſtri ſexûs idolum eſt, cui litandum. Univerſum aulæ noſtræ Gynæceum ſuas habet tabaci pixides vel ego ſola illâ caream? Tu non videris legiſſe Tacitum, qui in convenientiſſimum ſexui noſtro idioma operâ Ablancourii translatus ait: *Voilà ou je trouve la revolution des mœurs, qui ont leurs ſaiſons comme les années.*

Obſtupui puellæ naſutiſſimæ inexſpectatum reſponſum. Ita eſt inquam Renovi verba Taciti quæ ſic habent. *Rebus cunctis ineſt quidam orbis, ut quemadmodum temporum vices, ita morum*

vertantur. Sed replico tibi ex eodem Tiberii verbis: *Il n'apartient point aux femmes, de ſe mêler des affaires des hommes.* Non pertinet ad fæminas miſcere ſe negotiis virorum. Novitas ſui cauſâ amanda non eſt, niſi forſitan eá ſit, quam vel neceſſitas imperat, vel ſacram facit ratamque utilitas, quibus duntaxat honeſtari poteſt. Conceſſerim Tabaci fumationem, & naſin ſertionem eſſe ad ſeculi guſtum, ſaltem in maribus; non tamen eſt ad ſobrietatem & decorem ſexûs muliebris. Dic *Aminthe* commoda, quæ inde captas? Utilem judicas? Sed *facilis eſt fæminarum credulitas ad gaudia*; idem inquit Tacitus. Quod linguâ tibi ſic gratâ reddit Amelotius: *Les femmes ſont faciles à croire ce qui flate leurs deſirs.* Num quid fœdius eſſe poteſt, quàm

Diſc. Polit. Tiber. Ch. 14.

— Pulvis ubi naſo propellitur ater
Deciduuſque cadit, labriſque nitentibus inſtat?

Quod ut intelligas ſic habet:

Qui eſt plus laide, que quand du tabac ſerine,

Que

Que vous avés tiré, recboit de vos
narines,
Et gâte en vos levres les fleuriſſantes
roſes?
Fuyés ma belle fuyés ces tres-puantes
choſes.

Sed illa mihi: *Je ſçais, que je ſuis du goût d'aujourd'huy pour être fille du bel air. Il faut prendre du tabac comme un circonſtance de bien-ſeançe & reputation. J'aime être tout à fait à la mode.* Scio me habere ſeculi moderni guſtum, ut ad illius ſim accommodata genium. Neceſſum eſt prenſare tabacum ceu circumſtantiam decoris & reputationis. Tota quanta ſum cupio novo mori eſſe conformis. His dictis impotenti animo furere *Aminthe*, conviciari, clamare, ut quæ in vicino aderat cubiculo mater, anhela accurreret, viſura quid corculo ſuo accidiſſet. Ego plus eſſe periculi ſciens, laceſſere anum, *quâ nihil naſutius maligniuſque*, quàm canem, ut dicit Menander, intellexi acrius factam reprehenſionem, & plurimam ex herbæ naſalis uſu apprecatus ſalutem quantocyus diſceſſi. Et ſic finita eſt hæc Comædia. Edepol vetulæ huic quadrabat illud Plautinum:

Curcul. Act. 1. Sc. 2. *Canem eſſe hanc quidem magis par fuit: Sagax naſum habet.* Filiæ autem pe-
Bald. l. 5. Sylv. Od. 18. tigerulæ illud Vatis:

Non habet nullum mea polla naſum,
Sed nimis magnum, nimis eruditum,
Ferre quem totum neget ipſe, qui fert
Maurus olympum.

Retuli hunc caſum inter adverſaria, addito hoc Epigrammate:

Os patris, matris naſum te dicit habere
Quilibet, & matri par ſimiliſque patri.
Nec mentitur in hoc. Tabacum bibit ille, bibiſque:
Nare trahit tabacum hæc, tu quoque nare trahis.

Filiæ plerumque matres referunt naſutas, & ſi hæ ſint Thee-Caffee-Tabaco bibulæ, in illis fruſtra horum quæſiveris abſtinentiam.

Juven. Sat. 6. L. 2.

Scilicet exſpectas, ut tradat mater honeſtos
Atque alios mores quàm quos habet? Utile porrò
Filiolam turpi vetulæ producere turpem.

Lon-

Longè humanius prudentiuſque nuper mihi *Neſilla*. Nata ſum, inquit, ſub influentiâ lunari, ideoqne gravata ſemper rheumatiſmis, catharris & defluxionibus pectoris. Doctor *Gracianus* me illis nequit liberare pilulis & clyſteri bus, etiam decies repetitis. Doctor *Nicotius* verò ordinavit Naſo ſuppoſitoria, ex cerebro certo certiùs evacuatura pituitam. En elegantia tabaci granula olei ut vocant cedrini ſuavitate tincta, quæ juſſit ſedulâ nare ſorbere. Et Naſus ſanè capiti proximior eſt quàm anus, multoque commodius per vias breves evacuantur phlegmata, quàm per anfractus longiſſimos. Arguta ſanè fæmina, ſimilis illi ruſtico, qui in dolore capitis gutturi inferiori præſcriptum à Medico enema per ſuperius hauſit, ut per viæ compendium ad caput aſcenderet. Sic utilitas & tabaci fumis & naſali pulveri prætexitur. Sub larvâ commodi ludit & illudit Nicotiana. Sicut autem fictus amicus plus fovet periculi, quàm hoſtis apertus, ita cum ſalutem promovere videtur, tantò pejus nocet, quantò minùs nocere noſcitur. Res, quæ commodi ſpecie proximæ ſunt utilibus, præ cæteris magis ſunt cavendæ.

Tan-

Tandem adhuc quid aliud exſpectat à Tabaco naſali *Vanella*, bonæ fortunæ indies vota faciens, non aliter ac illa Signora *I*ſabella in Theatro Italico quæ bene compta, & eleganti pixide Tabacinâ inſtructa, ſortis ridentis neſcio quem favorem præſtolabatur, quam tamen Arlequinius ſic Naſo ſuſpendit adunco. *Ce n'eſt mardy point avec un peigne, ny avec un tabatiere, qu'on par vient en ce pais la. Il y faut de cela.* Digito ſimul feriebat frontem, volens indicare, quòd non naſus pulvere turgidus Hiſpanico, non ſternutamentis probè emunctæ nares, non pexa elegans & cincinnata Cæſaries merita hodie tribuant, ſed id quod ſub fronte clauditur; nempe ſtudiis & acquiſitâ rerum ſcientiâ excultum cerebrum. Fallitur quiſquis ex toliis peticis mage quàm librariis parari putat pulverem bonæ reputationis. Licet per pixides ſuas identidem oblatas neſcio quod punctum honoris & gratiæ apud formoſum ſexum aucupetur ſtolida juventus, ridiculæ vanitatis non obſcuro argumento.

Gerhard. Tom. I. Columbin. Avoc.

Hi igitur ſunt communiores prætextus, quos Nicotianæ abuſui obtendunt amatores. Plures reſtant, quos

in ſequentibus quoque adducemus. Et licet cuiuſlibet prætextûs unicum duntaxat dederimus exemplum, tot tamen ejus proſtant, ut negotium æquè difficile ſit, omnium hodie intabaccatorum, quàm de æſtate muſcarum, numerum inire.

§. VII.

Pulveris tabacini inordinatus ac intempeſtivus uſus.

NOn immoderatus tantum, ſed & inordinatus ac intempeſtivus uſus rei etiam optimæ utilitatem vitiat. Temporis quidem modus extraneum quid eſt, addit tamen vel detrahit rerum naturali aut morali bonitati. Sit utile, ſit honeſtum, decenſque naribus quandoque tabaco gratificari, certè tamen non caret vitio, neque excuſationem admitit ejus omni vel inportuno tempore ſat malè morata uſurpatio. Exemplis rurſum patebit veritas.

Noui illuſtrem *Snaufenburgii* Dynaſtam, cujus naſus aquilinus per diem nulli vacat patientiæ, & ne per horulæ quidem quadrantem pixidi clauſæ concedit inducias, quin ab eâ depoſcat tributum, quod officioſa manus etiam

non

non reflectenti Domino exſolvit. *Nempe hæc aſſiduè:* inquit Perſius. Tranſeat hoc cum cœteris ejuſdem enormibus Diætæ erratis. Verùm quem dabit prætextum, quod etiam noctu individuam lecti contubernalem faciat Nicotianam, & (ne crede figmentum) Ex pendulâ de collo pixide per non rara ſomni & pervigiliorum intervalla eruditis naribus hauriat? ô viliſſimam naſi ſervitutem in Domino! ô inexplebilem Picam in Viro! Naſus aquilinus ſapientiæ nota eſt, ceu hedera bonæ mentis à naturâ ſuſpenſa, inquit Dornhavius. Naſus Nicotianæ rapax aquilinus eſt, ſed dubites an ſapientiæ indicium.

Novi quoque illuſtrem Weſtphaliæ noſtratis Domicellam, ut puto virginem (quamvis prædicatum hoc Germanico idiomate illi non auſim dare:) quæ & tabaci pixidem quot noctibus thalami ſociam ſe habere ultro quaſi ad captandam gloriolam mihi faſſa eſt, nempè *&* *dici cupit & cupit videri*, ut ait Martialis. Quis non cum Juvenali dixerit & iſtum Dominum & hanc Domicellam, pluresque ejus commatis alios *Vigilanti ſtertere Naſo?* Illi quidem dormitant, naſus autem vigilat. Quis

eam

eam naſi humani ſagacitatem ſuſpicatus, fuiſſet; niſi Nicotiana hodie detexiſſet? Sextum nunc igitur ſenſum quis jure intra Narium ſepta collocârit. Quid autem de peſſimâ hâc conſuetudine ſit ſtatuendum, audi Excellentiſſimi *Magneri* Burgundi Luxovienſis Patritii, Philoſophi Medici, & in celeberrimâ Ticinenſi Univerſitate Regii Medicinæ Profeſſoris ſententiam. *Noxius eſt*, inquit, *uſus ſtatim à cibo, aut dum noctu cubitum itur, ob attractum à ventriculo excrementum, motoſque ſurſum ad caput humores, qui potius deorſum eſſent cogendi.* Exerc. de Tabac. 1. §. 5. Reg. 7.

Stemmatis ſui, & ſi Dii volent, ſtatûs Eccleſiaſtici futurus honor *Monſieur de Court-Nez* magnam ni fallor in templis præſefert devotionem, ſi fides habenda libello, quem è manibus nunquam deponit. Et quis dubitet? Verùm fallimur. Liber eſt, ſed ſine devotionis animâ, pixis nempe tabacaria in formam libri elaborata, cujus alveolus iſtos continet naſi ſtimulos, quos ante retroque inter aſſidentes ſocios etiam ſacerdote ad aram operante, aut dicente ex cathedra, non unâ vice diſtribuit, more hodie libero, nec prô dolor turpi, quia paſſim communi. Sternuitur ita per vices, acclamatur & vel à re-

motis adnuitur ſalus. O arguta capita tot quaſſata ſternutamentis! Verùm ubi loci reverentia? Ubi Numinis præſentis recordatio? ô impudentem rerum etiam divinarum deſpectorem naſum!

Sub ſeculi prioris decimi ſexti initium ſimilis mos apud Hiſpaniæ Sacerdotes invaluerat, ut ipſo ſub ſacrificio & ſacræ Synaxeos adminiſtratione naſali pulvere uti haud turpe cenſerent. Peſſima conſuetudo ſic invaluerat, ut jam videretur major remedio. Quocirca Decanus & Capitulum Cathedrale Sevilienſe coactum fuit Vaticani Principis Urbani VIII. Opem inſtanter implorare, qui æquiſſimæ petitioni non lentè deferens, emiſſis literis Apoſtolicis omnes, quotquot impoſterum per Hiſpaniam in templis tabaco ſternutatorio uterentur, ſacro fulmine feriit. Proficiat hoc tibi Naſe Romanum Naſturtium. Et certè bonum factum. Utinam idem hoc quod gentem Heſperiæ naſutiſſimam, etiam Germanorum hodie ſat naſutam fulmen tangeret! Cœteroquin nullo tollenda erit remedio hæc narium Ozæna verè Cacoëthica, niſi, quod tamen abſit à Chiſtianâ Republicâ, lex ſeverior,

ceu

ceu illa Ruſſorum Imperatoris erat anno 1634. lata, eam conſtringeret. Refert Olearius Scriptor omni exceptione major, ſecundum hanc tabacicolas virgis cœſos, ſtigmate notatos, imo alas naſi iis diſſectas fuiſſe. Subjungit Perſæ *Schach Abbas* exemplum, qui ob violatum tabaci interdictum militi & naſum & labia præſcindi juſſerit, venditore unà cum tabaco flammis addicto. Ita vel ipſis Barbaris diſplicuit pravæ iſtius conſuetudinis noxa & fœditas. Sicuti quoque *Amurathes* IV. Turcarum tyrannus uſum tabaci Mahometanis ſub pœnâ capitis prohibuit. O os & naſe picantia, in quæ conjicitis pericula mortales! Si nunc hæc lex in tabaco, quæ olim tempore Friderici I. imperatoris, eſſet poſita

Qui reus extiterit, ſpoliis nudatus abibit, Gunther. l. 7. verſ. 282.
Turpiter & naſo mutilabitur ille reſecto

Quot hodie Naſutorum gnomone ſuo ſpoliati contortis & extuberantibus prudentiorum naribus ludibrium deberent? Quamvis & hoc fortaſſis nè

dem plures ab ejus uſu retraheret. *Carinus* enim, cui à luis venereæ carcinomate eroſus, & tantum non dimidiatus eſt naſus, adhuc ejus rudera farcit tabaco. Retuli caſum ad Adverſaria cum ſequenti Epigrammate:

Læſis naribus uſque ad oſſa frontis,
Paucas Relliquias habet Carinus,
Et prurit tamen uſque ad oſſa frontis.
ô quantâ ſcabie miſer laborat!
Naſum non habet & capit tabacum.

Hic igitur vix habet naſum. Scribit autem *Borellus* compilator ſi quis alius obſervationum Medico-phyſicarum curioſiſſimus, apud Normannos vixiſſe fabrum lignarium cui duplex fuerit naſus, & proin condictum fuiſſe *Mauritium duorum naſorum*, *Sieur de Deux nez.* Hic hercule magnum habuerit à natura beneficium captandi pulveris tabacini, quod ſatis eſt. Crediderim hodie non deeſſe, qui eoſdem, niſi decori vultûs obſtarent, aut ſi ſaltem ita mos novus ferret, ſibi optarent, ut ex Nicotianæ cornucopia largiori manu & quadruplicatis naribus hanc captare poſſent Ambroſiam. Quid enim? nunquid defectum hunc alio reſarciunt ſtra-

ſtratagemate? In naribus ſtratum ſuper ſtratum collocant, ut loquuntur chymici. Jam ex pixide propriâ capiunt tabacum Hiſpanicum, mox ex alienâ *coup de bois*, paulò poſt alio offerente illud quod *de Communi* vocant. Omnia ſucceſſivè naſo intrudunt. Nunquid de his dici poreſt, quod habeant juxta phraſin gallicam, *un nez de triple étage*, triplicis contignationis naſum, quas ſingulas peculiaris occupat Nicotianæ pulvis?

Nullum itaque diei aut noctis tempus excuſat à ſumptione tabaci, neque etiam ullum anni. Naſum enim & æſtuantem farciunt & algentem. Non ſatis eſt in lecto, in templo, in foro & plateis, inter pocula indulgere narium appetitui. Etiam in menſa, dum os & dentes & Oeſophagus & ſtomachus laborant, & neceſſario primæ digeſtionis muneri vacant, pixis locatur tabacaria, ejuſque pulviſculus veluti condimentum & bellariorum omnium longè maximum non ſemel carpitur. Oculos meos fidemque teſtor, id non rarò etiam apud Viros Principes, ſapientes ac prudentes me vidiſſe. Quod nemo ſanè niſi obæſâ aut Bœoticâ nare Medicus probaverit ſanitati conduce-

 re,

re, niſi fortaſſis in nonnullis, quibus longâ conſuetudine inductus callus aut ſternuendi metum removit, aut vaſa excretoria penitus obſtruxit. Aliàs enim quid petipetarum ſtillantibus naribus ineptius? Quid immoderatâ lymphâ fluentium ſtillicidiis incivilius, unam eandemque in fœditatem tabaci pulvere liquidiſque concurrentibus, & infamibus quandoque quadram uſque dependentibus ſtiriis? Sed pranſum & cœnatum eſt ſat lautè & largiter. Repletus eſt ſtomachus: laſſatæ ſunt maxillæ. Solius tabaci etiam poſt epulas manet fames, & ſaburrato ventre adhuc jejunus & avidus eſt naſus. Inexplebilis hæc Pica eſt, inſatiabilis orexis.

§. VIII.

Immenſa pulveris tabacini diſpendia.

RArò moderatus rerum eſt uſus, ubi eæ incipiunt faceſſere in abuſum, quem in plurimis meritò obſtupeſcas. Nempe quia nulla eſt peregrina ſtoliditas, cui Germania ſe mancipare non ſit facilis. Duo inprimis pulveres in uſum deducti, mox in enormem abiêre abu-

abuſum. Alter eſt Cyprius ille, quem per eminentiam Galli *poudre*, pulverem, appellant, qui non ſine ingenti Reip. damno, (ut ſolertiſſimus Academiæ Leopoldinæ *Oribaſius* rationes iniit:) ex optimo tritici flore confectus & adſcititiis comis inſperſus verè diſpergitur, atque in terram prolapſus pedibus proculcatur. Cui id hodie quoque contingit fatum, ut non in aulis, divitumque palatiis tantùm hoſpitetur, ſed ne viles quidem Operariorum domos prætereat. Quis enim non amat etiam nuper admodum Ephebus mento ſimiarum in modum glabro, niveis ab hoc pulvere comis eminus ſilicernia mentiri? Ut taceam eum non modo domicellarum ſeu proprios ſeu fictos capillos gravare, ſed nec olidarum Coquarum & Vaccimulgarum frontes præterire. Hæc ſors eſt primi pulveris.

In Eteodr. Med. Pr.

Alterius tabacini non multò eſt felicior. Sive enim in particulas groſſiores conciſus fiſtulis deſtinetur, ſive in ſubtiliſſimas atomos diviſus naribus utrobique perditur & diſpergitur. Accenſus in fumos abit & cineres, egregio vanitatis ſchemate. Naribus vix attractus ad ſuprema labia barbamque

recidit perditioni jam deſtinatus. Nempe

Multa cadunt inter naſum ſupremaque labra.

Phrynellæ nuper inſignis ejus ex naribus relapſa portio inter ſororiantes colliculos (ſpectaculum riſu dignum) obhæreſcebat, & pectorale quoque ut vocant, conſpergebat. Qui nares amant magis terſas, motu narium efflatorio eundem aut in terram, aut ſi fortuna volet, in ſtrophiolum excutiunt, nulli amplius uſui futurum. Niſi quis fortaſſe ut *Oſiander* Duci *Megalandro* à cubiculis (hic tabaci pulverem è Domini ſtrophiolis indies mane magnâ copiâ excuſſum exſiccatumque militibus rurſum vendit.) eundem ex ſuis excipulis velit repetere eâdem viâ remittendum. Sed apage te fæditas ad Lixas & Calones.

O quot Tabacchieris inſcribi poſſet lemma: *in parvo magna* ſcilicet diſpendia! Id quod amplius diluceſcit in fiſtulis eidem Nicotianæ diſtinatis. Liceat eaſdem juxta Apuleium deſcribere: quod ſit *vaſculum quoddam in vicem colli graciliter fiſtulatum.* Sed prô quàm immenſæ per collulum hoc gra-

gracile profunduntur opes! Fiſtula tabacina *herbas convectat calle anguſto*, & conſumit, ſed eodem ducit largiſſimas impenſas. Sequitur fumus Virg. 4. Æn.

Tenuis quà ſemita ducit
Anguſtæque ferunt fauces. Idem. 11. Æn.

Quod eleganter ad propoſitum ſuâ vernaculâ exprimit Larvæ mundanæ autor:

Al is het gaatje van de keel
Al is het kleyn, noch koſt het veel.

Refert Klockius in Anglia reperiri generoſos juvenes tabaccophilos, qui in expenſi codicem quotannis referre ſoleant Tabaci pretium *argenti uncias* MDC. O os hominis quam parvus tibi eſt iſthmus, ſed quàm profunda devorans Charybdis! ô Naſe quantilla tua ſunt foramina, quàm brevi ſpacio ac termino circumſcripta, & tamen quantæ Voragines! Ille apud *Magnenum* Naſus indies conſumebat tabaci optimi tres uncias. Prædictus Chyliarcha *Megelander* quot ſeptimanis libram herculeis naribus diſperdit. Quem ſi vidiſſet notus ille Saxoniæ Morio, De Ærar. l. 1. c. 8. n. 42. Exerc. D. Tab.

 nun-

nunquid exclamâſſet : *Vah quantus Naſus!* Quantum putas abſumit balbrâ nare *Sambrius Opdagricus?* Quantum *Labbeonis naſus infans, multo madidus imbri nullo* gratus acumine? Quantum *Schnargutius*, cui hircoſus.

Piloſas nares polypus occupat,
Et plenum ſitiens Oenophorum botros
Protrudit facies uvea gemmeos?

Quantum diſploſis naribus *Wildegaſtus?* Quantum reſimis *Baſſus?* Quantum naſo pumicato *Bibianus*. Certè rara hæc ac memorabilia ſunt magni naſi exempla. *Labienus* ſecum ſemper geſtat non pixidem, ſed pixides, & inter illas quandam Naſorum quatuor, quantæ integro Nycthemero naſus, non ſufficit unus. Liceat huic ponere Epigraphen:

Ecce dapes naſi, capere has, nil dulcius unquam,
Conſimilem tolerat Tantalus ipſe ſitim.

Pergamus ad alterum ſexum. Quantum quot annis abſumunt, ſuiſque diſpenſant amaſiis *Phrynella*, *Philenis*, &

Amin-

Aminthes? Quantum totus ille ſupra à Baldeo enumeratus Amazonum exercitus, ut & illa de quâ canit:

Bojugenam audivi de conjuge multa querentem,
Multa quidem, ſed & hæc, undanti non ſinè riſu
Ac limis oculis: Inopem mea Berta facit me.
Scitanti cauſam; non eſt ſatiabilis inquit.
Vini an temeti ſitiens? Quin immo tabaci
Tantum emit atque intra non totum prodigit annum,
Quantum ſufficeret ſex remigibus Gravelingæ.

Hic certè meritò exclamat vates.

Grandem & conſpicuum noſtro quoque tempore naſum!

Siffleus Pharmacopola, egregius quoque Naſocurus, ultra centum libras tabaci ſternutatorii quot annis vendit, & ex quavis libra facilè lucratur imperialem, pro quovis diſtrahens ſex uncias. Lucrifera medius fidius ſi quæ

alia mercis ſpecies. Stipulæ, radiculæ aliæque tabaco excuſſæ quiſquiliæ teruntio venales ſæpè naribus ſatisfaciunt gregariis, modò pharmacopœæ pixides oleant. Paucæ olei odori guttulæ pretium addunt rei viliſſimæ. Et ſic quoque arguto ſtratagemate naribus illuditur. Nulla Officinæ pixis plus Siffiæo annuatim contribuit, quàm tabacaria. Sed quis laboris lucrum ſolertiſſimo viro invideat, niſi quid pro quo væneat? Verùm hic ſyncerius adhuc multò agere videtur illis Indorum Merdilegis, qui ut memini me alicubi legiſſe, Regum atque Magnatum Indiæ (quibus mos eſt magna Caryophyllorum, Cinamomi aliorumque aromatum quantitate indies veſci.) ſtercora ſolicitè colligunt, exſiccant & pulveriſata in alias terras: (fortè & has noſtras ſub tabaci Hiſpanici ſpecie & titulo,) mittunt prô pulvere ſternutatorio exquiſitiſſimo. O Pharmacopœe, hoc naturale eſt Aromatum magiſterium, hæc animalis fœcula, cui tua ceſſerint tabaci mangonizandi artificia. O nares mortalium ſcatophagas! ô turpitudo, ponere id inter delicias, quod natura ceu excrementum putidiſſimum foras projecit! Et certè

ſi

ſi ſimilia forent eadem, pulvis ille Hiſpaniæ ſternutatorius & ſubtili levitate ſua & colore exactiſſimè refert Zibeth occidentale microcoſmicum in Alcool redactum.

Sed hoc Sophiſma & procul dubio patriam ſuam redolet. Genuinus autem tabaci Hiſpanici pulvis ſic paratur, quod addam, ne ejus amatoribus fortè nauſeam prædictis conciliem. Hiſpani Tabacum Braſilum in cubiculo calefacto probè exſiccatum manibuſque minutiſſimè contritum duobus ſacculis lineis denſioris texturæ includunt, quos Verna oculis, ore naribuſque peculiari machinâ cautè munitis in loco undique concluſo fortiter concutit excutitque, quò pulvis tantum tenuiſſimus fumi ſpecie per ſpiſſiſſimum linteum, evolet, qui parietibus & tabulatis cubiculi undique adhæreſcens colligitur. Pulviſculus hic ſummè levis ac volatilis à Patriâ ubi paratur audit Hiſpanicus, innumeris hodie naribus, etiam fæmineis ſummæ deliciæ. Paratur eâ quantitate, ut ad cunctas Europæ oras ablegetur, licet inter pulveris ſternutatorii ſpecies ſub abuſu omnium nocentiſſimus.

Verùm fruſtra queſtus ſum tabaci diſ-

diſpendia. Utinam omne diſperdatur! Utinam ſemper rurſum ejiciatur naſo! Sed etiam ejus pars tranſit per ejus meatum ad palatum, oſſis Ethmoidis ſubit meatus, cum ſaliva delabitur in ventriculum, provolat ad laryngem, imo ipſos pulmones, variaque excitat gravia, & ſæpè periculoſa ſymptomata, ut infra oſtendetur. Jam igitur mihi videor audire quærentem tabacophilum, quanta, ſi neceſſitas exigat, & quo inprimis tempore ejus ſumenda ſit doſis? Loquatur & reſpondeat pro me prælaudatus Magnenus: *Mundo corpore jejunus homo, non inproſperâ utens valetudine, exonerando capiti pulveris unum aut alterum granum ex utraque nare ſumat.* O Magnene nunquid hæc nimiùm rigidè? Quot hìc circumſtantiæ? *Unum alterumve granum ex utraque nare?* Unam alteramve unciam aut ſaltem drachmam ſatius dixiſſes. *Mundo corpore?* Ubi tale ſemper inveniemus? *Naſidieni* noſtri vix mane ſtrato ſurgentes, priuſquam ſellas viſitent patroclianas, jam eo cum voluptate utuntur. An tantum *jejunus homo?* Naſo conceſſerim, non ſtomacho. Etiam bene paſtis hodie non diſplicet. An nemo niſi *non improſperâ*

L. c. Regul. 3.

pro-

proſperâ utens valetudine? Remedium valetudinis adverſæ magis credideram quam ſecundæ. An nunquam niſi exonerando capiti? Sed apud nullos magis hodie in uſu eſt, quam qui ſunt cerebri leviſſimi. Limitanda itaque tibi erit Excellentiſſime Magnene hæc ex tribunali Medico lata ſententia. Contra quam aliàs univerſus intabaccatorum chorus ringentibus naribus inſurget. Sed non opus eſt hac admonitione. Videtur ipſemet jam hoc prævidiſſe. Unde ſic limitat. *Dandum eſt aliquid conſuetudini, unde & iis, qui ita aſſueverunt huic pulveri, ut frequentius in die utantur, author eſſem.* (Tace nunc Magnene, tace, jam ſatis dixiſti, ſi gratificari deſideres. Sed pergit:) *Coercerent ſe intra moderatiores limites, & ſemel in die tantùm jejuni adhiberent. Quod ſi gravior ſit abſtinentia, ſumant ter in die, mane jejuni, iterum jejuni ante cibum, & ante cœnam.* Sed hæc rurſum niſi nimis ſeverè, ſaltem ſcrupuloſè. Ganniunt intabaccati, & contra aſperum naſi magiſtrum provocant ad aliud tribunal. Litigent illi, ut volent. Nos litem hanc noſtram non faciemus. Regulâ IX.

§. IX.

§. IX.

Pulveris Tabaci naſalis variæ ſpecies.

QUæ hodie gens eſt, cui tabaci non ſit Orexis, cui ſua non ſit Petophylaca, ſive ori ſivi naſo deſtinetur? Ubique civitate donatum eſt. Pluribus tamen in locis lucrifera cum eo inſtituuntur Monopolia. Etenim cum omnibus nec proſint, nec arrideant omnia, multiſque conſpecta ſatis ſit tabaci Hiſpanici leviſſimi noxa, feriari tamen nares renuant, de ejuſdem correctionibus & Mangoniis cogitari cœptum eſt, variâque praxi quæſitæ ſunt gratiæ, tum pro lenocinio narium, tum nummorum aucupio.

Luſitania ex Nicotianæ nigræ optimæ foliis mittit pulverem coloris ex citrino virideſcentis, Hiſpanico nonnihil correctiorem, quòd eorum priùs aquâ roſarum facta maceratio detrahat acrimoniæ. Inter Hiſpanicos tamen pro optimo habetur, quem mittit Havana & Sevilia. Hiſpani *Dala Vana* appellant, quo ceu ſuaviſſimo maximè delectantur. Horum pulverum levitas te-

tenuitaſque cum deprehendatur multis admodum nociva, Tridentum Bononia Venetiæ iſtos compingunt in minutiora granula enchireſi vel Pharmacopæorum pueris nota, quæ porrò ad majorem gratiam oleo de Cedro, Jaſmino, & quod appellant Pergamotte inficiunt ſicque naturalem herbæ fætorem occultant. Et his naſum ſæpiſſimè exercitant Itali rarius fumigantes. Ille, qui in Galliis *de S. Dominique* audit, etiam lotus & granulatus multorum naſis blanditur.

Turinum aurantiorum & roriſmarini flores Nicotianæ jungit grato connubio. Snebergum Helvetiorum ex variarum radicum herbarumque miſcella pulverem conſtruit naſis ſubſtillantibus phlegmagogum. Colonia Agrippina præſentat ex Domo ceu vocant rubra Nicotianam ſternutatoriam oleo lavendulæ non ingrato imbutam. Schaphuſium Comitis Maximiliani pulverem naſalem ex peto Virgineo paratum & ob majoranæ Lavendulæ, & Roriſmarini flores ut & lignum rhodium ireoſque florentinæ radicem admixta admodum ſuavem cœteris præfert. Gallia jactitat ſuum *Tabac de Jaſmin*, *Tabac muſqué*, ut innume-

ros

ros alios amatoribus quàm mihi notio-res naſi pulveres, eorumque miſcellas, fucos & mangonia prætercam. Ita mundus vanitatum Amaſios naſo ducit, ut burſas argento emungat.

Jam video te exſpectare, ut indicem, quem in illâ pulverum varietate æſtimem optimum. Dico, quod olim lupuſculorum inſtitor: Unius matris fœtus ſunt. Elige quem velis, omnes abuſu ſunt noxii. Non ſugillamus iſta correctionis artificia laude digna, ſi abſit impoſtura & abuſus. Ipſimet in *Neotheâ* noſtrâ nuper publicata egregii pulveris ſternutatorii elegantem formulam ſed abſque tabaco, ex ſuccedaneis roborantibus & reſolventibus cephalicis dedimus; ita ut ejuſmodi ptarmicorum uſum neceſſitatis tempore apprimè utilem maximè probemus; voluptatis autem & conſuetudinis tantum ergo uſurpatum penitus rejiciamus. Si mihi daretur optio, tabacum noſtras cuivis indico præferrem; non tam poſitivè quam privativè correctum. Etenim excellenter odorifera lædunt odoratûs ſenſorium, & ſpirituum texturæ nimiâ diſſipatione breviſſimè ſunt moleſta, imo in nonnullis Cephalalgias producunt. Oſtendam nunc

nunc igitur noxas & pericula ex pulveris tabacini ſternutatorii continuo uſu, qui peſſimus abuſus eſt, ſæpè orta, & quidni impoſterum facilè oriunda, & quidem tum meis, tum fide digniſſimorum Scriptorum obſervationibus atque exemplis,

Nè fortaſſe putes me, quæ facere ipſe recuſo. Ad imit. Hor. Ep. l. 2.
Et rectè tractant alii, taxare malignè.

DISSERTATIO PHYSICO-MEDICÆ MORALIS DE PICA NASI.

PARS ALTERA.

De noxâ Tabaci ſternutatorii.

§. I.

Odoratus, abuſu Tabaçi ſternutatorii in multis valde imminutus, in pluribus penitus ſublatus.

DE enormi Tabaci appetentiâ, non virorum duntaxat & juvenum ſed & matronarum & virginum, imò vel puerorum hodie ludibrio, (ita enim celeberrimus *Pechli-*
L. 2. Obſ. 55. *nus* Picam definit) jam novum inchoamus diſcurſum, quo Tabacipicæ noxas oſtendemus. Non ineptè Tabacum impoſterum appellari poterit *Herba Naſicola*, etenim, ut cum Vate loquar, hæret *in valle Naſi & in Caverna narium.*

Hac-

Hactenus his inhabitavit incola nobiliſſimus, innumerarum in natura rerum arbiter & diſcretor ſagaciſſimus; Archeus odoratûs præſes, non fruſtrà homini conceſſus, ceu ex artificioſiſſimâ ejus organi ſtructurâ, ad quam vel à primo nervorum pari filamenta ſeu fibrillas nerveas diſtribuit natura, ſatis eluceſſit. Univerſam narium amplitudinem tenuis veſtit tunica, duræ menyngis credita ſoboles, ſub quâ glanduloſus & nervoſus latet contextus (ramos nervorum tertiæ conjugationis ad eum mitti docent Anatomici) proxima olfactûs ſedes. Etenim dum corpuſcula odora, ſeu exſpirantia ex rebus odoriferis effluvia cum aëre admiſſa ſeu potius impulſa ad dictas fibrillas nerveas allidunt, Archeus mox perſentiſcit & agnoſcit factas impreſſiones, ex quibus objectorum ad mentem feruntur ideæ. Hoc inſtitutum prudentiſſimæ naturæ eſt.

Schneid. l. de Oſſ. cribif.

Verùm vilipendit & explodit hoc, quiſquis narium antra inceſſanter tabaco ſuffarcit. Veterem jubet hìc migrare colonum. Tubuli namque nervei ab ejus acrimoniâ perpetim vellicati corrugati, criſpatique tandem penitus obſtruuntur, lympha natura-

 liter

liter blanda ex narium glandulis extillans, membranamque internam humectans, odoratumque facilitans exſiccatur, ſicque tandem ſenſibilis narium membrana omnino occalleſcit; unde niſi odoratus tantùm non penitus omnis aboleatur, ſpecifica ſaltem odora rerum vis intabaccatos fugit. proſtant ubique exempla, quæ dictis fidem faciant. Novi ipſemet, & quis non novit? Naſutiſſimos Petipoſcios, quibus narium ſagacitatem penitus ſuſtulit Nicotiana. Novi Petophilos, quibus ſaltem ſic vitiavit olfactûs organum, ut inter odores exactè nequeant amplius interſtinguere. Teſtatur Simon *Pauli* illud orbis Arctoi decus, ſe quoque noviſſe plurimos, tabaci minutatim triti abundanti uſu, odoris dono privatos, ſive dictæ herbæ pulvis odoratûs inſtrumento vim diſtinguendi ademerit, ſive oſſis cribroſi foraminulis paulatim occluſis variis odorum generibus ad cerebrum penetraturis viam obſtruxerit. Subjecit quondan *Pauvius* cultro anatomico patibularium, omnium tabaci amatorum in vita facilè Principem, cui defuêre omnino proceſſus mammillares, quos à tabaci abuſu fuiſſe abſump-

Tr. d. abuſ. Herb. Tabac. & Thee.

ſumptos ſuſpicatur. Non ſecus enim, ac hecticorum tabeſcit & exſiccatur cutis, & in ardentiſſimis febribus partes colliquantur, à nimio & pulveris & fumi exſiccantis uſu organum hoc labefactatum fuiſſe cenſet. Cui & *Magnenus* ſubſcribit. *Dico*, ait, *quidquid ſit de illâ Pauvii Diſſertatione, Olfactum ab uſu tabaci in multis aboleri. Id plures mihi retulerunt, tum qui pulvere, tum qui fumo abutuntur, ratio eſt: quia nimis exſiccantur proceſſus mammillares, unde cum ſicciores quovis odore reddantur, non poſſunt ab iis immutari. Odor enim eſt à ſicco ſuperante humidum, ſenſoriaque ab objectis ſuis immutari opus eſt, ex Ariſtotele* III. *de anima.* Ita ille. Hæc proceſſuum mammillarium tabes pleriſque intabaccatis communis eſt. Sed cùm hæc ex anatome petita ratio non omnium mox pateat captui, dabo aliam poſcenti *Fumandro* hoc Epigrammate aliquando datam.

Quò rectè videas, opus eſt ſit ut abſque colore
In oculis triplex quæ reperitur aqua.
Ut benè percipiat ſapidum ſubmiſſa palato

Lingua, peregrino nuda ſapore vacet.
Eſt aliis eadem ratio cum ſenſibus. Unde
Si naſum tabaci reppleat ater odor
Quì poterit reliquos judex diſcernere odores?
Corruptus judex non benè jura facit.

Malè verum examinat omnis corruptus judex inquit Horatius. Suffarctus tabaco naſus corruptus judex eſt, qui caret diſcretione, & odorabilium neſcit diſtinguere effluvia, an amica cerebro ſint, an inimica. Experimentum feci in cane, cui balſamo antiapoplectico volatili largiter inunxi nares mecum aliò abducens, manſit nec repetiit domum, neſciens ſagaci nare repetere veſtigia.

Audi quid ad hæc *Fumander*. Canis inquit non ſum, nil mihi cum rerum veſtigiis negotii, neque venatui deſtinor. Fugitiva odorum eſt voluptas, abeat. Tabaci immanens eſt, continua, & perpetua. Varro dixit: *quis non in vita Heliotropios Olfaciat temetum?* Ego ſatius dixerim tabacum? Vita Hiliotropios unius quaſi diei lux eſt. Hæc non admodum moratur odoratûs exacti beneficium ad vitam ſimpliciter non neceſſarium. Edepol hæc

hæc eleganter mi Epicure, & cum naſo. Apage Rhinoceros, cui cinnama naſum non movent, nec gratæ odorabilium aporrhoæ. Sed mirum! *Fumander* inter canes illos Ciceronis Verrinos & Valeſii Cybariticos eſt, Cauſidicos inquam, qui cauſas elatrant. *Hos* ait Tullius *mirum in modum canes venaticos diceres, ita odorantur omnia & perveſtigant.* Cur igitur tabaci pulvere naſum obtundit? Reſpondet id nil referre, lucri enim odorem ſibi manere integrum etiam ex re qualibet. Sed hunc ego inter veros Alitheæ & Themidos patronos non retulero. Mirum naſi judicium refert *Anaxagoras* Philoſophus maximè ſenſatus. Ut quis exactè judicet de cuniculo, deciſionem ait committendam eſſe naſo; ſi redoleat ſerpillum & geniſtam, eſſe ex genuinis, ſi braſſicam ex ſpuriis. Pari modo inquit *Columbina* admovendus eſt Doctor Juris aut Advocatus naſo rationis, ſi odorem habet bonarum literarum, Verus eſt Doctor, ſi pulverem duntaxat redolet Scholaſticum, & Nicotianæ, pro caniculo tranſeat aut lepuſculo. *Fumander* nares nimium obſtructas habes. Non capis odorem veritatis. Ineptus igi-

In Th. Ital. Gerh. Tom. 1. Columbin. A. vocat. Sc. 12.

tur es huic cenſuræ. Alieno neceſſum eſt te naſo ſubjicias, quia proprium deſtruxiſti. Quid autem ille de te judicet, jam dixit *Columbina*. Vos qui naſum adhuc præfertis ſagacem, nolite ejus organum corrumpere, niſi fortaſſe id ſumma & extrema cogat neceſſitas. Hac etenim urgente, oportet hìc nonnullis concedere diſpenſationis bullam, quâ tabaco naſali liberius utantur & copioſius.

Cur. 7. Cent. 6. Cuicunque igitur, ut apud *Luſitanum* Franciſco Nummulario Raguſino, in naribus acceſſerunt Cruſtaceæ turundæ, & ſpiſſiſſimæ compagis muci vix loco mobiles, illi vel cum ruina odoratûs, forcipe tabacino eadem extrahere permittitor.

Pathol. l. 5. c. 6. Cuicunque, ut illi apud *Fernelium* reſimis naribus militi ex fædiori eluvie vermes ſubnaſcuntur villoſi, furoris ſæpè & mortis authores; huic conceſſum eſto tabaci attrahere quantum ſatis eſt. Jam vos juvenes liberè fateamini, vos verme cerebri aut naſi laborare, ut hoc prætextu & plenam vobis naſi libertatem vindicetis, & pulveris iſtam excuſetis intemperantiam. Ne ſarcaſmum putate. Certè crebrior, quàm opinamini, intra na-

res

res vermium eſt generatio. Fidem facient Thomas *Bartholinus* Cent. 2. Ep. 74. Nicolaus *Blegny* Zod. Med. Gall. Ann. 1. Menſ apr. Obſ. 3. Petius *Borellus* Cent. 3. Hiſt. 45. Jo. Michael *Ferb* Hier. Pier. p. 79. Conr. Victor *Schneiderus* de Oſſ. Cribriformi p. 400. Nicolaus *Tulpius* L. 4. C. 1. Nicol. *Monardes* Hiſt. Med. ſimpl. C. 14. Jo. Georg. *Schenkius* L. 1. Obſ. Med. Marc. *Donatus* Hiſtor. Med. Mirab. L. 4. C. 26. Theodorus *Kerckringius* Obſ. Anat. 43. *Fabriſius* Hildanus Cent. 1. Obſ. 8. Cent. 5. Obſ. 1.

Si quis, ut ille apud Volkamerum vir ſexagenarius temperamenti atrabilarii, ex obſtructione narium inciderit aut incidere metuat in melancholiam; illi cum frequentiori tabaci uſu Medicationis tentamen, inſtituere liberum eſto. Vir quidem iſte inter ſuſpiria & planctus horas conſumens, nullis autem adjutus remediis ſuaſu amici Nicotianam in crebriorem uſum vocavit. Sic reſeratis naribus effluxit ſaburra, & convaluit, tabaco interim ſic aſſuetus, ut ad mortem uſque vix per momentum eo carere potuerit. Ephem. Germ. C. Dec. 2. Ann. 5. Obſ. 153.

Duo porrò caſus occurrunt, in quibus non adeò abſurdum, imò conve-

niens videri poſſet, tabaco odorandi vim penitus tollere. Primus eſt, ubi ea circa certos odores aut homini aut toti familiæ innata eſt antipathia ut citra grave animi deliquium, & ſanitatis detrimentum eos perferre nequeant. Cardinali *Oliverio Caraffa*, ut perhibet Valerianus *Pierius* (*a*), & Cardinali *Don Henri de Cardone*, ut narrat Philippus *Ingraſſias* (*b*), & *Heneageæ* in aulico Reginæ Anglorum Eliſabethæ Gynæceo Domicellæ, ut refert *Digbæus* (*c*). (Ut alios taceam innumeros) roſarum ſic infeſtus erat odor, ut ad eum terrore, ſudore gelido, lypothimiis corriperentur. Joannes *Echtius*, ut *Schenkius* (*d*), & *Cronenburgius* (*e*) memorant, & notiſſimus Joannes *Prævotius* Profeſſor Patavinus adnotante *Rhocho* (*f*) nunquam vel è longinquo roſas ſubodorabantur, quin vehementiſſimis ſternutamentis concuterentur. Ita conſtat dari alios, quibus jaſmini, liliorum alborum, violarum, florum aurantiorum ſummè hoſtilis eſt odor, ceu *Scaliger* (*g*), *Bartholinus* (*h*), *Panarolus* (*i*) teſtantur. Nobiles Domini de *Candales* in Guyenna, & uterque in hac illuſtri domo ſexus pomorum odorem ſibi infeſtiſſimum abhor-

(*a*) L. 8. Hieroglyh.
(*b*) Quæſt. de Diæt. Craſſiſſ. & tenui.
(*c*) Tr. 1. de Nat. Corp. c. 38. p. 436.
(*d*) L. 3. Obſ. Med. C. ult.
(*e*) L. 10. de Commes.
(*f*) Cent. 3. Obſ. 99.
(*g*) Exercit. 142. part. 2
(*h*) Hiſtor. Anat. Rar. Cent. 3. Hiſt. 28.
(*i*) Pentec. 2. Obſ. 38.

horrent, quæ quoque nunc toti *Foëſiorum* Perilluſtri in Aquitania familiæ communis eſt Antipathia, ut teſtis eſt *Bruyerinus* (*a*). Qui quoque meminit Regis Galliarum Franciſci primi Secretarium Joannem de la *Cheſnage* vel minimum pomorum odorem ita exhorruiſſe, ut ex eo nares cruentarentur. *Uladiſlaus Jagellus* Polonorum Rex, pomorum odorem ſummè averſabatur (*b*), qualia plura exempla prædictus *Scaliger*, *Roſenbergius* (*c*), *Libavius* (*d*) adducunt.

(*a*) L. 1. de re Cibar. C. 23.

(*b*) Mart. Cromer. L. 20. Hiſt. Polonio.

(*c*) Rhodolog. C. 13. p. 217.

(*d*) L. de Antipath. p. 159.

Quâ quidam ſtante invincibili Antipathiâ nemo facilè inficiabitur, ſi illa ſublato odoratu tolli poſſet, ſatius eſſe hoc carere, quàm vigente in ſanitatis imò vitæ conjici pericula. Quamvis & adhuc valde dubium ſit, num non & ipſe roſarum, aliorumque ut & pomorum ſaltem conſpectus eadem ſit inducturus Symptomata. Præfatus namque *Oliverius Caraffa* quotannis ſolitus eſt roſis florentibus ex urbe ad ſuum palatium & hortos in Quirinali ſecedere. Et conſtitutis ad oſtia cuſtodiis ſeveriſque interdictis cavere, ne quis, aut ſalutantium aut amicorum Officii gratiâ ingredientium qui roſam, etiam ignorans, ſecum geſtaret, intromitteretur. Infeſta enim

enim rerum Antipathicè adverſarum odora effluvia, non tantùm per odoratus ſenſorium, ſed & per alias corporis aperturas ipſoſque poros penetrare, & ſanguinem ſpiritusſque afficere non unâ inductione, ſi pagellarum permitterent anguſtiæ, comprobari poſſet. Quemadmodum igitur inanis foret labor,ut talem tollas antipathiam, aut oculis viſum tollere aut corporis obſtipare poros,ſic nec minùs irritus eſſet conatus,abolito odoratûs ſenſorio arcere hoſtiles & noxias emanantium ex odoriferis totâ naturâ contrariis aporrhœarum aſſultus: cùm hæ ſaltem radiativè agant, corpus ubique in &perſpirabile clanculum intrent,& ejus fluida modo hactenus inexplicabili afficiant.

Alter Caſus naſo magis videtur favere. Contingere enim poteſt,ut alicui in perpetuâ cloacâ aut inter ſordes ſit habitandum, aut talis exercenda Profeſſio, ut ſatius ſit non olfacere, quàm peſſima & fætida. Quo quidem caſu procurata per tabacum odoratûs abolitio haberi poſſet pro beneficio. Patet id exemplo. Quod his verbis recenſet Excellentiſſimus Theodorus *Quingerus. Vixit Scaphuſii medicus per Europam celeberrimus Dominus*

Th. Prax. Med. p. 315. Tit. Odorat. Læſio.

nus D. Joannes Wepferus, qui propter continuam errhini pulveris tabaci attractionem omnem olfactûs ſenſum penitus amiſit, nec unquam poſtea recuperare vel potuit vel voluit. Fortè quod commodum ſic fuerit, tantoque minus impedimentum in anatomicis, quibus delectabatur, negotiis & exercitiis creaverit.

Verùm enim verò utut ſit tollatur odoris adverſi ſenſibilis moleſtia, non tamen ex eo noxa in Archeum redundans abigitur. Nam & peſtilens odor naribus non perceptus Archeum horrore quatit, inquit Helmontius. Non ſentiatur naſo odor cadaueris, longè tamen poſt ſentitur circa ſtomachum, idem ait. Etiam odores citra narium tranſitum cor affectant per pulmones in thoracem deducti. Etiam ſpiritus ſanguinis & vitam citò attingunt, & ſui contagio horrenda & periculoſa ſymptomata inurunt. Nec odoratus ſublatus odoris infeſti noxam removet, nec naſus tabaci pulvere totus quantus infarctus ab eâ præſtat ſecuritatem. Interim cadaverum proſectoribus, & quibuſcunque Cloacinæ miniſtris libenter favemus, quod, ne fætorem percipiant, hoc ſenſu ſe deſtitutos gaudeant. Indefeſſo rerum naturalium ſcrutatori præſtat

Tr. imago fermenti no. 20.

Tr. cuſtos errant. n. 26.

tat

tat hunc ſervare integrum, & ut Paracelſus ait, canem agere ſedulum, quò in veſtigia naturæ arcanorum incidat; nam & ſubjectorum ſive fragrantes ſive graviolentes habitus, ſulphurei ſalinive, in aliquam illorum notitiam ſagacem deducunt. Mirum autem eos, quos tabaci abuſus odoratu penitus privavit, nihilominus ejuſdem deperire odorem, non quòd hunc actu ſentiant, ſed quod ejus olim huic ſenſorio tenaciùs impreſſas ideas continuò Phantaſia revolvat, non ſecus, ac cui brachium aut crus amputatum eſt, illud tamen quandoque adhuc ſentire, moveri, aut dolere ſibi imaginatur.

§. II.

Tabaci naſalis abuſus vocis tollit gratiam.

—— Adſpice partis
Nunc damnum alterius, nam quæ cantante voluptas?

L. 4. Sat. 10. CAnit juvenalis. Vox homini cum bruto communis eſt, ſed illi articulata ad explicanda mentis ſenſa. Huic ut decet edendæ non modo cartila-

tilagines laryngis (quarum motu aër in expirationis actu eliſione determinatâ per rimulam laryngis vocalis redditur) lingua, palatum, labia, aliæque oris partes inſerviunt, ita ut meritò nares inter inſtrumenta ſecundaria recenſeri debeant, quibus vox ſi non abſolvitur, magis tamen perficitur. Non oritur vox clara auribuſque grata, ſi narium obſtructa aut clauſa ſint ſpiramenta. Ipſa dos Linguæ per naſum deperdit gratiam. Exemplo iſti ſint, quos vulgò dicimus de nare loqui.

Jam verò quotuſquisque hodie inſignis naſi farctor non loquitur, quaſi *vocem calamo transmittat agreſti*? Quod nunquam obſervatur clarius, quàm quando canendum eſt. Non unum obſervabis tabaci naſalis amatorculum etiam ex iis, quibus juxta vitæ profeſſionem raſus eſt vertex, de quo finito cantu repetere non poſſis illud *Perſii*:

Rancidulum quiddam balba de nare
locutus.

Etiam non rarus ſuccentor coactâ nare ſuccinit. Dixerim cum Martiali quandoque *melius* illo *ranas garrire Ravennates & Adriaticum dulcius cantare culicem.* 3. Epigr.

licem. Ratio eſt. Tabaco ſternutatorio nimium aſſueti plerumque nares ad radicem conſtrictas habent, aut ſaltem ſe habere imaginantur, unde impoſitam ſibi putant pulveris hujuſce ſumendi perpetuam neceſſitatem, quò iſta divellant repagula. Rara tamen inde fit ſolutio, quam non major conſtrictio brevi ſequatur, pulviſculo inprimis ibi reſtagnante. Maximè ſi intra cerebrum acrior materia ſtabuletur.

L. Prop. Obſ. 2. De quo ſic monet Hollerius, Judex ſi quis alius hìc impartialis: *in naſo multò magis ſi ad radicem conſtrictus eſt, videndum, ne acris materia capitis illac deducatur, nam inde contingit, ut exeſo naſi initio è naſo loquantur, & vox vehementer vitietur.*

Verùm & hæc apud ejuſmodi conſuetudinarios fruſtranea eſt Ode. Novi namque moris eſt, & ſic fert ſeculum, ut reputetur vocis elegantia per narium ſemi obſtructos anfractus emiſſæ. ſumunt vitia virtutis imaginem, & erratis velum obtenditur, quo excuſetur mortalium inſana cupiditas. Tu ſaltem quiſquis es de luto meliore fictus aut *nectis quicunque canoris eloquium vocale modis*, fuge hunc vocis corruptorem. Inprimis tu ſuaviſſimè cantans

Juvenalis.

Ro-

Roſignolia, ſine viros jam loqui naribus, cave tu ne naſi intabaccati inſolentia dulciſoni gutturis tollat gratiam. Vos quoque, qui choro eſtis deſtinati, verbis alloquor Martialis: *Modus breviter ſit naribus uncis* Nares veſtri uncorum inſtar Nicotianam attrahunt, imò veluti uncis affixa vobis hæc eſt conſuetudo, tandem huic modum ſtatuite, ne vos ipſos inſtar ſoricis voce propriâ aut naſo prodatis.

Auditi certè quàm hodie *majores nunquam ronchi*; *juveneſque*, *ſeneſque*, *& pueri naſum ronchiſonantis habent.* Prô quàm clamoſus & obſtrepens iis ſubter ſomnum eſt naſus! Non tales Æolus ſonos facit, dum flabra per rimas tranſmittit, quales naſus tabaco obſtipatus. Quærebat *Palæſtrio* apud Comicum in milite glorioſo, *Eho an dormit Sceledrus intus?* Reſpondet *Lucrio*: *non naſo quidem, nam eo magnum clamat.* De quot hodie tabacophilis idem non dixeris, qui vigilanti ſtertunt naſo; & dormientes horrendâ ſuffocatione jam jam ſtrangulandi imitantur terrificum ſtertorem. Vah quam anguſtatum eſt vocis iter! Quis intra fauces & præpeditas nares aëris reciprocantis jam ſtrepitus, jam ſibilus,

Act. 3. Scen. 2.

jam violentâ exploſione ſonitus! Tulit aliquando caſus, quod in itinere talem nactus fuerim lecti contubernalem, & per totam noctem ſomnum oculis non vidi meis, licet toties voto expetitum. Conqueritur olim *Lipſius* ſe Weſtphaliam tranſeundo fortè incidiſſe in vulgare hoſpitium, in quo lecticam offenderit, juxta quam ad utrumque latus vaccæ, equi, vituli, ſupra pulli, & gallinæ, ſubter (fidem ſuam teſtatur) porci, ſtabulabantur, quæ inter dormire ſeu potius vigilare fuerit coactus. Malim certè ego bruta hæc lecti confiniis proxima, quàm tale animal naſo ronchiſonans in lecto ſocium habere.

In Epiſt. ad Mauten.

§. III.

Pulvis tabaci quam longâ aſſuetudine naſo tribuat conſtitutionem.

EDic, ſodes, antiquum ænigma eſt, quid ferro & vomere eſt durius conſtantiuſque, ut abſumi renuat? Non ineptè reſpondit Oedipus, id roſtrum eſſe ſuis; quod tametſi continuò verſans invertenſque glebas, nec atteritur nec imminuitur.

— *Lon-*

—— Longo conſumitur annulus uſu,
Et teritur ſciſſâ vomer aduncus
humo,

Non porci lutulenti naſus. Idem ſi hodie gryphus ſolvendus proponeretur, dicerem id eſſe naſum *Rufini*, qui ipſo ferro firmior, aſſiduo noctes dieſque tabaci affrictu & perpetuis poppyſmis nihil deteritur. Nempe naturam oris porcini habet, & callum induit abductus aprugnum, quo duratur duratque ad uſus vel ipſo vomere & raſtris firmior. Dicam cum Martiali.

Teruntur anſæ veterum Corinthiorum,
Teritur crus compede lubricum decenni,
Teruntur quæ Flaminiam ſecant ſale-
bræ,
Teruntur qui littoribus nitent lapilli,
Teritur Tuſcâ ligo Vineâ politus,
Teritur pigri rota quaſſa mulionis,
Teritur dens jam ſenior ferocis apri.

Res una tamen non teritur, Naſus tabacophilorum. *Rufine* naſo tuo nulla eſt quies. Fimas atro pulvere, aras, & occas hunc collem, nil tamen ejus conſumitur; aliàs jam pridem fuiſſet Naſus infans, dimidio minor, aut potius

planè oſſeum Naſi Sceleton : ô naſum vere porcinum! Sine, amplius tangam & explorem robur naſi tui. Sed ſcio me canem naribus prendere aut fumantem urſi naſum tentare, ut eſt in proverbio. Rurſum igitur jam tibi blandiar, & dicam, quòd naſus tuus longâ tabaci aſſuetudine conſecutus ſit grande beneficium.

Membrana narium interior ut nervis, ſic adeò exquiſito gaudet ſenſu, ut non aſſueta ptarmicis ne vel minimam Nicotianæ portionem tolerare valeat abſque motu convulſivo, quæ ſternutationem inducit. Hæc periculoſa eſt ſi crebrior, ut infra oſtendam, non raro admodum nociva, imò non ſemel comperta eſt lethalis. Jam verò illa pulveris tabacini abuſu continuo irritata, & copioſioris lymphæ rigata & corrugata affluxu, ſenſum exuit, & tandem induta eſt callum, quam jam impunè quæcunque tabaci acrimonia poſſit laceſſere. Et hoc revera non exile eſt beneficium. Si enim toties naſus, quoties attrahit tabacum, ſternuendo convelleretur, jam dudum vel ipſa cerebri compages fuiſſet divulſa, aut pulmones labefactati, aut ſenſoriis gravior illata noxa. Gaude igitur Na-

Naſe porcie hoc beneficio. Quod quis tibi invideat? Præſtat enim perire inquilinum tibi ſenſum, quàm eo integro periclitari cerebri ſyſtema. Vos autem tabacigerulos, quibus *ſemper ſedet in nare aſpera bilis*, ut ait in Thyrſide *Theocritus*, nonnunquam juvabit ſternuere, quò monente Perſio *ira cadat naſo rugoſaque Sanna.* Sed vereor ne his nares callo obductæ ad tabaci, nedum ad Satyræ hujus ſtimulos non ſint ſenſibiles. Audio oggannire:

Quid eſſe noſtro fortius poteſt naſo?
Necdum eſt tabaco tritus, attritus nunquam.

§. IV.

Viſus nimio pulveris Tabaci uſu planè amiſſus.

VIdimus Petipoſcios quos odoratu privavit Nicotiana, nunc quoque ſiſtam, quorum oculis nubem objecit, & ſolis lumen ademit. Plures tales nimio illius pulveris uſu excœcatos, quibus viſcoſus humor in nervos opticos inciderat ſe vidiſſe teſtatur præ-

L. c. Exerc. 8. p. 108. laudatus *Simon Pauli. Magnenus vidi* inquit *nonneminem, cui inſanus hujus pulveris uſus cryſtallinum corrugaverat humorem, unde & fluitantia cernebat objecta.* A Nicotianâ miſerè viſu privatum vidit Hildanus, vidit Rolfinius, vidit Platerus, vidêre alii. O terribilis *gutta ſerena*, quæ æternâ nocte oculos damnas! Iniquè appellârunt te Medici *Serenam*, quæ lurida, ſquallida, tetrica, tenebricoſa dici merebaris. Quærebant infelices iſti oculorum lymphas, ut putabant, catharrales per punctum lacrymale ad nares, & inde foras educere, ſed infauſtâ metaſtaſi vel in puncto nervi optici obhæreſcens gutta viſum penitus abſtulit. Volebant oculis ſuffuſas nebulas diligentiori ptarmicorum uſu diſcutere, ſed ex crepuſculo in horrendam noctem inciderunt. Non ex ſexcentis uni contingit fortuna, quæ Centurioni *Batevillio*, quem certo pulveris naſalis uſu viſum deperditum recepiſſe ex ore *Boyle* intellexiſſe *Borrichium* narrat *Bartholinus*, ejuſdem quoque in ſemetipſo recommendator. Eſto verò, non omnes ſtatim prorſus cœcutire, aliàs quot hodie viſu orbos ſpectaret Europa? Certum tamen ac indubitatum eſt,

Cent. 1. Obſ. 24. Diſſ. Anat. p. 1254.

In Act. Haſn. Vol. p. 50. & Ep. 98. Cent. 4.

eſt, à tabaco ſternutatorio promiſcuè non intendi oculorum aciem. Excell. Ettmullerus teſtis eſt, plures Italos ob continuatum ejus uſum etiam junioribus annis cum imminuto olfactu hebetudinem viſûs pati. Coll. Pract. p. m. 79.

Recenſebo nunc caſum, quem mihi praxis obtulit. Anni aliquot ſunt, quod *Ranchemius* vir Eccleſiaſticus conſilii cauſâ me accederet, oculis ſanguine rubentibus, lippientibus, & tantùm non caligantibus promptum efflagitans collyrium. Noſcebam ex fama viri mores & indolem adſcitam, ſeu peſſimam conſuetudinem, quòd vini cremati & tabaci eſſet maximus, ſi quis alius, amator. Quod & à me rogatus non diſſimulavit. Obtuli auxilium, & monui ab iſtâ aſſuetudine paulatim eſſe recedendum, niſi oculorum gratiſſimo lumine tandem velit privari. Amice inquam (vir enim eruditus erat) legiſtine Martialem? En lege, quod te cautum reddere poſſit:

Potor nobilis aulœ lumine uno L. 6.
Luſcus Phryx erat, alteroque lippus,
Huic dicit medicus, bibas caveto
Vinum, ſi biberis, nihil videbis.

Digniſſime amice opto hoc de te non eſſe præſagium. Moneo tamen, ne tabaci ſtagmatumque ardentium continuato abuſu ejus in te exemplum ſtatuas. Non novi oculis tuis remedium, niſi utriuſque tibi imperes prudentem moderationem. Non videbatur illi ſatisfacere Poëtæ authoritas, prolegebam igitur verba Magneni. *Tabacum* L. C. 6. *non adhibendum in oculorum morbis calidis, ne major concitetur fluxio, ductis ad partem affectam humoribus.* Ad quæ ille. Mi Domine Doctor impoſſibile mihi eſt abſtinere illis, licet vel ipſum cernerem infernum coram me recluſum. Exhorrui & attonitus hæſi ad verba inexſpectata homine Chriſtiano indigna? O inexpugnabilis conſuetudinis horrendam neceſſitatem! O miſerrimum illius mancipium! Dimiſi ſinè remediis hominem ipſâ indignum Hygæiâ, cujus ſalubre conſilium vilipendebat. Rem ceu notatu dignam retuli ad adverſaria, adjecto extemporaneo Epigrammate, quod ne pereat, hìc addam. Integer enim ejuſmodi adverſariorum Epigrammaticorum ad varios rerum notabilium occurſus viginti circiter annorum ſpacio à me in varias Centurias collectus faſciculus, publi-

bli-

blico deſtinatus, nuper mihi furto periit. Ille, quicunque ſit plagiarius, hìc monitus meminerit, non tolli peccatum, niſi ablatum reſtituatur. Ex iis jam olim excerptum & huc tranſlatum Epigramma hòc erat:

Faucibus ignivomis Acheronta videre re-
cluſum,
Res homini viſu nonne tremenda foret?
Et temerè maleſanus ais, tibi ſi detur
illud
Cernere, non tabaco ponere poſſe modum?
O vapor, ô ignis, quem ſtyx eructat averna
Es ferus! eſt tabaci ſævior ille vapor.
Nicotiana tuos ſi tollere neſcit abuſus
Ipſe Acheron, quanta eſt carnificina
tua!

Sumpſerat in Viro iſto, ceu prô dolor hodie in innumeris, id accrementi hæc in tabaco licentia, ut Naſus tribus illis Sapientis notis inſatiabilibus adnumerari poſſe videatur. Sicuti ægrorum potus ſitim accendit, ſicut ignis lignis arentibus non obruitur, ſed augetur; ita diuturna conſuetudo jam facta neceſſitas aviditatem ſemper jejunæ naris acuit. Verè ferina hæc herba

reddiderat illum ferum, contra ſe ipſum ferocem, contra proprios oculos ferreum, ut his mallet præ illâ æternùm valedicere. O quam Chriſtianè & piè Seneca: *Natura vultus noſtros erexit in cœlum, & quidquid magnificum mirumque erat, videri à ſuſpicientibus voluit, ortus occaſuſque & properantis mundi volubilem curſum, interdiu terrena aperientem, noctu cœleſtia.* Et hæc tu vilipendis ſpectacula ô infelix abdominis, oris, naſique mancipium? Ecquid exſpectas, propter quod oculos vendis? An voluptates has nondum conſumpſiſti? Nulla tibi nova eſt, nulla jam odioſa ipſâ ſatietate eſſe poteſt. Quis ſit tabaci & vini cremati ſapor, ſcis. Nihil intereſt centum per veſicam tuam an mille Amphoræ tranſierint. Quid ſapiat tabacum, naſo, ore, dente optimè nôſti nullibi reliquiſti intactum. Atqui hæc ſunt, à quibus invitus divelleris. Quid eſt aliud, quod tibi eripi doleas? Oculos? tanti illos putas, ut habeas his chariora? Cœcitatem times, & quod viſûs lumen extinguit, percuras. O te dementem! Si te *Olympio* Villicus ſpectaret hodie, illud ſuum repeteret: *At tu ut oculos emungare ex capite per naſum*

Ep. 94.

Apud Comicum in Caſina.

ſum tuos. Amitte ergo oculos, ne propriam videas turpitudinem. O quot vir iſte habet hodie aſſeclas, de quibus dici poteſt illud Comici: *Melius, pejus, profit, obſit, nihil vident, niſi quod lubido ſuggerit.* Et iſti *naſo pol jam quidem vident plus, quàm oculis.* Quod ut ſit aliter, non poteſt trium jugerum Elleboro obtinerier. His igitur genio ſuo & cœcitati relictis ad alios nos convertemus.

In Haeut. Act. 4. Sc. 1.

In Mil. Glor. Act. 4. Sc. 6.

§. V.

Auditus pulvere tabaci Narinoferino omnino abolitus.

NUnc igitur vobis, quibus mens ſanior eſt, & qui ad veritatis perceptionem nondum planè obſurduiſtis, alia proponenda eſt noxa, quam hoſpitanti intra aures ſenſorio non ſemel attulit, & ſic quoque deinceps inferre poteſt Nicotiana. Moleſtum homini ſymptoma eſt, ſi tintinnabuli veluti cujuſdam, aut campanæ pulſatæ ſonitus intra auris cavitatem nervos afficiat acuſticos; moleſtum eſt, ſi ſibilus ſtrepituſque quaſi flatûs aut tenuioris per anguſtius foramen coacti, aut gra-

gravioris, quaſi ex Æolipila aut è folle emiſſi, aut etiam aquarum quaſi fluctuantium murmur aut inſtar cantilenæ veſparum, apum muſcarumue ſuſurri à diverſo aëris ſive in aurium ſinubus exiſtentis, ſivè per meatûs anguſtiam tranſeuntis motu & trepidatione excitati aurem reddant inquietam. Symptoma gravius longè eſt, ſonos non niſi difficulter eoſque ſaltem altos percipere, graviſſimum omnino nullos. Totalis ſenſûs auditorii ablatio etſi variis ſæpè debeatur cauſis, hoc tamen loco & eam quandoque immoderato tabaci ſternutatorii uſui meritò acceptam referimus. Docet id infelici ſuo fato Vir ille apprimè literatus, bono aliàs corporis habitu & ſanguine laudabili præditus, in *Ephemeridibus Germaniæ Medico-Phyſicis* adnotatus. Quem Exc. *Wagnerus* Phyſicus Tigurinus refert ex intempeſtivo & præter neceſſitatem crebriori ejus uſu auditum auris dextræ penitus amiſiſſe, ita ut priſtinus ejus vigor nullo medicamentorum ſubſidio reſtaurari potuerit. Rationem reddit. Quod irritatis à tabaco nerveæ narium tunicæ fibris ſpiritus animales in nervos paris quinti exploſi non tantùm diaphragma & thoracis muſculos ad cre-

Dec. 2. Ann. 9. Obſ. 26.

crebras validaſque ſternutationes contraxerint, ſed & violentius in nervum acuſticum illapſi aërem auris interiorem ita commoverint, ut tympanum nimis dilatatum flaccidumque fuerit redditum, ſicque auditus eâ parte planè abolitus. Obſervationem claudit hoc monito: *Alii cautiùs hinc mercari diſcant.* Tametſi enim non omnium inde mox patiantur aures, tamen hic valet illud Naſonis: *Poſſe nocere ſat eſt.*

Non quidem omnem tabaci ſternutatorii uſum in lymphâ catharrali circa aures reſtagnante per ductus peculiares, quos *Euſtachianos* appellant, educendâ rejicimus, nullatenus ſcribentes dicam celeberrimo *Roderico à Fonſeca*, qui Tom. 1. Conſult. 13. illud Polono nobili in gravi per decennium auditu juxta hanc quidem indicationem commendavit. Sed damnamus crebriores ex concîtis inde ſternutamentis concuſſiones capitis, Organis ſenſuum noxias. Quocirca felicior hìc illorum eſt naſus, qui jam ad hoſce ſtimulos ita penitus occaluit, ut vix unquam ſternuat. Neque enim Nicotiana in naſis, in quorum poſſeſſione longiſſimi temporis habet præſcriptionem, ita facilè haſce turbas excitat.

Licet & hos ipſos Naſo verè traducat ſeducatque, ut ejuſmodi tabacamaſio dici poſſit, quod olim apud *Lucianum* Zelotypa dixit juno jovi Ganymedem depereunti. *Iſte quidem modis omnibus tibi dominatur, ducitque te & circumagit ipſâ, quod dici ſolet, nare trahens.* Quod ſatis propriè & eleganter ſic ſuâ Vernaculâ reddit Perottus *Ablancourtius. Il eſt vray, qu'il eſt bien ton maitre, & te mene bien, comme l'on dit, par le nez.* Eſto non omnibus, imò vix paucis inde hebeſcere oculos aut aures. Quid inde? Plura ſanè reſtant organa & viſcera longè nobiliora quibus virulentiam ſuam poſſit affricare, ut jam pateſcet.

§. IV.

Pulveris tabaci abuſus cerebro inprimis noxius.

NIcotiana publicum mundi proſtibulum, etiam nunc vel triobulare, omnes paſſim accendit ſui amore, licet nihil niſi aut fumos obtendat inanes, aut atratum naſi pulverem. Hygæiæ ſe oſtentat amicam, ejus potius clandeſtina proditrix, ut meritò

ad

ad buſta damnetur, cujus rogo inſcribendum : *Tenueſque receſſit conſumpta in ventos.* Nihilominus ex naſi ſervitoribus alii eam capiti, alii pectori, alii univerſo corpori jactitant mirè ſalubrem. Inprimis verò deprædicatur ceu Antidotus antirheumatica, Catharrorum repertorium & apertorium, & quidam quaſi alembicus ad eos ex encephalo extrahendos per narium canales aut ſalivantes oris tubulos. Obſtructum & clauſum eſt cerebri oſtium, os cribriforme? Adeſto hæc reſerans naſi clavis. Mergitur cerebrum, mergi *ut ſolet immiſſâ naufraga puppis aquâ?* Adeſto hæc antlia ad exantlandos hos fluctus. Ita quidem Analogiis luditur, neque proin deſiſtunt noctes dieſque naribus admovere hanc clavem. Verùm eſt. Tabacum aperit cerebri tubulos, ſed ſanè pernicioſè. Teſtatur namque celeberrimus *Schneiderus*, & experimentis planum facit, os cribriforme ſpongioſum & cartilaginem ſummam narium pulveris ſternutatorii uſu nimio aliquando vitiari, conficique in tantum, ut naribus injectus pulvis recto tramite in cerebri membranam poſſit penetrare. Ex quo quæ pericula valeant imminere, nemo non videt, niſi

Virg. Æn. l. 5.

L. de Oſſ. cribrif.

niſi cerebro jam ſit planè pertuſo.

Non negligunt antliam hanc phlegmagogam inprimis ſtrenui calicum remiges. Quæ etſi moderatâ & prudenti applicatione aliquando ſobriis cedat feliciter, nimio tamen & continuo uſu cerebrum plus gravat quàm levat, ut non rarò illud locum inveniat:

Bald. Sat. C. Tab.

Debellaturus rigidâ cervice catharrum
Debilitat-peto caput, & Cere-diminuit-brum.

Laudârim has narium ſcopulas, ſi eas blenna obſidet, & circa proceſſus papillares ſtagnat fixa colluvies; vituperârim iis ſatis defæcatis. Narrat Zacutus Luſitanus fabrum lignarium diu quater quinquieſve uno anno per naſum amiſiſſe pituitæ congelatæ & concretæ turundam dimidiæ palmæ longitudine, quæ craſſitiem calami Scriptorii æquaret. Tali non inutilis fuiſſet Naſalis hic uncus. Cœterùm à tabaco illatam cerebro injuriam creberrima teſtatur experientia, cui refragari & quærere rationes, à ratione maximè foret alienum. *Thiermairius* ſe expertum ait, quen-

L. 1. Prax. Admir. Obſ. 73.

L. 2. C. 9. f. 133.

quendam ſternutatorio pulvere commotis capitis humoribus atque ipſo vehementer concuſſo cerebro depreſſoque in apoplexiam incidiſſe. Civis Ferrarienſis ſedebat in ſedili ſtupidus immotuſque, neque ullo domeſticorum clamore excitari poterat. Accerſitur *Lanzonus* artis medicæ famâ celeberrimus: Prædicit mox affuturam apoplexiam, quæ juxta prognoſticum poſt ſeptimam morbi diem ægrum extinxit. Quis inficietur herbam hanc eſſe proditricem, quæ ex inſidiis virum hunc ne animadvertentem quidem fatis involvit? Ejuſdem farinæ & fortunæ ſocius erat alius ille, quem idem Excellentiſſimus Scriptor ob tabacini pulveris vinique infelix connubium immani phrenitide correptum expirâſſe memorat, cui proin Poëta Italus epicedium poſuit:

Eph. G. Cur. Dec. 2. Ann. 10. Obſ. 131.

Molto Bacco è Tabacco uccide un huomo.

Sileo lubens alios, quos pulvis iſte reddidit attonitos, ſenſuque ac motu, imò & vitâ privavit. Exempla curioſis dabunt in Analectis ad Septalium *Rhodius* & tractatu de Apoplexia *Nymannus*. Caveat quiſquis in cerebro

ponderis quaſi ſenſum animadvertit, ne id pulvere ſternutatorio tentet excutere, quod ſæpè non caret periculo. Gravedine laborans ruſticus, quem inter vectores navis Harlemo Amſtelodamum vehebat, circumforanei perſuaſu illius periculum faciebat. Sed minùs felici ſucceſſu. Tantum per naſum ſanguinis emitti cœpit, ut ceu mortuus humi procumbere, ac portatus Amſtelodamum aliquamdiu ibi remanere neceſſum habuerit, ut refert Kerckringius. Obſ. Anat. c. 2. p. 3.

Non morabitur auguror Obſervationes haſce individuales tabacophilus naſutior. Neque ego illius moror depravatum judicium. Novi namque omnes cerebro ægrotare, qui inordinatè tabacum appetunt. Probo paradoxum. Romanus ſapiens morbum definit: quod ſit *judicium in pravo pertinax, tamquam valde expetenda ſint, quæ leviter expetenda ſunt.* Epiſt. 75. Vel etiam: *Nimis imminere leviter petendis, vel ex toto non petendis; aut in magno pretio habere, in aliquo habenda vel in nullo.* Nunquid hoc morbo laboras tabacophile? Syncerius prudentiuſque judicabat Plinius inquiens *perniciosiſſimum eſt in omni vita, quod nimium eſt.* Sed ani-

animadverto. Partialem me judicas. Audi igitur Eruditiſſimi *Pechlini*, ſi meum renuas, æquiſſimum judicium, quod propriis ejuſdem verbis huc adſcribere non pigebit. Quæ illa intemperies ſic perpetuò nares pulvere illo vexare, ut inter ſalutationum officia atque impotentium cœnas deeſſe aliquid ad humanitatem videatur, niſi vel turpi rivo ſtillaverint, aut futilis miſturæ inſpiratio horridiſſimâ ſternuentis voce prodatur? Quemadmodum verò nihil ſalubre eſt, quod conſuetudine in naturam tranſit, ita nihil juvat frequentatum omnibus horis ſternuendi deſiderium, quin neceſſariam illam ad Senſorii tonum cuſtodiendum humiditatem penitus expellit, juſtamque proportionem infringit, adeoque non Hiſpanis tantùm Italiſque ſed & Germanis iraſcendum eſſe puto, qui ridiculâ æmulatione, ut ſemper in iſtâ nimii ſunt, quidquid ad partium tutelam requiritur humidi exſiccant, non ſine capitis manifeſto damno. Matutinis certè ad purgandum cerebrum impetumque ſpirituum provocandum nihil iſto remedio utilius, de die autem niſi obtuſum eſt cerebrum & humore inundatum, ſupervacua illa cura. Nam

L. 2. Obſ. 11.

lucis mobilitate corporiſque agitatione, quod reliquum eſt humidi facilè excutitur, ne quis temerè profuturi aliàs remedii uſum profanare ſuſtineat. Ita *Pechlinus* Scriptor elegantiſſimus.

§. VII.

Tabaci pulvis pectori, laryngi & pulmonibus perniciosſus.

RESTANT adhuc apud plures inprimis Medicinæ inexpertos antiqua catharrorum deliramenta. Superſunt ridicula ſomnia, Stomachum ab hepate calefactum inter coquendum jugiter vapores ad caput mittere, cerebrum verò eſſe naturâ ſuâ frigidum, adeoque inſtar cooperculi bullienti ollæ impoſiti aut alembici vapores aſcendentes cogere in aquam, quæ in pulmonem depluat, & rheumatum, tuſſis, aſthmatis tabiſque aliorumque innumerorum affectuum fæcunda ſit mater. Strenuè igitur & totâ die pulvere Nicotianæ ſollicitandas vexandaſque putant nares, ut iſtas lymphas catarrhales ad pectus lapſuras depromant. Conatus certè puerorum, qui, quæ faciunt, ignorant. Anilis fabula modus iſte fiendi catarrhi, ut ſolidè & luculenter demonſtravit Medici-

dicinæ noſtræ Pharos Helmontius. Docet experientia, ſedulò continuatam pulveris ſternutatorii attractionem impetuoſum ſeri ad fauces & pectus fluxum in iis, qui debiliori ſunt thorace, concitare magis quàm avertere. Subtiliſſimus imprimis tabaci Hiſpanici, eo caſu nocentiſſimi, pulvis fugacitate ſuâ ad laryngem penetrat, ibique quò devenit adhærens inſitum loci Archeum cuſtodem, ut phraſi loquar Helmontianâ, corrumpit, & uberiorem laticis colliquationem ac exundationem ciet. Exemplum narrat Exc. Riedlinus de viro, qui multi admodum pulveris Nicotianæ toto die naribus attractione ejuſmodi ad pectus ſeri fluxum non ſine grandi periculo ſibi concitârat, qui tamen eo planè intermiſſo remediis convenientibus ceſſerit. *Parthenopæus* quoties pulverem Hiſpanicum attrahit (attrahit autem totos dies) mox tuſſit aliàs tamen nunquam. Remedium petit de Phthiſi anxius. Cujus loco repoſui Epigramma Martialis verſu ſaltem mutato.

Cur. Med. Millenar. Cent. 5. Cur. 473.

L. 11. Ep. 86.

Leniat ut fauces Medicus, quas aſpera vexat
Aſſiduè tuſſis Parthenopœe tibi,

 Mel-

Mella dari nucleoſque jubet, dulceſque placentas,
Et quidquid pueros non ſinit eſſe truces.
At tu non ceſſas totis tuſſire diebus,
Non eſt hoc tuſſis, narium orexis ea eſt.

Non diffitemur: in nonnullis, quibus ſeroſior eſt ſanguis, nares continuo ſtimulo irritatæ copioſam plorant lympham, quæ ſub catarrhi formâ eludit naſutulis. Aſt falluntur. Artificialem & pertinacem ſibi producunt coryzam. Tabaci pulvis nutrimentum loci colliquando & corrumpendo in muci formam redigit, quem iſti malè naſuti vitio lymphæ aberrantis degenerantiſque, aut capitis catarrho neſcio cui (certè eo caſu perenni) adſcribunt; qui tamen ex membranæ narium glanduloſæ læſione ejuſque continuò vellicatæ atoniâ procedit. Purgantia non inveniunt omnem colluviem, quam aſſumpta per ultimam corporis thulen ejiciunt, ſed magna ex parte fabricantur, colliquando primarum viarum ſuccos nutritios, & lympham utilem ex glandulis inteſtinalibus exprimendo. Ita Nicotiana Catharcticorum omnium facilè violentiſſimum (ut ex vomitu & ſeceſſu, totiuſque corporis poſt ejus aſſumptionem

nem enormi turbatione pateſcit) mucum in naribus lymphæ quoque corruptione producit, non ſemper invenit. Sicuti verò purgantia non rarò per accidens inſigne levamen adferunt, cum ſuccis laudabilibus ſimul vitioſos veluti torrente quodam abripiendo & foras ducendo, ſic in Coryzâ ferè morboſâ & catarrhali, muco viſcido narium ſumma occupanti, attenuando, reſoluendo, explodendoque pulvis ſternutatorius uſum ſæpè egregium præſtat, inprimis ſi olei majoranæ guttulâ irroretur, aut cum floribus ſupra memoratis gratum ineat connubium.

Verùm abſit abuſus. Nil pectori ad Phthiſin & Hæmopthoën proclivi tabaco ſternutatorio nocentius. Retuli nuper in *Neo-thea meâ Lagei* Phthiſici concitato per ejus abuſum profuſiſſimo ſanguinis ſputo in extremum vitæ periculum conjecti, à me tamen longo tempore ſervati, hiſtoriam, brevitatis cauſâ hìc non repetendam. Tuſſim, quâ laborabat tabidorum more contumaci, ad ſtillantes è capite catarrhos errore peſſimo referebat, quos tabaci fumo & pulvere per narium oriſque canales veluti deſtillatorios extrahendos ſperabat. Sed quo exitu? Poterat

 tan-

tandem uti verbis Senecæ: *Deinde ſuc-*
Epiſt. 7. 8. *cubui, & eò perductus ſum, ut ipſe diſtillarem ad ſummam maciem deductus.* Liqueſcebat & conſumebatur. Suaſi abſtinentiam, ſed ſurdo. Vitam hecticus clauſit. Profectò miſerum eſt, imò ſtolidum, cùm nolis mori, non omnia facere ut vivas. Hic cum illa muliercula, quæ naſi magnitudine virile robur metiens ſpe fruſtrata fuit, dicere poterat: ô *Naſe quantum me fefelliſti?* Quam noxam pulmonibus adferat Nicotiana, non ſemel docuit anatome. Jam olim ipſe ſereniſſimus Angliæ Rex *Jacobus IV.* publicè in Academiâ Oxonienſi diſputavit contra intabaccatorum fatuitatem, adductis in medium exemplis eorum, qui diu inſanabilibus pectoris morbis, imò convulſionibus, deliriis, inſaniiſque laborantes diſſectis poſt mortem corporibus oſtenderint pulmones totos nigros & retorridos, non ſecus, ac ſi fumo indurati eſſent, ut ex *Hoffmanno* refert Jacobus *Tappius*.

Jo. Nevit. in Sylv. Nuptial.

In Or. de Tab. Hod. abuſu.

Habeat itaque & fiſtula & *tabacchiera* ferias, habeat longiſſima intervalla. Saluberrima oris & naſi moderatio eſt. O inſanos, ſaltem non verè ſanos, qui omnem diem pixidem inter & fiſtulam

atque otium dividunt! Profuerit uni alterive mirè naſalis pulviſculus, caſus & fortuna eſt. Contigit hæc iſti podagrico, qui, ut refert *Welſchius*, ad Ulrici Ducis Wurtenbergici petitum unicâ duntaxat vice toto decennio naribus attraxit pulverem Majoranæ & Origani, & magnâ pituitæ exantlatâ copiâ ab omni podagræ inſultu penitus liberatus eſt. Nolite decipi ab elencho cauſæ non cauſæ. Audite vobis acclamantem Philoſophiæ ſtoicæ Principem: *Clamo* inquit, *vitate quæcunque vulgo placent. Quæ caſus attribuit. Ad omne fortuitum bonum ſuſpicioſi pavidique ſubſiſtite. Et fera & piſcis ſpe aliquâ oblectante decipitur.* Syllog. Cur. Obſ. 12.

Confirmabo hoc exemplo *Palladii.* Hic dum multum biberet Caſtalium fontem, fortè ex nimiùm antelucanis ejus hauſtibus catarrhali latice inundabatur. Egregius erat vates, ſic & ſui volebat eſſe medicus, eò quod Apollinem haberet propitium, qui ut artis Melicæ ſic & Medicæ pater audit. Non igitur Phœbi fiſtulam, ſed tabaci in opem adſciſcit, ut & ejus pixidem, quibus catarrho *obvius ire parat.* Verùm din ludit operam:

Virg. Æneid. 10.

Manet imperterritus ille,
Hoſtem magnanimum operiens, & mole
ſuâ ſtat.

Tandem tamen pertinaci tabaci inſtantiâ moroſa hæc coryzæ putatitiæ procella,

Idem l. c. v. 302.

Cerebro quæ pendet iniquo
Anceps ſuſtentata diu, nareſque *fatigans*
Solvitur, atque virum mediis exponit
in undis.

Sed ſodes quibus? intempeſtâ nocte excitatur ex ſomno, veluti à gravi mole pectori incumbente jam jam ſuffocandus. Anxietas actutum erigit corpus. Faucium nariumque ferè præcluſarum intentior niſus ingentem ſanguinis copiam circa illas partes aut ante reſtagnantem, aut certè jam primum extravaſatam, aut fortè à cerebro deductam exprimit. Horrenda hæmopthöe & capiti & pectori dabat levamen. Unde nec illam in conſilium accitus mox ſupprimendam judicavi donec partim vomitu partim tuſſi oneratæ partes ſeſe penitus depleviſſent. Referebat

rebat etenim æger ſe molem rei è capite in laryngem & Oeſophagum delabentis manifeſtè ſubter ſomnum percepiſſe, indubitato factæ metaſtaſis indicio. Levi remedio ſtetit feliciter ſanguis, & caput majori ſerenitati, & libertati pulmones reſtitui ſunt viſa. Sed non ille malorum finis. Nares perpetuâ quâdam veluti Coryza laticem flavum corruptumque fundebant, nullo opitulante remedio, adeo ut vaſa lymphatica alicubi circa cerebri anfractus rupta (fortaſſis à crebrioribus ſternutamentis aut pulveris naſalis acrimoniâ:) in ſuſpicionem venirent, quorum conſolidatio difficillima eſt, ſi non impoſſibilis. Pulmones quoque moleſtiſſima vexabat tuſſis ſputo fœculento gravida. Conſervatus quidem uno alterove anno eſt à Diva Iatrica, quamvis in eadem ſemper navi tam rimoſa inter procellas fluctuans, ad portum tamen ſperatæ ſalutis pervenire non potuit, tandem faciens vitæ naufragium, major ſeptuagenario. Verba docent, exempla trahunt. Utinam hæc hiſtoria plures, qui naſo & ore, quàm pectore plus ſapiunt, à damno ſanitatis, quod ſibi volentes accerſunt, maturè retraheret. Aliûs itaque adhuc ex tabaco noxæ me-

memorabile, & recentiſſimum quidem exemplum hîc adjungere adlubeſcit.

Notatu digniſſima eſt obſervatio D. S. S. de polypo Oeſophagi vermiformi rariſſimo à nimii pulveris ſternutatorii Hiſpanici uſu excitato, quam recenſent *Acta Eruditorum lipſienſium* anni præteriti MDCCXV. Menſe Octobri, quæ hîc meretur contrahi in compendium. Caupo in pago *Poſſewits* prope Pirnam Joan Godfrid *Groſſe* vir annum quadrageſimum tertium agens, et obeſior corpore: (fortè & naſo) pulveris ſternutatorii Hiſpanici deliciis mirè effaſcinatus dolorem quemdam urentem à nimiâ dicti pulveris per nares attractione in medio Oeſophagi percepit, inopinatòque deglutitionis difficultatem perſenſit. Quocirca diverſos quidem conſulens medicos imò & medicaſtrum, pluribus utitur remediis ſed ſine ſperato ſucceſſu, omnibus vel in pituitam ac viſcidam materiam, interioribus Oeſophagi partibus adhæreſcentem, vel in ſpaſmodicam fibrillarum affectionem cauſam referentibus. Utitur et peniculo ventriculi vulgò *de Magenbörſtel*, educente quidem notabilem pituitæ copiam, ſed nullo inde ſubſequente

quente levamine. Affectus tandem id ſumpſit incrementi, ut ſine præſentaneæ ſuffocationis metu nil demum aut ſolidi aut liquidi deglutire liceret. Cauſa mali erat quod pulvis hic ſicciſſimus ſummèque volatilis corpore aliquando ſudoribus pene diffluente naribus copiosè intruſus fortiterque inſpiratus nonſolum in aſperam arteriam, verum etiam in fauces & gulam uſque penetrâſſet, tuſſimque frequentem, nec non in gula ardorem, unà cum dolore primùm obtuſo ſanguiniſque ſputo excitâſſet, & poſtmodum dolorem haud levem cum deglutitionis impedimento intuliſſet. Quæ omnia ſic ab ægro relata medico ſuſpicionem faciebant excreſcentiæ cartilagineæ ex læſione Oeſophagi obortæ. Fruſtranea itaque erant cujuſcumque medelæ tentamina. Ægrotus ob nutritionis debitæ defectum mirè fame ſitique incredibili emaciatus ac fractus tandem periit. Aperto cadavere, ut ſtupendi affectus cauſa indagaretur, repertus Oeſophagus contortus & pharyngem verſus ſolito tenuior atque accuminatior, adeo ut apertura ejus alias ſat ampla vix piſum admittere viſa fuerit. Inciſo Oeſophago inſignis ad omnium ſtuporem conſpectui ſeſe

ſtitit

ſtitit excreſcentia carnea per medium diviſa quæ in media illius parte, eaque poſtica ſpinæ dorſi adiacente initium ſumens ad pylorum uſque fere ſeſe extendebat longitudine ſpacium ſex digitorum tranſverſalium, craſſitie verò lumbricum inſignem æquabat. Subſtantia hujus excreſcentiæ polypoſæ erat carnoſo-fibrilloſa atque mollis, color verò ex albo rubicundus. Sic igitur impeditæ deglutitionis detecta conſpiciebatur cauſa, & ſimul noxa, quam anguſto faucium iſthmo ipſique Oeſophago intulerant pulverulentæ tatabaci Hiſpanici leviſſimi aporrhœæ, apertis per ſudorem tubulis inſinuatæ. Caſûs ſpecialiorem evolutionem & phœnomenorum rationes propediem ipſe dabit obſervationis communicator in Diſſertatione promiſſa. Caſu hoc lecto ſtatim ſubiit memoriam, me quondam, diverſis tamen temporibus ſub curâ habuiſſe duos tabacophilos ſenes, quibus uno alterove ante obitum anno de impedimento deglutitionis, uni in medio Oeſophagi, alteri circa ejus principium, ut digito indicabant, hærente continuæ fuêre querelæ, quod nullum potuit tollere medicamentum. Fortaſſis & tale, quodcunque fuerit, illis

illis ſubnatum eſt ex abuſu pulveris Hiſpanici, quem naſo vexatiſſimo identidem ingurgitabant. Obex hic utique mortis acceleratæ cauſa extitit. Sic hi pluresque alii ut nares ſervarent apertas, gulæ viam ſibi ſtolidè præcluſerunt.

Ite nunc vos *Naſones* tabacophili, & veſtras deperite pixides, in iiſque vitæ longæ quærite remedium, imo ad morbos, neſcio quos, curandos præſervandoſque has quibuſcunque etiam pharmacopolii capſulis præponite cum *Grannazio* Batavo qui ſic cantillat Gallizans.

Vos medecins c'eſt moi, qui vous l'aſſure,
Toute vôtre Eloquence ne peut rien,
Laiſſez agir la nature.
Si les malades, qui prennent du tabac,
N'ont pas encore le fond mal-ſain,
Ils gueriront ſans medecins.
Si j'ay le coeur mauvais ou la téte,
Vous y perdrez vôtre latin,
Le tabac eſt ſeul ma medecin.
Toutes vos recëttes ſont impoſture,
On ne peut forcer mon deſtein:
Je laiſſe agir ma nature.

Videtur hic apud Archicomicum Gal-

liæ notiſſimum ſtipendia in theatro meruiſſe, ita ejus Echo eſt. Reddam latine, ut plures intelligant.

Vos medici, nil veſtra facit facundia linguæ,
Naturæ motus linquite cuique ſuos.
Hæc niſi petophilis ægris deſtructa ſit omnis,
Abſque ullis medicis eſt reditura ſalus.
Si mihi cor dolet aut caput; inde faceſſe latinum.
Nicotiana mihi ſola miniſtrat opem.
Præſcriptis dolus eſt. Nemo mea fata repellet.
Naturæ motum proſequor ipſe meæ.

Quis non rideat futiles haſce gerras? Reſpondeo tibi vir bone

Pixide quâ ſalvâ te ſalvum credis, ab illa
Crede mihi non eſt ulla futura ſalus.

Sed cùm latinam medici tabacum tibi diſſuadentis eloquentiam aſperneris, ſatius erit naribus tuis affricare ſalem Auctoris tibi vernaculi, qui mundi larvam, & ſub ea tuam ſtoliditatem detegens ſic patrio canit idiomate:

Poirters masker van de Werelt.

Wiens

Wiens neus van den toeback rookt,
En als een backers oven ſmookt,
En dan noch poeyert ſynen ſnuyt,
Die blaeſt zyn ziel ten neuſen uyt.

ſed audi *Friſium* priori ſuo patriotæ & confratri concinentem, qui poſteaquam Cornelii Bontekoe magni quondam nicotianæ adoratoris ſcripta tabaci fumum ubique olentia fortè legiſſet, ſic modulabatur:

Il n'eſt point vache, qui approuve le tabac,
Qu'il ſoit pour la vie un tres grand appas.
La nature a dit
À nôtre appetit.
Fi des drogues de medecine!
Prenez les dans la cuiſine,
Ajoutez après repas
L'Agreable tabac;
Vous ſerés toûjours bien ſain,
Et guérirez ſans medecins.
Prenez la poudre delectable,
Vous ſerez bien gays à table.

Quos Rhytmos verſu latino ſic vertimus:

Certè non eſt bos, laudat quicunque tabacum,
Et, vitæ quod det commoda magna, docet.
Naturæ effatum eſt, ſuperans oracula quævis,
Dictamen, noſtræ lex quoque grata gulæ eſt.
Phui! valeant medici, dimitte Machaonas omnes:
Pharmaca multa ſatis cuiquè culina parat.
Si bene ſis pranſus, poſt paſtum ſume tabacum,
Perpetuumque tibi fiet Hygæia comes.
Pulveris illecebras & delectamina carpe,
In menſâ nemo te magè promptus erit.

Sed cum veniâ mi Domine *Friſi*, non accordat illud cum Hippocrate noſtro. *Vitioſum eſt, quod nimium eſt.* Maleſanus eſt, qui fiſtulam & pixidem ut neceſſaria vitæ colit inſtrumenta. Patres noſtri læti diuque valentes, & canis aſperſi, ad grandævam pervenêre ætatem, nec tamen eorum quiſquam hanc tetigit cicutam. Sua eſt culinæ ne-

neceſſitas, eſt & pharmacopolio. Fruſtra in illa, jacente naturâ adverſæ valetudinis remedia quæſiveris. Sanos eò ablega & reconvaleſcentes, non lethaliter infirmos. Paſtui mox addere tabacum pica eſt, non rationalis & ſani appetitûs incitamentum. Tantum abeſt, ut ejus fumus pulviſve ventriculo digerenti ancilletur, ut omnem potius non rarò tollat appetentiam, & Diſorexiam inducat. Quotquot enim accuratius nicotianæ indolem perquiſiverunt, in eo conſentiunt omnes, quod herba nata ſit fami ſedandæ, ob ſulphur narcoticum, quo ſtomachi ſenſum obtundit, ut proximè latius *Serius* meus *in fumis luſus* oſtendet. Indigito tractatum, in quo nova ſymbola Phyſico-moralia per tabaci fumum detecta proſometricè Capnophilis dicabo; ut quæ in fumatione tabaci ſit tum noxa & vanitas, tum quæ viciſſim utilitas tam phyſica quàm moralis, intelligant.

§. VIII.

Hiſtrioni Comico *ad Tabaci elogium reſpondetur.*

Et vitia & virtutes abeunt in theatrum. Nil adeò malè aut benè agitur, quod Archimimis non fiat Comædiæ argumentum, ut nouitate quâdam ſuſpendant & delectent ſpectatorum animos. Etiam quod mirêre Nicotiana induta cothurnos ſubit Theatrum, & Excellentiæ ac dignitatis neſcio cujus mentita vultum magnam ſui exiſtimationem venatur. Audi in ejus laudes magno hiatu declamantem ingenioſiſſimum illum Dramatum magiſtrum *Molierum*. Naribus tabaco ſuffarctis, digitiſque adhuc in pixide negotioſis prodit in ſcenam, & veluti ex enthuſiaſmo redux etiam adhuc fumoſo ore ſic orditur: *Quoique puiſſe dire Ariſtote, & toute la Philoſophie, il n'eſt rien egal au tabac, c'eſt la paſſion des honnêtes gens. Et qui vit ſans tabac, n'eſt pas digne de vivre. Non ſeulement il rejouit & purge les cerveaux humains, mais encore il inſtruit les ames à la vertu, & les apprend à demeurer honnête homme.*

Feſtin. de pierre A. I. ſc. I.

me. Il eſt vray, que le tabac inſpire de ſentimens d'honneur, & de vertu à tous ceux qui en prennent. ô Ridicula & ſtolida poſtulata! *Quidquid* ait *dicat Ariſtoteles, & tota philoſophia, nihil eſt æquale tabaco, hæc honeſtorum hominum eſt paſſio. Et qui vivit ſine tabaco, non eſt dignus vivere. Non ſolùm recreat & purgat cerebrum humanum, ſed etiam animas imbuit virtute, & docet perſiſtere homines honeſtos. Verum eſt, quod tabacum inſpiret honoris ac virtutis ſenſum omnibus, qui id capiunt.* Sile nunc Ariſtoteles, ſile Philoſophia moralis. En novus morum faber, qui quantum rerum diſcernat pretia, & quantum diſtent æra lupinis, exaſciato judicio ſe perſpicere ſatis prodit, dum tabaco viliſſimo nil æquale declamat. Si vitâ indignus eſt omnis à tabaco abſtemius, cur ſexus fæmineus vitâ quoque digniſſimus tabaci nauseâ ſe reddat illâ indignum? Hem bene! res acu eſt tacta. Etiam ad fumoſas oris ſordidaſque naſi cupedias ſic invitandum erat Galliæ Gynæceum, quo præeunte ſat certum erat etiam Germaniæ mox ſecuturum. Et certè reſpondit eventus. Incæpit Gallia ſuas deperire *Tabatieres*, & mox quoque ſuas ſimia Germania.

Ita Hiſtrio ſcenicus plus ſæpe obtinet authoritatis in ſuadendo, quàm in dehortando vir ſapiens. Si tabacum recreat & purgat cerebrum, quis mortalium eo non indigeat? quis non amet cerebri ſerenitatem ejuſque munditiem? quid ni ergo tabaco utantur & omnes valetudinarii & Clinici, quibus caput tetricum eſt nec ſatis defæcatum? ſucceſſit & hoc. Etiam vel letho proximi aut paucis ſaltem horis ab eo diſtantes adhuc anhelant fumos, adhuc naſalem pulverem, ut de illis dici poſſit illud Senecæ: *nihil ſatis eſt morituris,*
Ep. 120. *imò morientibus.* Exemplum poſtulas? diſſuadet Medicus pernicioſo morbo decumbenti Gaſconi uſum tabaci. Cui ille:

Va t'en au diable,
Puiſque dans cette maladie tum'es inſecourable,
Tu me menera au trépas,
C'eſt un ſupplice inſupportable
De vivre & de ne prendre tabac.

ad Diabolum, inquit, abeas in hoc quidem morbo haud mihi auxiliator, qui me ad tumulum deduces. Supplicium quod non feras eſt, vivere & non ſumere tabacum.

tabacum. ô miram Tabacomaniam! ô ſpurcas oris naſique delicias, ne extremo quidem fati die terminatas! veriſſimum hic eſt illud celeberrimi Nierenbergii Viri in utroque ſcibili ſacro ac prophano verſatiſſimi effatum: *Triſtiſſima vanitatis & deceptionis victima mors illius eſt, qui ſentiens finiri vitam, non advertit finiri ſtultitiam ſuam.* Prenſavit ille tabacum ore & naſo mortis jam candidatus, quem & mox Parca atro libitinæ peplo involvit. Adſcribam ex adverſariis meis Epitaphium quod illi poſui:

in Dict. genez. n. 34.

Fumus erat, dabat ore rogos, dabat ore favillas:
Ori quando dabat pabula, fumus erat.
Fumus erat, tabacum quando quoque nare trahebat,
Hoc quoque dente terens quid niſi fumus erat?
Fumus erat, levis ipſe leves diſceſſit in auras;
Deſiit & jacet in pulvere. Fumus erat.

Redeo ad Comicum. Si tabacum animas virtute imbuit, ſi inſpirat honoris

 ac

ac virtutis ſenſum, cur & Religioſi & Eccleſiaſtici illud tractare detrectent? Succeſſit & hoc. Quem paſſim religionis fratrem hodie ſine petophylaico invenias? *Hierophanta* ex plumis ſalit ad fumos, & prima incenſa adolet Nicotianæ, etiam priuſquam feliciter peractæ noctis, quæ tot Capnophilos neci dedit, ſuperis exſolvat debitas gratias. Talis quoque meminit Balde, ſic canens:

Vix ſurgens aurora novum jubar intulit orbi,
Poſcit, & ad calidum defertur fiſtula lectum,
Ut matutinos obfuſcet Ganeo ſoles.
Hæc ſunt prima Deo vigilans quæ thura miniſtrat.

Exhauſtâ vix fiſtulâ etiam ejuſdem farinæ pulvere farcit naſum cum *Marone* ſuam quaſi alloquens pixidem. *Te ſine* Georg.l.3. *nil altum mens inchoat.* Putat nempe, quod hauſto vino cremato & tabaco ſibi juxta Senecæ effatum *mota mens inſtinctu ſurgat excelſior, & hinc demum canat aliquid grandius ore mortali.* An putas hiſce majorem honeſti ac virtutis ſenſum ſic inſpirari? an in præclarè ge-

geſtorum detineri & confirmari exercitiis? Etiam hodie tot patibularii Nebulones ne communi quidem aëre digni tabacum ore naſoque prenſant, quos nullus tamen virtutis & honeſtatis ſubit ex eo ſenſus aut cogitatio. Etiam id capiunt nequitiæ procacioris Thaides, vel hircum Nicotianæ odore velantes, & nullos tamen inde ſentiunt honeſtatis pudoriſque ſtimulos. Apage ergo te Cothurnate Morio tuis iſtis cum meris nugis. Scenicus hiſtrio rarò eſt morum doctor, rarò virtutis magiſter. Quisquis è *tabacchiera* virtutis ſperat attrahere igniculos, & ad eam naribus ſtimulatis calcar, is decumano naſo egregiè infatuabitur.

§. IX.

Diſſuadetur adoleſcenti abuſus Tabaci ſternutatorii.

Ad exemplum adultorum hodie componitur pueritia, nedum prima adoleſcentia, ſic ſeculi fert genius. Fumat & trahit nare tabacum parens, quid ni & puer filius? geſtat verſatque *Tabatiere* manibus mater, quid ni & filiola? *Donnaſius* nobilis ju-

ventutis Moderator continuò utitur hoc naſitergio, quid ni & ejus informationi tradita pueritia? Naſis gigantibus arridet nicotiana, quid ni & pygmæis! vel ipſis juvenculis hodie movet ſalivam, dum eam primoribus ut dicitur labiis deguſtant. Non hic prolixos cum adoleſcentulis texam ſermones, adducam ſaltem epiſtolas reſponſi & conſilii loco olim exaratas ad *Sylvanum* juvenem nobilem ſuperato ictero conſultantem, num tabaci uſum ſibi ſalubrem judicarem. En primæ Epiſtolæ tenorem.

Abſtersâ propitio Æſculapio Aurigine, fœdo ſymptomate naturali tuæ pulchritudini plurimum nuper detrahente, interrogas: num nicotianam tibi nunc ſalutarem judicem. Scribis fumoſis ſacris non ita pridem initiatum te eſſe novum Myſten, & nunc etiam pulverulentis deliciari naſi cupediis, ſed tamen, quod excuſationis loco addis, ſat temperanter. Accipe igitur reſponſum brevibus & non tam verba, quæ afferam, quàm ſapientum puta oracula. Ad Fiſtulas & pixides tabacarias ſe applicare adoleſcentulos mos quidem, non inficior, eſt hodiernus, ſed profectò non laudabilis. Quicunque in

in arte fumoſa magiſter hujus conſilii tibi author fuit, is ſanè uti poteſt, *Plauti* verbis: *Quia perire ſolus nolo, te cupio perire mecum, benevolens cum benevolente.* Primoribus jam labris deguſtâſti nicotianam & prima inde mota eſt ſaliva. Exſpecta, brevi plenis illam buccis hauries, & hæc largo fluet torrente. Extremis naribus eam olfacere incœpiſti, etiam & diſces totis. *Xerxes* cùm ficus atticas ſemel guſtâſſet per barbam ſuam juravit manu occupaturum terram dulciſſimi hujus fructûs genitricem. Tantum valet ſemel deguſtâſſe. Periculosa res eſt canis, qui aſſueſcit coria arrodere, neque enim deſiturus eſt, qui ſemel didicerit. *Et canis à corio nunquam abſterrebitur uncto*, canit Horatius. Memento itaque tibi dictum illud Romani Sapientis: *non obtinebis ut deſinat, ſi incipere permiſeris. Imbecellis eſt primò omnis affectus, deinde ipſe ſe concitat & vires dum procedit, parat: excluditur facilius quàm expellitur.* Idem alio loco: *Facilius eſt excludere pernicioſa quàm regere, & non admittere, quàm admiſſa moderari; nam cum ſe in poſſeſſione poſuerunt, potentiora rectore ſunt, nec recidi ſe minuive patiuntur.* Ita eſt mi ſul-

Ep. 116.

l. 1. de ira c. 7.

Sylvane. Crede fiſtula tabaci conſuetudine roborata fræenos ſpernet, & rectorem rapiet ſuum, eoque feret, quò nunquam putâſſes aſcendere. Habet nicotianæ pixis intra ſe magnetem, qui & manus perpetim allicit, & cujus pulvis ad naſum veluti polum identidem convertitur. Nempe naturam rerum, & conſuetudinem oris & naſi, quæ altera natura eſt, non facile mutabis. Extremo quod dicitur ungue jam delibas, utroque quod ajunt pollice aliquando carpes. Aliquatenus inquis fumare permitte, & aliquatenus ſuſpensâ nare odorari Hiſpaniæ pulviſculum. Sed illud aliquatenus longè producitur, nec ubi vis, accipiet finem. Nobis quia non eſt regredi facile, ſatius eſt omnino non progredi. Facilitate capimur, cum difficultate certamus, ab aſſuetis vix abſtinemus. Ergo tutius fuiſſet, te nicotianæ non committere. Triſtaberis fortè ex hoc reſponſo, ſed repono cum eodem Philoſopho. *Vanos & pueriles eſſe animos omnis ſolidæ voluptatis ignaros, qui jacent & mærent, ſi falſa & mobilia oblectamenta deſtituunt.* Fumi fucum habent non ævum, & narium pulviſculi utilitatis ſpeciem, merito igitur falsa & mo-

Conſ. ad Helviam

mobilia dixeris. Alloquor igitur te Vincentii Lirinenſis monito: *Dediſcas bene, quod didiceras non bene.* Non bene, & nondum bene didiciſti fumare, adhuc in naſali practica tyro es, ergo jam adhuc bene dediſces. Major gloria erit eſſe unum ex paucis quàm multis. Si rationes ſpernis, juſſa affectûs tui morboſi neceſſe eſt ut audias. Icterus tibi imperat abſtinentiam, facilem minitans relapſum, quem niſi velis avertere, perge quo cœpiſti ore & naſo. Hæc medici tui fidèlia monita æquo bonoque animo accipe.

Obedientiæ loco repoſuit ille querelas, & inofficioſum culpavit medicum, cui ego paucis: Quid quereris tibi non admitti, quod præberi ſolet in exitium petentis? ſufficiat quod noxam expertus & ab interitu ereptus ſis. Ego animum tuum in procinctu ad fugam vix retinui, & tu rurſus eum Nicotianâ fugabis? ſtolidum eſt recurrere ad abſentia, quæ ubi adfuêre, læſerunt. Non igitur inutilibus te torque votis fato ereptus, & tam fumis quàm querelis os claude, quibus non mihi ſed tibimetipſi maximè es injurius.

Verùm vix tyro jam erat magiſter.

Prognoſ-

Prognoſtico reſpondit eventus. Recidivus gravior icterus corpus defædat petenti conſilium reſpondeo.

Solatia exſpectas, accipe convitia. non enim leniter debes tractari, cum objurgatione quàm conſolatione ſis dignior. Periit opera. Medicamentorum uſu nihil actum eſt. Morbus jam priori gravior, utinam non fatalis. Accedit febris, corporis tumor, & atra cutis jam mortis geſtat ſignaturam. Occluſa aure hauſiſti poſtrema conſilia, ut oro aperto fumos apertâ nare pulverem tranſmitteres. Quid verò? an tibi condoleam? minimè.

Juſtè naufragio perit,
Qui non naufragium fugit.
Videt Neptunus nautâ deflente cadaver.

Non credidiſti mihi icterum tuum deberi tabaco. Crede ſaltem expertiſſimo *Borello* qui refert Procuratorem pariter à tabaco illum contraxiſſe, additâ epicriſi, *hoc teſtari, quid venenati in tabaco latitare.* Crede Magno *Helmontio.* Hic ſtatuit in tabaco occultum virus latè ſerpens, vires vitales conſternens, & vitæ longæ impedimentum.

Obſ. med. ph. Cent. 4. Obſ. 31.

r. mortis Occaſiones.

mentum. Crede *Grembſio*, *Thomſono* aliiſque innumeris celeberrimis Jatrices Profeſſoribus, adſtruentibus, ſulphur tabaci narcoticum revera virus eſſe, & plurimarum ex ejus abuſu reſultantium noxarum fontem. Verùm quid aliorum opus teſtimoniis? Crede jam tibi ipſi, tuoque damno. Hanc naſo tuo & ori debes ſapientiam ut jam tandem propriâ experientiâ, utinam non nimium ſerâ, ſapias. Hæc ego illi.

Vos verò adoleſcentes, imprimis ſtudioſi, non patiamini vos hoc fermento corrumpi, quod ſemel admiſſum vix expellitur. Cavete dum ſtudetis ſapientiæ, hanc mixturam dementiæ, quam Gallicus morum medicus in duos tomos diſtinguit. *La folie en deux tomes.* Evaporation: *dans nos jeunes éventez, leur cervelle eſt toûjours en l'air, & leur raiſon au vent.* Obſtruction, *mere nourice des vapeurs; étrange folie qu'on ne ſcauroit guerir que par d'autres folies.* Stultitia inquit in duobus tomis, ſeu duplex in juvenibus eſt inſania, vel ex evaporatione, in qua ratio in ventos agitur, & cerebellum fumis involvitur. Notate hoc vos Capnophili. Vel ex obſtructione, vaporum

Medecin de Moeurs

vaporum matre & nutrice. Notate narium oppilatores. Exotica ſtultitia, cui vix medearis niſi per ſtultorum folia. Sive fumis nicotianæ ventiletur cerebrum, ſive obſtructis naribus claudatur, dementia eſt *La folie par des fueilles.* Foliata hæc eſt inſania, & iſti ſtulti ſunt in folio (tabaci) & per alia folia (herbæ Anticyræ) fortè ſanari poſſunt. Vos medici, ne diffamate remedia, quæ pluribus fuëre ſaluti. Tabacomania plerumque eſt incurabilis.

§. X.

Diſſuadetur corporis aridioris ſeni tabaci ſternutatorii uſus.

Alloquor te nunc annis gravis, & rariſſimis capillis candidiſſime *Chremes.* Veniet brevi, qui ex contubernio olidi corporis animam expellat dies, veniet, qui in auras excutiat vitales ſpiritus, quid ultrò eum noxio tabaci uſu accerſis repueraſcens ſenex? effœtum jam corpus marcet, & artus reſoluti languent, & ea fumis amplius exhaurire, naſoque jam acuto, quem tremula manus vix ferit, nicotianæ pul-

pulverem ingerere nondum ceſſas? jam pendent genæ & corruit facies paſſâ uvâ rugoſior, & adhuc de humido ſuperfluo evacuando laboras? Cum pectus cicadæ ſit & crura ciconiæ, & *anatis habeas Uropygium macræ*, adhuc ſuccorum quantitate peccantium prætextu vetulam tegis conſuetudinem? Si hodie te videret Plautus, repeteret illud ſuum: *Pumex non æquè eſt aridus atque hic eſt ſenex*, & tenete riſum, in humido metuis naufragium? Certè non eſt hallucinatus Martialis Anglicus, quando tabacum *tabificum* appellavit. *Serra lumbis, cuſpis eminet culo*, & totus maraſmo ares ſenili, quæ ergo dementia eſt intra venas admittere furtivum tabaci ignem humidi depopulatorem? Citius ex ſilice aquæ guttam, quàm ſtillam è naribus exigas, & hiſce è pulvere quæris madorem? O ſanè bis puerum! De quo dici poteſt illud Maronis:

Mart. l. 3. Ep. 93.
Aulular. Sc. 4.
Mart. l. XI. Ep. 100.
Æn. 10.

Canitiem immundo deformat pulvere.

Sed quid hæc? Senes plerumque ſurdaſtri ſunt. Surdo loquor. Ad alios itaque ſermonem convertam. Noverit autem, quiſquis eſt ex ſenioribus tabacamaſius, ariditatem iſtam, quam in

corporibus auget, non eſſe imaginariam. Fidem faciet Exc. *Krebſii* Cameræ Imperialis Advocati obſervatio à D. *Du Rieux* Regis Suecorum Archiatro in Conſultatione apud *Valentinum* allata. Ubi ait *Titium* perquam calidæ & ſiccæ naturæ, & in eminenti gradu hypochondriacum tabaco ſternutatorio nimis frequenter hauſto non leve ſibi damnum intuliſſe, ariditate corporis vehementer auctâ. Ipſa verba recenſui. Vos quibus adhuc acris ſub pectore & cranio fervet ſanguis, quibus jam credo ſatis per ætatem ſiccatæ ſunt nares & auriculæ, hæc tangit obſervatio. Scio, ſi cum prænominato *Titio* ad Hypochondriacorum tribum pertineatis, intra capita veſtra hoſpitari omnis generis fuliginum ſuſpiciones, cantare gryllos, aut muſcas grandes volare revolareque, cæſim ac punctim piam matrem ferientes, ut alia linquam phantaſmata. Sed vanus eſt prætextus, vana credulitas per faciei promontorium iſtas moleſtorum encephali hoſpitum turmas exceſſuras, erupturas, evaſuras. Video jam corrugatis nares piloſas, & formidandum laxatis vultum. Benè eſt ſumpſiſtis ptarmicum. Explodite igitur naſo

Pr. Med. infallib. p. 277.

ſtimu-

ſtimulato fragorem. Non terret ex pelvi fulgur minùs multò ex nare. Pergam igitur oſtendere noxam, ut quibus in ſagina naſus & cerebrum in macie eſt, id amplius intelligant.

Senibus, quibus jam *invalidæque manus & inanes ſæpe lacerti*, ſymptoma nullum eſt familiarius periculoſiuſque, quàm nervorum reſolutio, quam paralyſin vocamus. Hanc verò tabaco ſternutatorio non infrequenter conſectariam Medicorum teſtantur Ephemerides. D. Joannes Zacharias Furſtius Electoris Trevirenſis per plura luſtra, & demum Principis Monaſterienſis Archiater, meus dum viveret, *Pylades*, ſingulari caſu id comprobat, quem recenſet prædictus celeberrimus D. Valentini. L. c. p. 288.
Vir nempe hypochondriacorum quoque particeps ex nimio pulveris Hiſpanici abuſu primò dolorem capitis gravativum aliquamdiu perſentit, quem dextri brachii convulſio, & tandem totius lateris paralyſis inſecuta ſunt. Rogatus cauſam & conſilium vir expertiſſimus, tabaci immoderatiùs per nares attracti vi narcoticæ & ſtupefactivæ adſcripſit. Quæ ætiologia ſeu ſanæ rationi & experientiæ conſentiens allatis §. VI. exemplis ſufficienter ſtabilitur.

Symptomata porrò ſenii ſunt, Memoriæ vacillatio, exſiccatio cerebri, obtuſio oculorum, auditûs hebetatio, quæ omnia ex pulveris tabacini intemperantiâ non rarò conſequi, jam ſupra oſtendimus: ulterius tamen id Exc. *Magneni* verbis hìc confirmare fortaſſis apud nonnullos quid momenti obtinebit. Sic igitur de iis, qui pulvere hoc naſali nimium vel intempeſtivè utuntur, energeticè loquitur. Plus unum incommodum affert doloris, quàm mille commoda voluptatis, adeo ſumus proni ad doloris amplexus. *Primum* incommodum eſt odoratûs abolitio. *Secundò* inducta cerebro intemperies, quæ memoriam labefactat. *Tertiò* operantur in medicina iſti, quando quieſcere docet, quod furoris genus appellat *Celſus*. *Quartò* attrahunt à ventriculo ad cerebrum humores pravos, immoderatâque cerebri exſiccatione aliqui vix ſibi ſatis conſtant. *Quintò* ſenium mortemque accelerant adventitia ſiccitate humido radicali infeſtâ. *Sextò* febribus acutis magis obnoxii redduntur, itemque deliriis & phrenitidi. *Septimò* vidi nonneminem, cui inſanus hujus pulveris uſus Cryſtallinum corrugaverat humorem, unde & fluitan-

Exerc. 8. §. 4.

tantia cernebat objecta. *Octavò* durior auditus fit iis, qui parvum caput ſortiti ſunt, tinnítuſque aurium cuipiam contigit effrænato hujus pulveris uſu. Hæc *Magnenus*. Quæ cui dicta non ſufficiunt, fungum pro cerebro habet, & pluribus convinci non meretur.

Verùm non ſum tabaco adeo inimicus, ut veritati fucum faciam. Novit medicus inter corporis habitudines diſtinguere, novit aliquid dare frigidiori naturæ & diſpoſitioni ſanguinis. Vos ergo cana capita, quibus pituitæ innatat vitalis calor, hìc præ cœteris ſortiemini diſpenſationem. Vobis, quorum vertice nix alta jacet, quibus intra venarum ripas pigrioris lymphæ ſtagnat coagulum, & livida naribus dependet glacies, non invideo hoc aroma, quò madentis reducem naſi infantiam, & congelati guttam feliciùs emungatis. Carpite tabacum, & quoties exigit neceſſitas rorantem frigore naſum exprimite, modò quæ teſte Tullio in ſenibus eſt, mens & ratio non abſit.

Turpis ab algenti ſi pendet ſtiria naſo, Ad imitat. Martialis.
Cum madidâ ſpirat fauce December atrox;

 Tunc

Tunc tabacum carpſiſſe licet, quid plura requiris?
Emungi naſum gaſtrice tunc liceat.

§. XI.

Tabaci ſternutatorii uſus ſexui fæmineo inutilis ac probroſus ſiſtitur.

DEorum Dearumque myriadem invenit ſuperſtitioſa gentilitas, quos miris nec rarò monſtroſis vultibus effigiabat, reverentiam aut metum ſic incuſſura vanis idololatris. Una tamen Deaſtra illis erat incognita, quam tanto numero ſuperaddidit ſeculi genius, & veluti in throno poſuit mortalibus adorandam. *Galanteria* nempe hodie illa Diva eſt tot culta ceremoniis, tot dicam fere ſuperſtitionibus à ſexu novitatem pruriente. Videamus ejus adumbratæ ſimulacrum, quod ſeculi genius ſic exhibet. *Galanteria* hermophrodita eſt, utriuſque ſexûs & in utroque ſexu æquè potens ac valida. Phrenetica eſt faſtu tumida & turgida, multiplici, variegato, milleque coloribus tincto inducta paludamento. Ipſo vertumno verſabilior, & adinſtar chamæleontis ad nutum ſui proci, ſeculi genii, formam vultuſque varians.

Va-

Vaga eſt, circumforanea, erratica, imprimis tamen inviſit magnatum palatia divitumque domos. Omnem ſuperbiæ apparatum omniſque generis hominum comitatum ſecum trahit. Inprimis lateri ſuo adſcivit comitem Morionem, fiſtularum, pixidum, capſularum, larvarum ſimiliumque quisquiliarum bajulum. Ipſa manu lævâ *tabacchieram* geſtat, & in ea ſemper moroſos digitos. Aſperſæ ſunt nares, labia eorumque interſtitium flavo pulviſculo, qui barbæ mentitur lanuginem. Hæc ni fallor exactiſſima eſt *Galanteriæ* imago, ad quam hodie ſexcentæ nuptæ innuptæque ora ſua & naſos componunt, ut *Galantes* audiant. Quænam enim ex illis erubeſcit repletis tabaco naribus? Quænam frontem mutat aut genas, *ſi ſumma delumbe ſaliva hoc natat in labris* ut Perſius loquitur? Quænam pudori ducit capere & offerre aliis Nicotianæ munuſcula? nempe quia honeſtus turpi abuſui acceſſit titulus *Galanteriæ*. Non eſt vitium inquit *Naſegundis*, tabacum ſugere, tabacum nare prenſare. Quæcumque *Galanteriæ* addicta eſt, hodie aliter nequit vivere. Non ego ſola ſum. Ipſe mos hoc exigit. Seculum eſt. Et hæc ſanè non

ex trivio eſt, ſed ex nobili & patritio Gynæceo, in quo hodie innumeras facilè reperias, *quæ* ut antiquus ſcribit Calpurnius, *dant quæ negant*, *gaudent tamen rogatæ*, *ludunt formoſæ.* Sic fert educatio, ſic converſatio. Fortè quædam Galanteriæ ancilla adeſt, *Maîtreſſe de Dame* aut *de la langue* appellant (morum ſæpe peſſimæ magiſtræ) quæ accinit:

De prendre du tabac, ce n'eſt qu'un bagatelle,
Vous filles prenez auſſi, c'eſt la mode nouvelle
Prenez le par la bouche, prenez le par le nez,
Vous étes de fort bon gout, vous étes bien aviſées.

Sumere tabacum ait res exigui momenti eſt. Etiam vos Dominæ & filiæ hoc ſumite. Jam novus hic mos eſt. Sumite ore, ſumite naribus apprimè palato, & cerebro ſapitis. Hæc teneræ juventutis ſunt præcepta. Tales mulierculæ plerumque ex tribu ſunt, ex qua illa apud *Arlequinum Miſantropon*, ſic exultans. *Je dance, je chante, je bois le petit coup, je prens tu tabac, & ſi*

j'a-

J'avois un mari, qui me fournoit de l'argent, & du plaiſir autant, que j'en voudrois, je ne m'inquieterois jamais de rien. Salto, cano, bibo, capio tabacum, & ſi maritum haberem qui mihi nummos & recreationem ad lubitum ſubminiſtraret, nihil me unquam inquietaret. O monſtro quam fæminæ ſimiliorem! Sic ſæpè quæruntur, & adhibentur magiſtræ ad recens vitium, quaſi difficilius erraretur ſine duce. Sequuntur teneri & rudes puellarum animi cœcas iſtas ductrices, trahente rerum novitate & *Galanteriâ.* Cavete parentes. Non poteſt, eſſe ſtabilis animus, ubi leves ſunt pedes, neque os naſuſque ne quid de aliis partibus dicam, continens, ubi lingua nil niſi *la Galanterie, la grande mode, la tabatiere, les taſſes à caffée, les viſites, les promenades, les bals, les rendez-vous, les Galans* inceſſanter loquitur. Cogitate vos magnæ animæ corruptionem optimi eſſe peſſimam (*la debauche des Dames de qualité eſt bien pire que celle des autres*, inquit certus Moraliſta.) Quo nobilior veſter ſtatus eſt, eo pejor à Mediocritate eſt receſſus. Mulier citra neceſſitatem fumans, mulier trahens nare tabacum perdit literas ſuas recommendatitias, quæ juxta Ariſ-

totelem ſunt pulchritudo, juxta alios prudentia. Hæc ut *Petronius* ait, raram aliàs faciunt in fæmina mixturam, in tabacinante facient rariſſimam. *Vos pucelles la beauté eſt une puiſſante lêtre de recommendation, & auſſi la prudence. Vous en perdez l'une ou l'autre en fumant, en prenant du tabac au nez. Si vous étes ſages, gardez vos lêtres.* Si morum ſpernitis magiſtrum audite vos ridentem *Pasquinum. Eh fi, fi, voila des dents d'un blanc ſi fade, un petit nez & des narines à depenſer deux livres de tabac par jour.* Eh fi, fi! id eſt: He Phui! Phui! en dentes candoris ſic obſcuri, en naſum pumilionem, ſed giganteas nares, quæ duas tabaci libras indies conſumerent: He phui! phui! talem ſi vidiſſet Juvenalis repetiiſſet utique illud ſuum:

Medecin de Mœurs.

O qualis facies & quali digna tabella!

Hyperbole quidem in dictis *Pasquini* eſt. Novi tamen *Ruſettam* Domicellam nobilem, quæ totidem ſaltem libras paucis ſeptimanis deſtinat naſo alias parvo & delicato, quem ipſamet appellat, *un petit nez d'une taille delicate.* Et huic merito acclamet *Pasquinus;*

nus: Eh fi! fi! fateor ex formoſis eſt: quod igitur novum naſo decus eſſe putat, non vult amittere, nempe iſtam narium flavam antheram. Quantumvis & hæc ipſa nondum naſo ſuo contenta ſit. Verum enim apud puellas manet illud fere Juvenalis: *Cuperet Rutilæ Virginia naſum accipere atque ſuum Rutilæ dare.* O ridiculam vanitatem! L. 4. Sat. 10.

Ruſetta non ſola & unica eſt hujuſce commatis: innumeræ ſunt. Adhuc unam alteramve quaſi in ſcenam adducere non ingratum erit. *Vanella* nobilis nubiliſque virgo egregiè pro ſexu ſuo (quamvis id & ejus familiæ proprium ſit) eſt Naſata, quam ſi hodie cerneret *Catullus* certè repeteret illud ſuum eandem ſalutans: *Salve non minimo puella naſo.* Elegantem poſſidet *tabatierculam*, quam manibus continuò verſans, ſuum ubique, quà virginibus quà juvenibus jactitat offertque pulviſculum. Nuper hanc opportunè & ex propoſito clam abſtulerat Scherzius, joci ſaltem & recreationis cauſâ, experturus Virginis indolem. Res namque ſæpè parvi momenti & exigui pretii rapit affectus fæminarum. Canicula, avicula, addo nunc *tabatiercula* ſibi vendicat puellæ amores. *Leſbia* Catulli

tulli amica mortuum deflevit paſſerem, de qua ipſe Catullus:

Paſſer mortuus eſt meæ puellæ,
Flendo turgiduli rubent ocelli,
Quem plus illa oculis ſuis amabat.

Pixidunculam ſuam ubique ſollicitè quærebat *Vanella*, inveniebat nullibi. Qui tum gemitus? Quæ ſuſpiria? quæ querelæ? niſi pudor lacrymas revocâſſet, oculi largo imbre maduiſſent. *O amici*, ait, *meam pixidem, mea ſociam, meam ſalubritatem, cor meum, & meam ſuavitudinem! reddite, ſi abſtuliſtis; digitis negotium, naſo delicias, capiti levamen.* A riſu vix temperabant domeſtici. Scherzius verò nolens ejus prorogari dolorem, ablatam reſtituebat, de qua veluti reperto theſauro centum boum mactatione digno mirum, quantum tripudiabat. O ſtolidam Virgunculam, quæ rei viliſſimæ gaudet poſſeſſione, flet amiſſam, recuperatam ponit inter theſauros!

Sed condonemus iſta infirmiori fæmellæ longiorem herculè naſum meretur *Parhaſius*. Rapuererat is nuper more juvenibus conſueto (nam & hæc *Galanteria* audit) à Næera non invitâ-

pixi

pixidem tabacariam, quam amoris & benevolentiæ mox credens teſſeram ſexcentis baſiabat & rebaſiabat vicibus, ubique pulveris incluſi Encomiaſtes. Cujus ne faceret diſpendium, ſuſpenſis tantùm naribus non tam attrahere, quàm olfaccre, aliiſque adorandum præſèntare non ceſſabat, illud Poëtæ ſibi vendicans:

Pulverem dabo, quem meæ puellæ
Donârunt veneres cupidineſque,
Quem tu cum olfacies, Deos rogabis,
Totum ut te faciant Catulle naſum.

Et hæc fortaſſis quoque *Galanteria* eſt ſic inſanire adoleſcentulos. Satius illi fuiſſet iſtorum Indiæ Merdilegorum exemplo ex Næviæ Zibetho occidentali naſalem parare pulverem, quo naſum majori ſympathiâ paſceret. Hunc capſulam ſuam ſic ſuaviantem, ſimileſque tabaci delirantes Amatorculos ſi videret Seneca, repeteret verba, quæ quondam dixit libro de vita beata. *Quod* C. 12. *ita eſſe concedo, ſed nihilominus illi ipſi ſtulti, & inæquales, & ſub ictu pœnitentiæ poſiti magnas percipiunt voluptates: ut fatendum ſit tam longè illos ab omni modeſtia abeſſe, quàm à bona mente,*

te, & quod pleriſque contingit, hilarem inſaniam inſanire ac per riſum furere. Ille dixit, non ego.

Adducam nunc de uſu tabaci ſternutatorii nuper concertans par ſororum. Repetam dialogum cum venia Lectoris vernaculâ illarum, aut ſaltem adſcititiâ linguâ, quem dein in noſtram quoque transferam. *Aleidam* & *Manlitam* appellabimus; quarum hæc diſcurſum ſic inchoabat.

M. J'ay depuis deux jours un rhumatiſme ſur l'œil, qui fait, que je ne vois preſque goutte. Mon medecin m'a conſeillé de prendre tabac par nez. Mais je ne ſcauray m'accorder à ſes raiſons mal fondées, & à ſon impertinente ordonnance. Fy! l'horrible choſe de prendre tabac!

A. Deſabuſez vous ma chere ſœur. Il n'y a point une panacé plus aſſûrée pour le rhumatiſme, que le tabac. Prenez en, voilà ma tabatiere. Attachez un peu ſur elle la reflexion de vôtre odorat. Il ſente admirablement bon. Vous n'avez jamais reſpirée une odeur mieux conditionnée.

M. Quoy ma Sœur? êtes vous auſſi infectée de cette puanteur? Prenez vous auſſi un ragoût des narines? Hé ma ſœur

ſœur rejettez cette Vilaine mode.

A. Ne ſçavez vous pas, qu'il eſt aujourd'huy grande mode, qu'une jeune fille fourre ſon nez dans les tabatieres? De prendre celle poudre c'eſt de conſerver ſon teint, & ſe donner la grace dans la compagnie de jeunes hommes. Il eſt tres-bien ſeant à une jeune Demoiſelle.

M. Vous vous trompez grandement. Prenez conſeil de vôtre miroir, il vous dira, que vous gâtés plûtôt le teint fleuri, & que vous vous faites une mouſtache, que la nature vous a refuſée. Laiſſez cette drogue aux filles de cabaret.

A. C'eſt une drogue circulaire, qui va aujourd'huy de main en main, auſſi entre les filles de qualité. Je quitteray plûtôt mes points, mon fard, & mes mouches, que le tabac. C'eſt la galanterie d'avoir toûjours les tabatieres dans les mains, de donner toûjours ſacrifice à ſon nez. Prenez le donc auſſi, ſi vous ne voulez pas par maniere de converſation, au moins par le conſeil de vôtre Medecin pour vôtre Santé.

M. Moy prendre du tabac? Dieu me garde. C'eſt la pierre d'achoppement de la beauté & bienſeance. Je n'aime perdre par ces mauvaiſes odeurs, celle de ma bonne reputation. J'ay attendu, ſi l'on

l'on s'accoutume de s'y attacher une fois, qu'on ne ſçaura pas quiter dorenevant cette coutume.

A. Il n'importe ma Sœur. La fille n'eſt pas de bois. Elle fait quelquefois une ſottiſe, qui n'eſt pas mal ſeante, quand la mode & la Galanterie l'approuvent.

M. Hé bien, ſoyez, ſi vous plait, galante je demeureray ſage. Un certain Autheur a bien écrit. L'étrange machine qu'une fille ! A-t-elle de la liberte? Elle en abuſe. Jamais traitable ſur ſes defauts. La tête d'une fille (& aujourd'huy auſſi le nez) eſt le rendez-vous de l'impertinence, de caprice, & de contretemps.

A. Dites en ce que vous voulés ma Sœur. Je n'abandonne point ma tabatiére. Je chante à vôtre nez:

Dans le ſiécle, ou nous ſommes,
Le nez auſſi a ſon plaiſir.
Cette poudre plait aux plus grands hommes,
Et c'eſt auſſi mon grand deſir.
Si bien aux femmes que filles la plait fort,
Je meure, ſi je ne ſuis de leur accord.

Au-

Audiamus nunc quam in latio gratiam habeat hic Virginum diſcurſus.

M. Jam duos dies rheumatico ad oculos defluxu detineor, quo viſus tantùm non penitus omnis tollitur. Medicus meus conſuluit ſumere naribus tabaci pulverem ſternutatorium. Sed id à me non impetro, ut ejus rationibus malè fundatis & ordinationi impertinenti morem geram. Phui! horrenda res ſumere tabacum.

A. Mitte errorem ſoror perdilecta. Tabaco nulla eſt panacea certior efficaciorque ad rheumatiſmum. Sume, en pixidem meam. Defige pauliſper in illa odoratûs tui reflexionem. Admirandum ſpirat odorem. Nunquam melioris conditionis ſuffitum inſpirâſti.

M. Quid ſoror? Et tu quoque infecta es illo putore? Etiam tu capis illas naſi quisquilias? Vah! Soror mea peſſimum hunc morem deſpue.

A. An neſcis hodie grandem obtinere morem. Quod puellæ naſum quoque ſuffarciant intra capſulas tabacarias? Sumere hunc pulverem eſt ſuæ formæ curam gerere, eſt captare benevolentiam in conſortio juvenum quod virginem nobilem quam maximè decet.

M. Nimium quantum hallucinaris. Conſule amabo ſpeculum. Teſtabitur id , quod potius formæ tuæ florem corrumpas, & quam natura negavit, barbam naſo ſuffigas. Mitte hoc aroma ad cauponum filias.

A. Aroma hoc circulare eſt, quod hodie per manus tranſit etiam inter ſtatûs Virgines. Satius mihi erit renunciare pretioſis meis filorum lineorum textis, & fuco meo, & meis faciei umbellis ſive maculis adſcititiis quàm tabaco. Manum habere in *tabatiercula* & naribus continuò litare *Galanteria* eſt. Itaque & tu ſume ſi non converſationis , ſaltem ſanitatis cauſâ ex Medici tui conſilio.

M. Ego prenſarem tabacum ? Apage te fæditas. Prohibeant ſuperi. Hic ſcopulus eſt, ad quem pulchritudo & morum decor allidunt. Nolim ego hâc mephyti bonæ famæ odorem amittere. Audivi ſi quæ ſemel illi captando aſſueverit,huic deinceps nullum conſuetudinis deſerendæ modum ſupereſſe.

A. Nil refert ſoror. Puella non eſt ex ligno fabricata. Interdum ad aliquam deflectat inſaniam , quæ non adeo dedecet , dummodo & novus mos & Galanteria illam ratam gratamque faciant.

M. Sic

M. Sic bene. Eſto tu ſi lubet his addicta, ego ero prudentiæ. Aptè dixit certus ſcriptor. Virgo mira eſt machina. Libertatem habet? Abutitur. Nunquam in errore patitur correctionem. Caput illius, in præſentiarum quoque naſus, impertinentiis, pervicaciæ, & rebus importunis deſtinatus eſt locus.

A. Dic quidquid lubet ſoror mea; Tabatierculam ego non deſero meam; Tibi in faciem accino.

Noſtrum ſic fert ſeculum. Miris
Naſus modis deliciatur,
Tabacum placet magnis viris.
A' me quoque deſideratur.
Nuptis perplacet ac puellis,
Quibus me adnumero,
Multum in ſe recondit mellis,
Peream, ſi deſpuero.

O ridiculas virorum ſimiolas, quæ non mutatâ naturâ, ſed vitâ virorum æquant licentiam! Verum eſt, ſic fert ſeculum. Mulieres dantur, quæ non minùs pervigilant, non minùs potant, & tabaco & mero viros provocant, æquè invitis ingeſta viſceribus & ipſâ trepidante naturâ per os reddunt, &

non tantùm fumos, ſed &, quod Romanus ait morum magiſter, vinum ſæpè vomitu remetiuntur. Tales ſexûs ſui beneficium vitiis perdunt, & quia fæminam exuunt, ſæpe virilibus morbis mactantur. Etiam odoratûs vi deſtituuntur, & immaturè ad oculos vitreos damnantur, & graviter quoque audiunt, (inprimis ubi attendenda ſunt juſſa mariti) & arthritide ac podagrâ tentantur, non naturæ ſed intemperantiæ vitio, ut alia novaturientium muliercularum infelicia fata taceam. Iſtius ſaltem hìc juvat meminiſſe, cujus infauſtum caſum refert *Zodiacus Medico-Gallicus.* Fæmina à diuturna cephalæa caput levatura dum pulvere ſternutatorio uteretur, id ſternuendo effecit, ut Diaphragma Ventriculum ita deprimeret, ut eo ſitu deinceps ſemper pendere miſer cogererur. O infelix lapſus inſontis Ventriculi, qui pœnas luit naſo debitas! Alloquor hìc jam vos poſtremùm *Naſobella* & *Florimanda*, & quotquot alit Weſtphalia, quotquot Batavia, egregiæ Virgines, in primis quæ per ora virûm & mundi oras ferri vultis antiquâ ſtirpe ſatæ, & ſupra reliquam hominum ſortem elatæ, mittite ſordidas has naſi

Ann. 1. Obſ. 2. F. 44.

fœ-

fœculentias ; abjicite *tabacchieras* & *tabatierculas* veſtras ; hæc viris linquite toreumata. Jam dudum ſexus veſter priſcâ temperantiæ laude multùm excidit, quod hodie in eodem *Oenocharites*, *Polyphonas*, *Phyſignathas*, ſive ut latinè loquentem intelligatis, multobibas, merobibas, multiloquas licet offendere, nolite vobis nova conciliare prædicata, quod ſitis *Petogerulæ*, *Naſocuræ*, *Myſtacophoræ*, *Tabacoſorbæ*, *Naſofracidæ*, *Ronchiſonæ*, nec non ob Nicotianæ abuſum odorâ ſæpè narium vi, oculorum acie, vocis nitore, oris decore, emunctæ naris gratiâ ridiculo potius quàm ridendo ſpectaculo privatæ. Phui! *Pulverum peſſimorum peſſimè de fæce naſi putida, ſordes meræ dignæ in cloacas puris ejectarier*, in quos fætores, & vitia naſos conjicitis ſexûs nobiliſſimi!

Verùm verba hæc apud ſexum iſtum nil hodie ſignificantia nilque proficientia fruſtra perdimus. Ita jam inolevit illi maſculeus ille, ſi Diis placet, narium decor, ut tametſi quis *Horatii* ſale & ſannis, *Martialis* felle, dente *Perſii*, *Lucilii* ſerrâ & raſtro *Juvenalis* eum defricaret, oblniret, morderet, proſcinderet, contereret, attamen

men vix è medio tollendus ſit, niſi prius verſâ novitatis rotâ Galànteria eſſe deſinat. Nempe & ſic fæminea pulveris naſalis libido ſponte ceſſabit. Tentanda igitur jam quoque ſunt fumoſa peti nubila, num ea meliori fortunâ diſſipare, & quàm longiſſimè trans mare Caſpium, & ad ipſos Garamantas à noſtrate fæmineo ſexu, apud quem undiquaque nondum, & rarius duntaxat hactenus ſeſe extenderunt, valeamus proſcribere. Etenim ſi & ille mos novus inter Teutonidas aliquando inoleſcat, jam nulla non fumabit, quod aliquando futurum veluti è tripode prædixit Bontekoe. Jamtum enim Anglia Dominas habet, quibus dulce ſapit fumans fiſtula. Germanæ verò ſeu prudentiores, ſeu hoc in puncto adhucdum verecundæ fumis ſeceſſum & locum ab arbitris remotum, inprimis in camera, ut vocant, charitatis deſtinant. Ad illud Cornelii noſtri vaticinium aliquando alluſi ſequenti Epigrammate:

Mos novus ac novitas ſexûs muliebris idolum eſt.
Hunc fumare novi dummodo moris erit,

Fæ-

Fæmina fumiferas accendere quælibet
herbas
Tum volet, atque novæ thus adolere Deæ.
Tum tempus, quo fida ſuum fumando
maritum
Uxor, quo matrem gnata ſequetur,
erit.
Si modò Germanas mos iſte veniret
in oras,
Quæ non fumaret fæmina, nulla
foret.

§. XII.

Pro coronide ſexui fæmineo fumatio Tabaci diſſuadetur, imò certo ſenſu ſuadetur.

B*Ontekoe* & *Beintema de Paima* famigeratiſſimum tabacophilorum par ex Profeſſo ſcripſit Tabaci panegyrin. Quid mirum? Hic totus erat in fumis, & ille dies noctesque fumos tractabat. Invitârunt ad fumandum non tantùm viros, ſed & poſtremus hic mulieres. Quaſi non ſat eſſet fumare iſtos, niſi & hæ forent ſociæ. Conſilii ſanè peſſimi eſt Author, quisquis ad Nicotianæ vâpores provocat

imberbe genus. Etiam ſine magiſtro diſcit pravos mores ſequior ſequaciorque ſexus, dum innato pergit ad novitates impetu. Quis enim neſcit hinc inde jamtum dari fæminas fumipotas? Non ineptè canit Verſificator gallus;

Des hommes d'aujourd'hui
Le tabac eſt bien reçû,
Ils aiment fort la fumée,
Et c'eſt auſſi la verité,
Que ſe conforment à l'uſage
Des femmes de ce païs ci.
Si bien dans le villes que villages
Elles aiment le tabac auſſi.

Quod ſic latinè reddo:

Receptus hodie fumus eſt tabaci bene,
Gratuſque cunctis, verius quoque eſt nihil,
Quàm quod mulieres Patriæ hujus incolæ
Paſſim per urbes atque pagos hunc ament.

Verum eſt. Ubique hodie reperias fumantes bertas. Vidi non ſemel inter villicas fumantes anus. Placuit fateor ſpectaculum. Cùm nuper vix ſtrato ſur-

ſurgentem *Pannuceam Baucin* cernerem ſub foci cineribus ſcrutari ſcintillulam, quâ folia tabaci accenderet, cogitavi, num ad vivum eam poſſem ex antiquis Poëtis adumbrare. Et ecce, occurrit apud Ovidium exacta ejus delineatio paucis mutatis: Metam. l. 3.

Inde foco tenerum cinerem, dimovit, & ignes
Suſcitat heſternos, foliiſque & cortice ſicco
Nutrit, & ad fumos animâ perducit anili.

Verſatiſſimus in Satyra *Permenius* feliciori minervâ talem ſic depingit:

Fumat turpis anus, cui vertex undique canus,
Cui geminâ binum pendet quoque nare ſalinum.
Inque genis mollem faciunt Tyripippia follem.
Hinc procul ite mares, à berta hac avertite nares
Nam ſordent fætæ tabaco mihi credite Gretæ,
Sordent ut vaccæ, vel tritæ poplite braccæ.

Adi magnas urbes, quota ibi non fumat mulier?

Virgil. 7. Æneid. *Nec jam*
Se capit anna, volat vapor ater ad auras.

Vidi vix mortuo marito fumantem dominam, cui juxta *Silium* Italicum ſtabat

L. 2. & 4. *Nigranti fumans piceus caligine vertex.*

Quota non fumat virgo?

Erigit atro
Sil. It. l. 2. *Nigrantem fumo alta ad ſidera crinem.*

Perambula orbem. Intra aulas. Etiam

Aulai in medio videas litare tabaco,

L. 3. Juxtaque verſum *Propertii* inverſum

Magnaque tam parvis admota Canalibus ora.

Et cur tabaco non aſſueſcerent Virgines Reginâ fumante? *Ilium & omnis* ho-

homo fumat inquit Vates Mantuanus. Ge. 2.
Et Reges fumant, ut hodie primùm verum ſit illud Oedipi apud *Senecam* Poëtam:

Ambitque denſus regium fumus caput,
Ipſoſque circa ſpiſſior vultus ſedet.

Et Ruſtici Ruſticellique fumant,

Et jam ſumma procul villarum culmina fumant, Virgil.

Et Sacerdotes fumant,

Media poſitus fumabat in ara.

Quid ergo mirum, quod totus fumis Ovid. 5. Me.
involvatur orbis, quando in ore omnium vox eſt:

Multa ſalus fumo, fumum te poſcimus omnes.

Liceat hîc mihi in ſymbolo repræſentare orbem, cui ſeculi genius accenſâ tabaci fiſtulâ admouet ignem, cum lemmate Horatiano: *Non ſine fumo.* 1 Sc. Sat. 5.
Sed redeamus, unde digreſſi ſumus, ad fæminas.

Pictor Arlequino Miſantropo monſtrabat tabulam, in qua, ut ejus propria verba præmittam, *une femme paroît*

roît devant une table pleine de bouteilles de Ratafiat. Elle a une pipe à la bouche & un verre à la main, in qua inquit ſpectabatur fæmina ante menſam vaſis Ratafiâ plenis inſtructam, ore fiſtulam tabacinam, manu vitrum geſtans. ô Egregiam modeſtiæ imaginem! Hæc nunquid plurium hoc tempore muliercularum genuina eſt effigies? Non paucæ didicerunt & fiſtulas, & totos uno hauſtu vacuare cullos. Talis eſt *Flaſconia*, talis *Fuſilla*, utraque fumipota & rancidâ nare tabaciſorba.

Gaz. in Piis Hilar.

Hæc dormit altum facilè tricenos pedes.
Miraris? arctâ nare tam graves trahit
Retrahitque ronchos, omnis ut viciniæ
Tecta tremebunda dicerent. Furit Africus.
Sit venia fandi.

Non autem habent quem ſuæ dementiæ obtendant prætextum, niſi, riſum tenete Galanteriam (certè beſtialem) & novitatem profectò ſtolidam. Scio, ſi ſeculi genius ſemel Moriæ Vexil-

Vexillum erigeret etiam futuras, quæ pro ſtoliditate pugnarent. Nempe adhuc dantur Domus, in quibus Patres, avi, majores fuerunt fatui, matresfamilias nunquam ſapuerunt, nec filii filiæque degenerant à mente gentilitia. Ab eo tempore, quo modus ferè ubique regnat gallicus (*la mode*) modus cæpit exulare latinus. De quo olim ſic luſi:

Eſt modus in rebus, tum gallicus atque Latinus;
Inter ſe multum diſtat uterque modus.
Quod modò nunc fumet mulier, modus ille modernus.
Et fumus levis eſt, & levis ille modus.
Sit modus in fumis. Acapnos fæmina vivat,
Non Galli, Latii ſeligat illa modum.

Ne quid nimis, hoc mihi placet nimis, ait antiquus Philoſophus; non ſibi tantum arroget mulier, ut citra ſummam neceſſitatem ad fumandi devolvatur licentiam.

Nezinda curioſior, quam blattam di-

diceres, ita enim ultra ſexûs ſui conſuetudinem naſum ſemper inter libros habet, opponebat nuper Tabacum appellari Herbam *Medicam* & *Mediceam*, *Herbe de la Reine Mere*, quam Regina *Catharina de Medicis* ſuo nomine ſit dignata, non dedecere ergo dominas. Verùm noverit hæc naſutula, illam non ori aut naſo ſed plagis Cacoëthicis ſanandis à prælaudata prudentiſſima Regina fuiſſe deſtinatam. Illa namque, ut *Caſtor Durantes* canit, *Sanat plagas & vulnera jungit.*

Scio ubique eſſe plagas, nec ſuis etiam carere ſexum formoſum. Cui aliquando labia dilatatis oris angulis nimiùm ſunt ampliata, ut loquitur *Apollinaris Sidonius*. Si illa oris garruli laxitas fumorum uſu ſtringi poſſet, quis hos invideat? Verùm inflata fiſtula dat ſonum, vereor ne & tabaci datura ſit iis, quibus

Sæpe dies ſermone minor fluit, inque loquendo
Tarda per æſtivos deficit hora dies.

Vereor inquam, ne inſpirato Nicotianæ vapore Sacrificulorum Indiæ manes patiantur. Nempe

In-

Indicus ut ſecreta ferat reſponſa Sacerdos,
Exhauſtis fumis ebria verba ſonat.
Non eget his mulier, cui per ſe lingua ſoluta eſt,
Quæ reſponſa etiam non rogitata parat
Littera Grammaticæ Vocalis Conſona nulla eſt
Eſſe utrumque tamen garrula lingua ſolet.

Perſuaſerint ergo fortè ſuis Uxoribus Doctores *Varivacca* & *Maïba* tabaci inſatiabiles gulones fumoſas iſtas delicias. Fæmina, cui continentia ac ſobrietas curæ eſt, has in illorum ponat numero, quas decor jubet eſſe vitandas. Adſtipulari fas eſt ſaniori judicio Politiſſimi *Danielis Angeli* poliatri Bononienſis, qui tabacum appellat *ſexui fæmineo ſponte ſua abominabile*. Mirum ſanè, quod & mariti deſiderare poſſint uxores fumifactrices. Aſſimilantur iſti hercle *Gallieno* Imperatori, qui ut *Trebellius Pollio* in *Poſthumo* dicit, luxuriæ & popinis vacans amore barbaræ mulieris conſeneſcebat. Erat autem hæc *Attali* Ger-

M. A. N. C. Dec. I. An. 8. Obſ. 122.

De Bie J. R. Aur. Numiſm. tab. 44.

Germanorum regis filia cui nomen *PIPA.* Aptum ſanè cognomentum fæminis, quibus fiſtula arridet. Cavete Philocapni, ne *Pipas* veſtras trahatis in fumorum conſortia.

Quæ fumos captat mulier maleſana, marito
Fumos (& forſan cornua ſæpe) parat.
Fæmina ab innato ſenſu genioque recedens
Neſcit candorem, neſcit habere fidem.

Tabacum igitur dictum eſt herba *Medica* & *Medicœa*, à Catharina de *Medicis*, ſicuti olim à Regina Caryæ herba *Artemiſia*, & à *Gentio* Illyrîæ Rege *Gentiana*. Quæ tamen compellatio nullam fæminis tribuit fumandi licentiam. Non multò magis quàm quod fæmella antiquitus dicta fuerit fumella. Quæ enim nomine non procul diſtant, ineptum foret combinare, alias enim & Gallicum *fumer* & *fumier*, *fumarium* & *fimarium*, *fumaria* herba & hodie quoque fæmina *fumaria* forent ſocianda. Videamus quæ potius inter fumos & fæminas ſit inconvenientia & contrarietas.

Inprimis, ſi ſimiles decent labra lactucas, ut eſt in proverbio, quid cum fumo Virgineis labellis negotii?

Et melimela damus, ſacharumque, favoſque puellis,
Virginiis linguis convenit iſte ſapor.
Non apta eſt tabaci teneris acredo palatis,
Naturâ dulcis Virgo, vir acer erit.

Quæcumque igitur *Virginis os habitumque gerens & Virginis arma* tetricum hujus cicutæ fugiat amarorem.

Neque cum dentibus fæmineis tabaci fumus ſymbolizat. Piceos enim reddit aut certè buxeos indelebili ſtigmate. Vidi fumipotas, quibus in ore lycanthraces potius quàm dentes credidiſſes. Accedebat me nuper Conſilii Cauſa *Vetuſtilla* conquerens de caſu dentium. Rugoſo ore vix dens reſtitabat niſi aterrimus, & ore patulo me Caci antrum ſpectare putabam. Sciſcitabatur cauſam. Monſtravi tabaci fiſtulam cum lemmate: *Hinc illa mina.* Qui enim tabaci fumo nimium inhiant, præmaturam dentium ſuorum jacturam ferunt inquit Excellentiſſimus *Valentini*. Vetula iſta Virginibus, quibus M. A. N. C. Dec. 2, Ann. 2. Obſ. 163.

quibus oris placet gratia, eſto exemplum.

Cernite nunc cautæ iſthàc in fumante puellæ
Exemplum, quàm ſit noxius iſte vapor.
Excuſſit vetulæ dentes fuligo tabaci,
Nam dentale nimis deſtruit oris ebur.
Ore Gelaſinum blando arridere decorum eſt,
Mittite dentifragi nubila tetra Peti,

Et quæ vobis fæminæ fumiſugæ ex fumis gratiæ? quæ lucra? ipſa Nicotiana ſic vos alloqui videtur:

Quæ me ſic cupidis recipis matrona labellis,
Præmia tam ſtolidi ſputa laboris habe.

ô Fætidum oris ptyaliſmum! ubi nunc verecundi oris modeſtia! ubi ejus compoſiti forma? quod aliàs loquendo vix diducere timetis, ne extra plicas torqueatur, quas ab ipſis gratiis putatis fictas, jam fumis laxatis, & *Monadis* aut furiæ rictui ſimile redditis atros fu-

mos

mos eructantes. Laxi oris rima jam facit hiatum, & longo filo manat ſpiſſioris ſalivæ flumen. ô Effigiem *Thyade* & *Baſtaride* digniorem quàm nympha, quæ vel ab ipſo Deorum arbitro ſibi pomum aureum ſponderet! ô Deforme ſpectaculum, ex ore figurare fornaculæ imaginem, reddentis caliginoſi aëris volumina, priuſquam victrix flamma humiditatem lignorum expreſſerit. Olim ſaltem vobis tabaci fiſtula ſerviebat ducendis in cincinnos capillis, ſed nunc, res ridicula! Servit etiam labiis variâ geſticulatione criſpandis. Quæ autem in imbecilli cerebro inde vobis excudantur imagines, Dii noverint.

Quid porrò fædius eſſe poteſt, quàm fætens anima, omnium infeſta naſis? quid autem eam putentiorem reddit, quàm tabacum, cujus ut Poëta ait,

Penè leoninus certè eſt odor iſte ferinus? Sat. c. tab.

Animadverti in non paucis tabacifugis fædiſſimam oris mephytin, & preſertim in Domino *Faitneant*, qui dicere poteſt cum Jobo: *Halitum meum* C. 19.
exhorruit uxor mea. Vidi quorum ve- v. 17.

ſtes ſpirarent tabaci odorem, ex quibus vel ipſa coma inde fœtebat. Novi quoque, qui mallet olfacere,

Mart. l. 1. *Quod ſiccæ redolet palus lacunæ,*
Piſcinæ vetus aura quod marinæ,
Quod preſſa piger hircus in capella,

Quam infeſtum tabaci putorem. Novi, quibus vel in ſolo fumibibulorum conſortio nata eſt cephalalgia. Novi tenellas uxores nocturnos nicotianæ fætores maritis ſalſo ore exprobrantes. Quod inſerui adverſariis hoc epigrammate.

Deteſtabilius nihil eſt, quàm quando cloacam
Os redolet, verbis quando mephytis adeſt.
Uxores querulas audivi ſæpe, maritos
Capnophilos hirco plus redolere ſuos.
Damnatis iſtis ad viva cadavera nuptis
Condoleo, quibus eſt ſors miſeranda ſatis.
Aut amor aut furor eſt. Amor eſt, hæc quod ferat uxor,
Vir quod at uxori hæc inferat, ille furor.

Pu-

Putatiſne ergo, quod gratius viris ſpirabunt fæminæ fumis aſſuetæ? Num in ore Virginis odorem non deponet, aut etiam mutabit nicotiana? Deponet profectò, nec mutabitur, niſi fortaſſis iſtius Vicecomitis de *Bergamotte* ſcenici remedio utatur. Narrabat hic non poſſe belli officialem ſurgere ex protenſo ad aliquot horas prandio, niſi exhauſtis aliquot fiſtularum decadibus. Cui *Columbina*. Quid mi Domine? etiam tu fumas tabacum inſtar gregarii militis? Phui! nunquam illi poſſem adſueſcere. Reſpondet Vicecomes: neceſſum duntaxat foret, ut quinque vel ſex menſibus ſub me merereris ſtipendia, & certè fumares. Jocaris fortè. Magiſtri magni Voluminis num alias habent occupationes? Me herculè ignis fiſtulæ tabacinæ eſt ad quem Vir meriti & conditionis teneras accendit inclinationes. Reponit *Columbina*. Et tu mi Domine Vicecomes fumâſti hodie? an unquam, ait hic, in eo deficiam? Sed præcautione hac utor. Quandocunque accedendum eſt ad fæminas, quatuor vel quinque aquæ vitæ pintis os priùs probè eluo. Non credes, quàm tenera inde prodeant ſuſpiria. Quo

Theatr. Ital tom. 2. l'homme à bonne fortune.

 dicto

dicto egregiè aliquoties eructavit Grobianus. Cui *Columbina.* ô Phui! Phui! Vicecomes. Non afficior iſtis ſuſpiriis. Meæ converſationis homines non condiunt ſermonem & conſortium tabaco & aqua vitæ, &c.

Dialogus hic eſt theatralis, ſuggerens remedium tollendi ex ore tabaci fœtorem, ſed meritò ad ganeones & Epicuri de grege porcos, non ad honeſta Gynæcea ablegandum. Cuneus ipſo nodo eſt gravior & peius morbo pharmacum. Quæcunque virtutis, formæ decoriſque ſui cuſtos eſt fæmina, *Columbina* ſit, neque ejuſmodi in Nicotianæ caſtris militantium auſcultet gerras. Saniora alius ejuſdem linguæ non mentis Socius. *Gardez vous mes belles de vous mêtre en mauvaiſe odeur par la fumée*, *dont la vertu doit être la Caſſolette.* Id eſt: Cavete formoſæ vos inficere pravo fumi odore, quarum virtus ſuavem debet præbere ſuffitum.

Fumatio tabaci apud ſexum ſequiorem quandoque etiam non caret periculo & phyſico & morali, quod exemplo pateſcet. Videtur enim res, quæ referatur digna, quoniam ex unius pictura plurimarum imagines poſſunt effin-

effingi, ut dicit *Barclaius*. *Erotii* vidua non ſatis prudens & cauta prolium ſuarum educatrix inſperatò animadvertit nuper *Eliſam* filiam turpi juvenis amore ardere, unde ut illa apud Virgilium ingemiſcit

Pectora reſpiciens, quæ jam infelicis Eliſæ Æn. l. 5.
Collucent flammis, quæ tantum accenderit ignem
Cauſa latet.

Dicam hanc ego tibi ſtolida mater. Filia tua in liberiore cum juvene conſortio noverat erudito ore illi accendere fiſtulam, & jam quoque par Compagnie, ut vocant, ipſamet exhaurire. Non procul abfuit fumivendulus cupido. Amaſius illi viciſſim ſuſcitavit ignem, *flamma namque eſt fumo proxima* inquit *Plautus*.

Ac primum ſilicis ſcintillam extundit Achates Virg. 1. Æn.
Suſcipit illa *ignem foliis, atque arida circum*
Præbet *nutrimenta, rapitque in fomite flammam.*

Accendit fiſtulam & reaccenſa eſt. Quidni hîc aptè pro ſymbolo ponere liceat ardentem tabaci fiſtulam aliam
Sat. 3. pariter accendentem, ſubſcripto Verſu Juvenalis

Priùs ipſo tacta vapore
Eminus ardeſcit, quàm cominus imbuat ignis.

Cape tibi hoc ſymbolum Virgo, quæcunque amas ſocios fumantes, crede dari, quorum *quærit pars ſemina flammæ abſtruſa in venis.* Dicis, hæc ſocietas grata eſt, blanda eſt, amica eſt.
Ep. 17. Reſpondet ſexûs tui amator Naſo. *Lenis alit flammas* nî fugeris, tempus erit, quo ingemines cum Lucano.
4. Phars. *Flammâ propriore caleſco*, & ſerò con-
2. Æneid. queraris cum *Marone*: *Exuperant flammæ, furit æſtus.* Sed eheu! Conſilium hoc tibi nimis ſerò advenit *Eliſa.* jam ardes, & quid mirum juvenis, quem amas, ſtipes eſt, qui nutrit ignem. Ut de te dici poſſit illud Ovidii:

Natus ut Althea flammis abſentibus arſit,
Sic tuus ardeſcit Stipitis igne rogus.

Vo-

Vobis Virgines, quos gloria nominis & amor tangit, dedico ſequens inconſtantiæ & futilitatis in laſcivo amore Emblema, nempe Cupidinem fumantem tabacum cum lemmate *fumos vendit amor*: Addo Epigramma:

Eſt puer Idalius Vaſto promiſſor hatu,
Sed fumo levius, quod dat, id eſſe ſolet.
Fumus amarus amor. Quæcunque clientibus adfert
Gaudia, ſunt fumus, ſunt vapor, aura, nihil.
Et levis & brevis eſt fumi Venerisque voluptas,
Sed gravis & longus fœtor utrumque manet.

Placuit jam idem ſymbolum ingenioſiſſimo Catſio cum lemmate: *fumo paſcuntur amantes.* Addit:

Fumus amans, & fumus amor, mens fumus amicæ eſt,
Et ſpeciem fumi, quidquid amamus habet.

Verùm pervicax ſeculi eſt genius. E-

 tiam

tiam fiſtulas tabaci nigras plerumque præfert candidis.

Alba quidem primò eſt, ſed fiſtula nigra fit uſu,
Verginiis candor perditur à foliis.

Et quid iſtud ait refert? ardeat juvenis, ardeat puella. Sic hodie ſeculum eſt.

Fiſtula cur facta eſt, ſi non vertatur in uſum,
Extra uſum nitida eſt, ſed juvat eſſe nigram.
Altè ſuſpirans virgo matura marito,
Et flagitans fumos cœce cupido tuos,
Virginitatis ait reſtat mihi candor, at iſte,
Longius heu nullis uſibus aptus erit.

Ita exemplum *Eliſæ* plures trahit quàm retrahit. Sed vobis, quæcunque nigram albæ præfertis fiſtulam turpitudinis veſtræ ſymbolum, en aliam remitto tabaco jam exuſto plenam cum lemmate: *Fumus & Cinis*

Ignis per tabacum paulatim gliſcit, id ipſum

Con-

Conſumens, juvenes ſic levis urit amor.
Herba ſed in cineres vaneſcit, & ignis in auras.
Virgo cinis, juvenum nil niſi fumus amor.

Vos igitur varium fumandi prætextum mentitæ Viragines *Jacobi* VI. Magnæ Britanniæ Regis oratione alloquor. Directa hæc fuit ad viros, multò magis igitur tanget fæminas. Tandem igitur ô cives, dico ego, ô fæminæ! ſi quis pudor, rem inſanam abjicite ortam ex ignominia, receptam errore, frequentatam ſtultitiâ, unde & ira Numinis accenditur, corporis ſanitas atteritur, res familiaris arroditur, dignitas ſexûs ſeneſcit domi, vileſcit foris, rem viſu turpem, olfactu inſuavem, cerebro noxiam, pulmonibus damnoſam, & ſi dicere liceat, atri fumi nebulis tartareos Vapores proximè repræſentantem. Dixit Rex, cujus Gynæceum non fumabat, non trahebat nare tabacum. Addo ego, fugite Virgines fumos, qui nocent ori, dentibus, & decori veſtro, & cum fiſtula tabacicrema procedite, ceu olim Minerva cum paſtoritia, quæ In Miſocapn.

cum

cum moneretur illius uſu faciem deformari, haud cunctanter.

Ovid. de Art. 2.

I procul hinc dixit, non es mihi tibia
tanti.

Verùm ſi hiſce omnibus non attentis adhuc contumaces conſtituitis fumare; per me licet, fumate;

Fumate, igne nihil levius fumoque
tabaci.
Formoſis levitas ſemper amica fuit.

Fumate. Fumus teneros feriens ocellos udos facit, & flere jubet. Fæminis pro dote lacrymas dedit natura, & hæ *ut flerent oculos erudiêre ſuos.* Fumate igitur, & ſimul ſi vultis plorate. Verùm cavete juvenes ejus ſortis Virgines. *Acre malum eſt ſtillantis ocelli*, maximè puellaris. Noxius hic aſpectus eſt.

Sæpius aſportant fumos, venduntque
vapores,
Cœcantes lacrymis lumina multa ſuis.

Fumate. Tabacum Verginiis in agris optimè vireſcit, quid ni in Virginis efflorescat labris atque naribus? Sed obſervate morale hoc, inſpicientes novam fiſtulam cum lemmate: *non ſervat ſi ſervit.* *Can-*

Candidulâ facie nunquid nova fiſtula ſplendet?
An minima eſt toto corpore nigra nota?
Sanè nulla. Semel fumus ſi tranſiit illam,
Semper erit fætor, Stigmata ſemper erunt.
Sic ſemel Idalios ubi virgo ſenſerit ignes,
Aufugit æternùm Virginitatis honos.

Fumate, ſi lubet vos Nuptæ, imò ſi imitari vultis barbaras Indiæ mulieres, per me quoque licet. Parva Cornicula cum illis de collo ſuſpendite ex quibus tabacum in globulos contortum, quandò placet, haurite, ſic certè novum in Germania morem habebitis. Quòd ſi una alterave hujuſmodi ſtoliditatis ſit authrix, non dubitate plurimas mox fore ſequaces. Indæ prætextum habent uteri furentis quem fumis jactitant compeſci. Vobis Germanis uteri quoque excentrici Blas non raras turbas, imò furias ciet. Itaque.

Atras prendite fiſtulas,
Nigras urite victimas

Per-

Permixtæ maribus nurus,
Solemneis agite fumos.

Fumate vos garrulæ, loquaculæ, dicaculæ. Nam relaxatis fumo oris repagulis irrequieta lingua ſaltem eo tempore ſtringetur. Facetè *jolivia:*

Il faut mieux fumer que parler,
L'Homme, qui dit ce qui penſe,
En dit toûjours trop. J'aime mieux fumer.
Une fumade eſt ſans conſequence.
En fumant je n'aime point parler.
Si je parlois, je vous dirois peut-être,
Que ſans fumer jamais je veux être.
C'eſt tout que je veux en fumant parler.

Quod verſu latino ſic ſonat.

Eſt ſatius fumare, horas quam perdere verbis,
Qui quod ſentit ait, laxat is ora nimis.
Præ verbis fumus placet, iſte eſt abſque ſequela,
Quando vaco fumis, non mihi verba placent.

Si

Si dicenda forent, ſolùm hæc fumando referrem,
Quod citra fumos vivere non lubeat.

Hoc itaque ex fumis ſortiemini beneficium, ut ad haſce reales nugas converſæ aliquando ſaltem à verbalibus gerris abſtineatis.

Fuma tandem, quæcumque *mobilior ventis es fæmina* ut ait *Scalpurius.* Sed ſimul cape aptum voluptatis ſymbolum tabaci fumum. Voluptas tunc cum maximè delectat extinguitur (utor verbis Senecæ) nec id unquam certum eſt, cujus in motu natura eſt. Ita ne poteſt quidem ulla ejus eſſe ſubſtantia, quod venit tranſitque celerrimè in ipſo uſu ſui periturum. Eo enim pervenit ubi deſinat, & dum incipit, ſpectat ad finem. Illa natura fumi eſt, illa voluptatis. De vit. beat. c. 7.

Fuma, quæcunque aſſiduè ſpeculo adſtas formæ tuæ arbitro, & in fumo cerne mortalitatis imaginem, quam quidam Gaſco verſu gallico ingenioſiſſimo, qui literis & omnium meretur fumantium memoriæ mandari, ſic expreſſit:

Charmante pipe, ardente fourneau,
Qui purge d'humeurs mon cerveau,

Et

Et mon eſprit d'inquietude,
Tabac, dont mon ame eſt ravy,
Lorſque je te vois perdre en l'air,
Auſſi promptement qu'un éclair,
Je vois l'image de ma vie.
Je remets dans mon ſouvenir
Ce qu'un jour je dois devenir,
N'étant qu'un cendre animée.
Et tout confus je n'appercois
Que je ne paſſe auſſi vit, que toi.

Quod ſic idiomate noſtro reddimus. Illecebroſa fiſtula, fornacula ardens, quæ humiditate cerebrum & mentem liberas inquietudine, Tabacum animi mei prædo, quando te video evaneſcere in auras, & quidem ſubito inſtar fulguris, conſpicio vitæ meæ imaginem, reducens memoriæ id, quod futurus ſum aliquando; nempe exiſtens nil aliud, quàm cinis animatus. Sed totus confuſus non comprehendo quare non æquè citò ac tu diſpaream. Verùm quorſum me rapiunt fumi? Certè ceſſandum hic, ne extra ſphæram abripiant.

Ad imit. Mart. l. 4. Epigr. 90.

Ohe jam ſatis eſt ohe libelle,
Jam naſus ſatis eſt fricatus à te,
Tu procedere adhuc ad ora quæris,

Nec

Nec ſumma potes in ſcheda teneri?
Sic, tanquam tibi res peracta non ſit,
Quæ primâ quoque paginâ peracta eſt.
Jam naſus queritur, malèque grunnit,
Jam Virgo, juvenes, Virique dicunt,
Ohe jam ſatis eſt ohe libelle.

FINIS.

APPENDIX.

Viſum eſt ex re eſſe, hic ſubjungere brevem verborum obſcuriorum & terminorum maximè Medicorum in Diſſertatione de Picâ Naſi paſſim occurrentium ordine Alphabetico digeſtam Explicationem in gratiam Lectoris minus periti; ut ad Lexico-graphos (fortè ſemper & ubique in promptu non exiſtentes) confugere non ſit neceſſum.

Studio H. G.

ABolla. Veſtis erat olim Senatoria à bullis ſic dicta quia undique bullata. Notat etiam chlamydem ſeu togam militarem. Homines igitur Majoris abollæ ſunt præcipuæ conditionis, quibus licitum eſt tali veſte indui.

Alcohol. Alcool. Vox origine Arabica, eſt pulvis rei cujuſcunque maximè ſubtilis & ferè inpalpabilis. Vocabulum in foro Medico frequenter uſurpatum.

Alembicus ſeu *Alembicum* eſt inſtrumentum chymicum quod cucurbitis & veſicis deſtillatoriis ſuperimponitur.

Anthera & *Autherum* ſignificat ſummitates & cacuminula in florum medietate Capillamentis incumbentia ab ἄνθος flos. fit ad has à Clariſſimo Authore alluſio.

Aporrheæ. Sunt effluvia Sulphurea & vaporoſa per corporis poros & ſpiracula cœtera exhalantia, ab ἀποῤῥέω defluo.

Archeus. Helmontii terminus, eſt aura vitalis

talis

talis ſeminum & vitæ Directrix. h. e: Spiritus quidam ſubtiliſſimus, inviſibilis, ſeminalis. Productor & ſuſtentator omnium rerum, ſupremus ſanitatis & morborum Author. Clariùs. Archeus in homine nihil aliud eſt quam portio ſanguinis ſubtiliſſima quam ſpiritum vitalem vocant, qui in corde æquè ac cerebro volatilizatus motu ſuo omnes functiones in Oeconomiâ Animali occurrentes promovet. Aliis Microcoſmeter.

Arthritis. Sive morbus Articularis. Eſt dolor circa Articulos ab efferveſcentiâ Acidi & Alcali, quæ in ſuccis circà articulos ſubſiſtentibus abundant; unde nervi, tendines, Ligamenta, perioſtea corrugantur dolorique miſerrimo crucian-tur. Diverſa pro diverſo corporis ſitu ſortitur nomina.

Aſpera Arteria. Eſt fiſtula oblonga ex cartilaginibus variis & membranis conſtans, quæ à gutture ſive faucium imo incipiens gulæque incumbens inque pulmones deſcendens per totas eorum compages ramificatione multiplici diſpergitur. *Blancard.*

Aſthma. Eſt reſpiratio difficilis parva & crebra cum ſtertore & ſibilo.

Atonia. Eſt languor, infirmitas & remiſſio virium ex α priv. & τείνω tendo.

Aurigo. Idem quod icterus vide ict.

Blas. Helmontio denotat vim motûs Archei id eſt ſpirituum vitanimalium in homine ut & motum aſtrorum tam alterativum quam Localem. Talis po-

teſtas etiam Utero adſcribitur. Blas Uteri igitur eſt motus ejus irregularis & impetuoſus variarum in corpore muliebri turbarum Author.

Bulimia. Eſt fames nimium acuta, ſæpe inducens Lypothymias ſeu animi deliquia.

Capnophilus. Venit à Καπνος *Gryzekouw, duivekervel.* & φιλέω Amo. Author utitur pro Tabaco.

Carcinoma. Eſt Tumor in glandulis productus inſtar cancri Serpens. ex καρκίνος cancer & νεμο depaſco.

Catarrhus. Veteribus dicitur humorum à capite ad ſubjectas partes ut nares, os, pulmones &c. defluxus. Catarrhi tamen non dantur nam à capite nihil fluit, ad illas partes: Sed glandulæ narium & quæ circa oris partes ſunt, ſæpe obſtruuntur & hinc illæ lacrymæ. Vide *Blancardi.* Lex. Ex κατω deorſum & ρεω fluo.

Catharticum. Eſt medicamentum purgans.

Cephalalgia. Idem quod Capitis dolor ex κεφαλὴ caput & ἀλγέω. doleo.

Cicuta. Scheerling, Dulle kervel. Pypkruid. Hoc nomine Tabacum petit Author Clar.

Clinicus. Eſt Medicus qui Diætâ curat.

Coryza. Sive gravedo eſt ſuccorum noſtri corporis ab externo frigore, inſpiſſatio unde ex glandulis os & nares inveſtientibus liquoris acris & ſalſi defluxus.

Crena. Sectionem ſeu fiſſuram dicit. Hoc loco ſignificat eam quæ eſt in Calamo ſcriptorio.

Criſpa-

Criſpationes. Sunt fibrillarum nervoſarum motus oſcillatorii, originale verbum eſt Criſpo *krullen*.

Cynodes Orexis. Eſt appetentia canina quâ homines continuò eſuriunt & indeſinenter oblata quævis edulia devorant ſæpe ad vomitum uſque.

Diaphragma. Eſt Sepimentum muſculoſum Thoracem ab abdomine diſtinguens.

Diſorexia. Appetitus proſtratio.

Ductus Lacrymales. Sunt qui omnem Lympham qua oculi irrigantur, ſuſcipiunt & per narium oſſa incedentes ſeſe in nares exonerant.

Dura Mater. Eſt membrana quæ cranio intus in quibuſdum locis firmiter adhæret, cerebrumque & cerebellum mediate obducit; quatuor habet ſinus, qui vicem venarum ſuſtinent & inter cerebrum & cerebellum ſimul conveniunt.

Dura Meninx. Idem quod Dura Mater.

Encauſtum. Eſt color Metallico mineralis quo aurifabri elegantiſſimè pingunt & ſua opera aurea argenteaque exornant.

Encephalum. Eſt quodcunque cranii mœnis concluditur, ut cerebrum, cerebellum, medulla oblongata &c. ab in & κεφαλὴ caput.

Enchireſis. Eſt prompta & expedita circa res ſecandas actio.

Enema. Idem quod *Clyſter*. Ibidis Ægyptiæ inventum ab ἐνίεμι inmitto.

Epicreſis. Eſt morbi dijudicatio.

Ephemeris Diarium eſt ſive codex in quem Medici Hiſtorias, obſervationes, &

 ex-

experientias ſuas quotidianas referunt, Hoc Tract. deſignat libros editos obſerv. Medicarum quales ſunt E. G. Ephemerides Leopoldinæ, quas in hac differt. ſæpius allegat Author.

Fibrillæ. Sunt minutiſſima ſtamina ex quibus fibræ conſtant. *Veſeltjes.*

Hæmoptboe. Eſt ſanguinis per ſputa è pulmonibus rejectio.

Herba Anticyra. Anticyra eſt inſula prope ſinum Nigreponti famoſa per Elleborum (*nieswortel*) qui ibidem creſcit.

Hygæia. Ab ὑγιαίνω. Sanitas eſt in partium fluidarum debitâ circulatione & ſolidarum exquiſita conformatione radicata.

Hypochondriacus affectus eſt paſſio mere convulſiva & flatuoſa ab humorum Bilioſi & Pituitoſi vitiatorum efferveſcentia, eâ præſertim parte in quam fit bilis & ſucci pancreatici effuſio excitatâ, ortum ducens. Ex ὑπὸ ſub & χόνδρα Cartilago.

Iatrica. i. e. Medicina.

Icterus. Eſt cutis in flavedinem mutatio.

Iſthmus. Eſt ea pars, quæ inter os & gulam ſeu guttur in modum iſthmi interjacet.

Larynx. Guttur. Græcis λάρυγξ propriè eſt caput & oſtium aſperæ arteriæ.

Lipothymia Deliquium animi ex λείπω deficio & θυμὸς animus.

Machaona Machaon Aeſculapii filius, famoſus fuit Medicus, ab hoc verbo deducitur Machaona res Medicinalis.

Maraſmus, Eſt ſummus Tabidis ſeu Atrophiæ gradus.

Me-

Metaſtaſis. eſt morbi demigratio ab unâ parte in aliam.

Narcoticum. Eſt Medicamentum ſtuporem inducens & dolorem ſiſtens.

Nervus acuſticus. i. e. Auditorius.

Nervus opticus. i. e. Viſorius.

Nicotiana. Eſt. Herba Tabacum à Nicotio Regis Galliarum in Luſitaniam olim Legato ſic appellata, utpote qui primus illud ante ignotum Galliis importavit & Reginæ obtulit undè & *l'Herbe de la Reine Mere* dictum eſt.

Nyctemerum. Eſt tempus denotans ſpatium 24 horarum ex νὺξ nox & ἡμέρα. dies.

Os Ethmoides. ſive *Os cribroſum* eſt os cribriforme ſupra Naſum internum, foraminibus (pro vaſorum tranſitu) plurimis pervium. Ab ἠθμὸς cribrum & εἶδος forma ita *Blancardi.* Lex.

Oeſophagus. Eſt fiſtula membranacea à faucibus Stomachum tendens quâ cibus in ore maſticatus & ſalivâ mixtus ad ventriculum tranſit.

Orexis. Idem eſt quod fames.

Oſtracodermis. Sub iis indicantur Marina quæ pelle Cruſtaceâ aut teſtaceâ teguntur, ut & varia raræ elegantiæ conchylia conchæ Margaritiferæ, Teſtudines &c.

Ozæna. Eſt ulceratio interioris naris, tetrum odorem ſpirans ab ὄζω olfacio.

Panacea. Eſt Medicamentum univerſale, omnes morbos indifferenter curans ex πᾶν omne & ἀκέομαι, ſano.

Pathemata. Sunt animi motus ceu affectus quorum debitum & prudens regi-

men ad conſervationem ſanitatis plurimum confert à Græco πάχω paſſio.

Petipeta. Eſt nomen fictum Authoris. à *Petum*, ſtercus, ſordes quo verbo Tabacum impetit & verbo *Peto.* id e. Tabacicupidus Tabaci appetitor.

Petipoſcius. Idem à petum & poſco.

Petophylus. à Verbo petum & φιλέω amo. Sordidi Tabaci appetitor.

Petogerulæ. Petum gerentes.

Petophylacium. Tabaci pixis, Tabacicarcerculus.

Pharynx. Eſt ſuperior pars Oeſophagi, à φάγω comedo, deglutio. Latinis & *Fauces* & *frumen* Donato.

Philocapni. Amatores fumi.

Phlegmagogum. Eſt Medicamentum purgans putuitam, ex φλεγμα. Lituita & αγω duco.

Phrenitis. Eſt inſania febricitantium ſive delirium cum febre continuâ & ſæpe cum furore.

Pia Mater. Eſt membrana tenuis quæ cerebrum & cerebellum immediatè veſtit vaſculis ſanguineis quam uberrimè perfuſa, nè Spiritus animales à cerebro cerebelloque geniti avolent, apta nata.

Pica. Eſt appetitus Ventriculi depravatus quo quis magno rerum abſurdarum deſiderio tenetur. Hanc ad Naſum applicat Author, cujus rationem latiùs deducit *pag.* 1.

Picantis i. e. Picâ ſeu appetitu ejuſmodi ſpurio & inordinato laborantis.

Polypus. Eſt tumor in cavitate narium excreſcens.

Pty-

Ptyaliſmus. Eſt nimia ſalivæ ex ore ſecretio à πτύω.

Primum ſenſorium. Eſt ſenſus communis ſedes pro quo habita eſt pars illa in cerebro ubi non tantum ſenſuum externorum ſed & partium & viſcerum motus ultimo terminantur, quod ad initium Medullæ oblongatæ fieri credunt Willeſii Aſſeclæ, alii vero moderni ipſam mentem ſtatuunt Senſorium commune, quatenus corpori unita ab omnium ſenſuum externorum organis afficitur atque iterum ſpiritus verſus membra determinat; Ut fuſè probat Excel. Barthol. de Moor in Patholog. cerebr. c. 13. cujus quoque ſententiæ clariſſim. Author ſuffragari videtur.

Proceſſus Papillares. Sunt extremitates nervorum olfactoriorum quæ mucoſos humores, per fibras os cribriforme perforantes in narium cavernas & palatum deducunt. ita Blancard.

Ptarmica. Sunt Medicamenta propter acrimoniam ſuam nares vellicantia & ſternutationem cientia.

Punctum Lacrymale. Eſt foramen oſſi naſi inſculptum per quod Lacrymarum materia ad nares tranſit.

Pylorus ſive Janitor eſt dextrum ventriculi orificium cibis expellendis aptum.

Ratafia. Eſt liquor confortativus ex diverſis aromatibus compoſitus.

Rheuma. Eſt humoris è naribus in ſubjectas partes fluxio ut in Coryzâ contingit, à ῥέω fluo.

Rheumatiſmus eſt dolor vagus ubique ferè ap-

apparens in corpore ſæpe febriculam, tumorem, phlogoſin &c comitem habens. ita Cl. Blancard.

Sceleton. Eſt oſſium totius corporis compages arida arte Anatomica articulis ſuis conjuncta ab σκέλλω arefacio. Idem.

Symptoma. Eſt Phænomenon concomitans læſionem texturæ partium cum fluidarum tum ſolidarum ſive eſt accidens aut affectus præter naturam ipſum morbum ut umbra corpus concomitans aut conſequens.

Tabacophilus. Tabaci-amator.

Tabacamaſius. Idem.

Tabacipica. Tabaci appetitus depravatus.

Tabacorexis. Tabaci fames.

Tabatiera Tabatiercula. Eſt fictum à Gallico *Tabatier* Tabaci pixis.

Thymiama. Idem eſt quod ſuffitus. Et hoc loco quaſcunque notat ſpecies odoriferas quas pro excitando grato ſuffitu mittit Arabia.

Turunda. Eſt Linteum concerptum, quod unguento illitum Ulceribus imponitur. Bel. *een wieke* hujus alluſione utitur Author Clar.

Verna Mancipium eſt & Servus ad Triremes damnatus. Diminutivum eſt vernula.

Zibetum, Eſt liquor pinguis felis Zibethicæ vulgo *Civet.*

ERRATA TYPOGRAPHICA.

in Ep. Ded. p. 2. *lin.* 18. *lege* quidem. in præloquio. p. 5. *l.* 21. *l.* monui. p. 2. *lin.* 6. *lege* currulis p. 6. *lin.* 3. *l.* moralem. p. 8. *l.* 4. *l.* educeretur *lin.* 26. *l.* ſic. p. 12. *l.* 21. cinnamum. p. 13. *l.* 11. *l.* perſonæ. p. 14. *l.* 7. deleatur &. *l.* 13. *l.* ciniflonum. *lin. pen. l.* extiterant. p. 15. *l.* 21. *l.* faſces. p. 16. *l.* 9. *leg.* optare. *l.* 27. *l.* ſit. p. 17. *l.* 11. *l.* ne mirere. p. 18. *l.* 9 ea. *lege* & *l.* 22. *l.* variatur. p. 21. *l.* 15. *l.* area. p. 23. *l.* 21. & *leg.* ex. p. 24. *l.* 7. *l.* ciniflones. p. 25. *lin. pen.* quo *leg.* quæ p. 27. *l.* 24. *l.* faſces. p. 30. *l.* 24. *l.* aucupanti. p. 31. *l.* 16. *l.* ſellam p. 34. *l.* 22. *l.* Nicotianam. *l.* 25. moram *l.* noxam. p. 35. *l.* 7. *l.* Phantaſius p. 36 *l.* 22. *lege.* ridentis. *l.* 39. *l.* abuſui. p. 38. *l.* 4. *l.* prophylacticum *l.* 20. *l.* comptula ib. *l.* Aminthe. p. 42. *l.* 11. & *l.* es. p. 43. *l.* 6. *l.* nequiit p. 44. *l.* 20. *l.* foliis. p. 47. *l.* 7. *leg.* Magneni p. 54. *l.* 25. *l.* deſtinatis. *l.* 26. *l.* ſint. p. 56. *l.* 2. *l.* balbâ. p. 62. *l.* 4. *l.* ſint Petophylacia. p. 69. *l.* 8. *leg.* diſſectione. p. 71. *l.* 4. *leg.* aporrhœæ. ib. *lin.* 27. *l.* cuniculo p. 73. *lin.* 4. *l.* Petrus &. *lin.* 13. *l.* Fabritius. p. 74. *lin.* 20. *l.* Rhodio. p. 76. *lin. pen. l.* Zwingerus. p. 77. *lin.* 9. ſit *leg.* ſic. p. 78. *l.* 5. *l.* graveolentes halitus p. 29. *l.* 5. adde. ſed & narium reſonantia libera eſt ſubſidio. ita &c. p. 16. *lin.* 23. *dele* non. p. 83. *l.* 10. *l.* obductus. p. 86. *l.* 6. *l.* Rolfinius. p. 88. *l.* 8. *l.* prælegebam. p. 39. *l.* 26. *l.* occaluit p. 94. *l.* 18. *l.* §. VI. *ibid. l.* 25. *l.* nauſi. p. 96. *l.* 20. *l.* emiſiſſe. p. 120. *l.* 4. *l.* Petophylacio. p. 123. *l.* 22. *l.* imbecillis. p. 126. *l.* 13. *l.* ore. 16. in marg. *l.* Tract.

Ut nemo ſic nec liber ſine vitiis naſcitur.

09-20

QUÆDAM PRÆCLARA OPERA;

Apud BIBLIOPLAM.

JOANNEM OOSTERWYK.

Impreſſa & vili pretio comparanda.

JAn. Gruteri corpus inſcriptionum ex recenſione Gr. Græviì. 4. vol. in fol. char. maj.
S. Pitiſci Lexicon antiquitatum Roman. Fol. 2. vol. char. maj
S. Chauvini Lexicon Philoſophicum. in fol. cum fig. edit. ul.
M. Alting. Notitia Germaniæ antiquæ. fol. 2. vol. cum. fig.
C. Vitringæ Commentarius in Jeſaiam. fol.
G. J. Voſſii opera omnia. fol. 2. vol.
Surenhuſi Miſchgna. fol. 6. vol.
Cluverii Geographia. cum XLVI. Tab. Geogr. & notis J. Bunonis, Hekelii & Reiskii. ed. ult. in 4.
J. Tolli Epiſtolæ Itinerariæ. 4. cum fig. edit. 2. vol.
Biblia Græca ex verſ. LXX. & interpret. L Bos. 4.
M. Brouerii de Nyedeck, ICti de adorationibus populorum veterum ac recent. cum numiſmat. ac marm.
T. Belli Romanorum antiquitates cum fig.
J. Broukhuſii Poemata. 4.
L. Velthuſii opera omnia. 4. 2. vol.
Et alia omnis generis Linguæ & facultatis præclariſſima opera.

HNI
X106

J716
C678d

R-209